

บทที่ ๒

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาชุดการเรียนรู้ เรื่อง ทศชาติชาดก เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดโสธรวราราม อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา
ในครั้งนี้ผู้วิจัยศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในเรื่องต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

๒.๑ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ.
๒๕๔๕ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๕๓

๒.๒ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑

๒.๓ หลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

๒.๔ โครงสร้างการจัดการเรียนรู้รายวิชาพระพุทธศาสนา

๒.๕ ทศชาติชาดก

๒.๖ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้

๒.๗ ชุดการเรียนรู้

๒.๘ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๙ กรอบแนวคิดในการวิจัย

๒.๑ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ แก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๕๓

มาตรา ๖ การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย
จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้
อย่างมีความสุข

มาตรา ๗ ในกระบวนการเรียนรู้ต้องมุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการ ปกครอง
ในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รู้จักรักษาและส่งเสริมสิทธิ หน้าที่ เสรีภาพ
ความเคารพกฎหมาย ความเสมอภาค และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย
รู้จักรักษาผลประโยชน์ส่วนรวมและของประเทศชาติ รวมทั้งส่งเสริมศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรมของชาติ
การ กีฬา ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และความรู้อันเป็นสากล ตลอดจนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ
และ สิ่งแวดล้อม มีความสามารถในการประกอบอาชีพ รู้จักพึ่งตนเอง มีความริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้และเรียนรู้
ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง

มาตรา ๒๒ การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนา
ตนเองได้และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนา
ตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ

มาตรา ๖๔ รัฐต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการผลิต และพัฒนาแบบเรียน ตำรา หนังสือทางวิชาการ สื่อสิ่งพิมพ์อื่น วัสดุอุปกรณ์ และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาอื่น โดยเร่งรัดพัฒนาขีดความสามารถในการผลิต จัดให้มีเงินสนับสนุนการผลิตและมีการให้แรงจูงใจแก่ผู้ผลิต และพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ทั้งนี้โดยเปิดให้มีการแข่งขันโดยเสรีอย่างเป็นธรรม^๑

๒.๒ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑^๒

๒.๒.๑ วิสัยทัศน์

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคน ซึ่งเป็นกำลังของชาติให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย ความรู้ คุณธรรม มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและเป็นพลโลก ยึดมั่นในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีความรู้และทักษะพื้นฐาน รวมทั้ง เจตคติ ที่จำเป็นต่อการศึกษาต่อ การประกอบอาชีพและการศึกษาตลอดชีวิต โดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญบนพื้นฐานความเชื่อว่า ทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ หลักการหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีหลักการที่สำคัญ ดังนี้

๑. เป็นหลักสูตรการศึกษาเพื่อความเป็นเอกภาพของชาติ มีจุดหมายและมาตรฐานการเรียนรู้เป็นเป้าหมายสำหรับพัฒนาเด็กและเยาวชนให้มีความรู้ ทักษะ เจตคติ และคุณธรรมบนพื้นฐานของความเป็นไทยควบคู่กับความเป็นสากล

๒. เป็นหลักสูตรการศึกษาเพื่อปวงชน ที่ประชาชนทุกคนมีโอกาสได้รับการศึกษาอย่างเสมอภาค และมีคุณภาพ

๓. เป็นหลักสูตรการศึกษาที่สนองการกระจายอำนาจ ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น

๔. เป็นหลักสูตรการศึกษาที่มีโครงสร้างยืดหยุ่นทั้งด้านสาระการเรียนรู้ เวลาและการจัดการเรียนรู้

๕. เป็นหลักสูตรการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

๖. เป็นหลักสูตรการศึกษาสำหรับการศึกษาในระบบ นอกกระบบ และตามอัธยาศัย ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย สามารถเทียบโอนผลการเรียนรู้ และประสบการณ์

๒.๒.๒ จุดหมาย

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข มีศักยภาพในการศึกษาต่อ และประกอบอาชีพ จึงกำหนดเป็นจุดหมายเพื่อให้เกิดกับผู้เรียน เมื่อจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนี้

^๑ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ แก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๕๓,(กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ,๒๕๔๒).

^๒ กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ๒๕๕๑, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๕๑) หน้า ๑๕.

๑. มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัยและปฏิบัติตนตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ ยึดหลักปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียง

๒. มีความรู้ ความสามารถในการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา การใช้เทคโนโลยีและมีทักษะชีวิต

๓. มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี มีสุขนิสัย และรักการออกกำลังกาย

๔. มีความรักชาติ มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและพลโลก ยึดมั่นในวิถีชีวิตและการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

๕. มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทยการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม มีจิตสาธารณะที่มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามในสังคม และอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน และคุณลักษณะอันพึงประสงค์

ในการพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งเน้นพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนด ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะสำคัญและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ดังนี้

๒.๒.๓ สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะสำคัญ ๕ ประการ ดังนี้

๑. ความสามารถในการสื่อสาร
๒. ความสามารถในการคิด
๓. ความสามารถในการแก้ปัญหา
๔. ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต
๕. ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี

๒.๒.๔ คุณลักษณะอันพึงประสงค์

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข ในฐานะเป็นพลเมืองไทยและพลโลก ดังนี้

๑. รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์
๒. ซื่อสัตย์สุจริต
๓. มีวินัย
๔. ใฝ่เรียนรู้
๕. อยู่อย่างพอเพียง
๖. มุ่งมั่นในการทำงาน
๗. รักความเป็นไทย
๘. มีจิตสาธารณะ

นอกจากนี้ สถานศึกษาสามารถกำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์เพิ่มเติมให้สอดคล้องตามบริบทและจุดเน้นของตนเอง

๒.๒.๕ มาตรฐานการเรียนรู้

การพัฒนาผู้เรียนให้เกิดความสมดุล ต้องคำนึงถึงหลักพัฒนาการทางสมองและพหุปัญญา หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงกำหนดให้ผู้เรียนเรียนรู้ ๘ กลุ่มสาระการเรียนรู้ ดังนี้

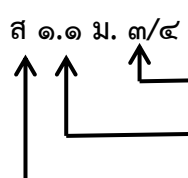
๑. ภาษาไทย
๒. คณิตศาสตร์
๓. วิทยาศาสตร์
๔. สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
๕. สุขศึกษาและพลศึกษา
๖. ศิลปะ
๗. การงานอาชีพและเทคโนโลยี
๘. ภาษาต่างประเทศ

ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ได้กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้เป็นเป้าหมายสำคัญของการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน มาตรฐานการเรียนรู้ระบุสิ่งที่ผู้เรียนพึงรู้ ปฏิบัติได้ มีคุณธรรมจริยธรรม และค่านิยม ที่พึงประสงค์เมื่อจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน นอกจากนั้นมาตรฐานการเรียนรู้ยังเป็นกลไกสำคัญ ในการขับเคลื่อนพัฒนาการศึกษาทั้งระบบ เพราะมาตรฐานการเรียนรู้จะสะท้อนให้ทราบว่า ต้องการอะไร จะสอนอย่างไร และประเมินอย่างไร รวมทั้งเป็นเครื่องมือในการตรวจสอบเพื่อการประกันคุณภาพการศึกษาโดยใช้ระบบการประเมินคุณภาพภายในและการประเมินคุณภาพภายนอก ซึ่งรวมถึงการทดสอบระดับเขตพื้นที่การศึกษา และการทดสอบระดับชาติ ระบบการตรวจสอบเพื่อประกันคุณภาพดังกล่าวเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยสะท้อนภาพการจัดการศึกษาว่าสามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามที่มาตรฐานการเรียนรู้กำหนดเพียงใด

๒.๒.๖ ตัวชี้วัด

ตัวชี้วัดระบุสิ่งที่นักเรียนพึงรู้และปฏิบัติได้ รวมทั้งคุณลักษณะของผู้เรียนในแต่ละระดับชั้น ซึ่งสะท้อนถึงมาตรฐานการเรียนรู้ มีความเฉพาะเจาะจงและมีความเป็นรูปธรรม นำไปใช้ ในการกำหนดเนื้อหา จัดทำหน่วยการเรียนรู้ จัดการเรียนการสอน และเป็นเกณฑ์สำคัญสำหรับกา วัด ประเมินผลเพื่อตรวจสอบคุณภาพผู้เรียน

ตัวชี้วัดชั้นปี เป็นเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียนแต่ละชั้นปีในระดับการศึกษาภาคบังคับ (ประถมศึกษาปีที่ ๑ – มัธยมศึกษาปีที่ ๓)



ส.๑/๒ ตัวชี้วัดชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ ข้อที่ ๒

๑.๑ สาระที่ ๒ มาตรฐานข้อที่ ๑

ส กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

๒.๓ หลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

สังคมโลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วตลอดเวลา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจ ว่ามนุษย์ดำรงชีวิตอย่างไร ทั้งในฐานะ

ปัจเจกบุคคล และการอยู่ร่วมกันในสังคม การปรับตัวตามสภาพแวดล้อม การจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด นอกจากนี้ ยังช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจถึงการพัฒนา เปลี่ยนแปลงตามยุคสมัยกาลเวลา ตามเหตุปัจจัยต่าง ๆ ทำให้เกิดความเข้าใจในตนเอง และผู้อื่น มีความอดทน อดกลั้น ยอมรับในความแตกต่าง และมีคุณธรรม สามารถนำความรู้ไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิต เป็นพลเมืองดีของประเทศไทย และสังคมโลกกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมว่าด้วยการอยู่ร่วมกันในสังคม ที่มีความเชื่อมสัมพันธ์กัน และมีความแตกต่างกันอย่างหลากหลาย เพื่อช่วยให้สามารถปรับตัวเข้ากับบริบทสภาพแวดล้อม เป็นพลเมืองดี มีความรับผิดชอบ มีความรู้ ทักษะ คุณธรรม และค่านิยมที่เหมาะสม โดยได้กำหนดสาระต่าง ๆ ไว้ ดังนี้

๒.๓.๑ ศาสนา ศีลธรรมและจริยธรรม

แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม หลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ การนำหลักธรรมคำสอนไปปฏิบัติในการพัฒนาตนเอง และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข เป็นผู้กระทำความดี มีค่านิยมที่พึงงามพัฒนาตนเองอยู่เสมอ รวมทั้งบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคมและส่วนรวม

๒.๔ โครงสร้างการจัดการเรียนรู้รายวิชาพระพุทธศาสนา

การจัดการเรียนรู้พระพุทธศาสนาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช ๒๕๕๑ ศึกษาวิเคราะห์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาสู่ประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก ความสำคัญของพระพุทธศาสนาในฐานะที่ช่วยสร้างสรรค์อารยธรรมและความสงบสุขแก่โลก ความสำคัญของพระพุทธศาสนากับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและการพัฒนาอย่างยั่งยืน พุทธประวัติจากพระพุทธรูปปางต่าง ๆ การประพาดิตนตามแบบอย่างการดำเนินชีวิตและข้อคิดจากประวัติพุทธสาวก พุทธสาวิกา ชาตคศาสนิกชนตัวอย่าง

โดยใช้กระบวนการคิด กระบวนการสืบค้นข้อมูล กระบวนการทางสังคม กระบวนการปฏิบัติ กระบวนการเผชิญสถานการณ์และแก้ปัญหา กระบวนการกลุ่ม เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจสามารถนำไปปฏิบัติในการดำเนินชีวิต นำไปพัฒนาและแก้ปัญหาของชุมชนและสังคม มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในด้านรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ซื่อสัตย์สุจริต มีวินัย ใฝ่เรียนรู้ อยู่อย่างพอเพียง มุ่งมั่นในการทำงาน รักความเป็นไทย มีจิตสาธารณะ สามารถดำเนินชีวิตอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข

๒.๔.๑ ตัวชี้วัด

ส ๑.๑

ม. ๓/๔ วิเคราะห์พุทธประวัติจากพระพุทธรูปปางต่าง ๆ หรือประวัติศาสดาที่ตนนับถือตามที่กำหนด

ม. ๓/๕ วิเคราะห์และประพาดิตนตามแบบอย่างการดำเนินชีวิตและข้อคิดจากประวัติสาวก ชาตคเรื่องเล่า และศาสนิกชนตัวอย่างตามที่กำหนด

๒.๔.๒ โครงสร้างการเรียนรู้รายวิชาพระพุทธศาสนา สำหรับนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดโสธรวราราม

จากการกำหนดสาระและมาตรฐานการเรียนรู้รวมทั้งมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นดังกล่าวทำให้สถานศึกษาทุกแห่งต้องจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ กำหนด การเรียนรู้สาระ

การเรียนรู้พระพุทธศาสนา ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดโสธรวราราม มีการเรียนรู้ในแต่ละภาคการศึกษาจะมีเนื้อหาหลายเรื่องด้วยกัน ซึ่งในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เรื่องหลายเรื่องเกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา กำหนดสาระ การเรียนรู้ ดังนี้

ตารางที่ ๒.๑ โครงสร้างรายวิชา หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.๒๕๕๑
มัธยมศึกษาปีที่ ๓ โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดโสธรวราราม ปีการศึกษา ๒๕๖๐

โครงสร้างรายวิชา พระพุทธศาสนา มัธยมศึกษาปีที่ ๓
โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดโสธรวราราม

เวลา ๓๐ ชั่วโมง

ลำดับ ที่	หน่วยการ เรียนรู้	มาตรฐาน การเรียนรู้ / ตัวชี้วัด	สาระสำคัญ	เวลา/ ชั่วโมง	น้ำหนัก คะแนน
๑	ประวัติและ ความสำคัญของ พระพุทธศาสนา	ส ๑.๑ ม. ๓/๑ ม. ๓/๒	พระพุทธศาสนาได้เผยแผ่เข้าสู่ประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกส่งผลให้มีการนับถือพระพุทธศาสนา อย่างกว้างขวางในหลายประเทศโดยเฉพาะ ดินแดนในภูมิภาคเอเชีย พระพุทธศาสนามี ความสำคัญในการสร้างสรรค์อารยธรรม และความสงบสุขแก่ชาวโลก	๒	
๒	พุทธประวัติ พระ สาวก ศาสนิกชน ตัวอย่าง และ ชาดก	ส ๑.๑ ม. ๓/๔ ม. ๓/๕	การศึกษาพุทธประวัติ ประวัติสาวก ชาดก เรื่องเล่า และศาสนิกชนตัวอย่างย่อมทำให้ได้ ข้อคิดและแบบอย่างการดำเนินชีวิตไปเป็น แนวทางในการปฏิบัติตนอย่างเหมาะสม	๒	
๓	หลักธรรมทาง พระพุทธศาสนา	ส ๑.๑ ม. ๓/๖ ม. ๓/๗	ข้อธรรมสำคัญในกรอบอริยสัจ ๔ เป็นหลักคำ สอนของพระพุทธศาสนา ซึ่งทำให้ผู้ปฏิบัติได้ นำไปใช้ เพื่อการพัฒนาตน เตรียมพร้อม สำหรับการทำงานและมีครอบครัว โดยมี พระสงฆ์เป็นผู้ที่มีความสำคัญในการเผยแผ่ หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา	๙	
๔	พระไตรปิฎกและ พุทธศาสน สุภาษิต	ส ๑.๑ ม. ๓/๖	หลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาได้ถูก รวบรวมไว้ในพระไตรปิฎก ซึ่งจัดเป็นหมวดพระ วินัยปิฎก พระสุตตันตปิฎก และพระอภิธรรม ปิฎก ในพระไตรปิฎกมีพุทธศาสนสุภาษิต ซึ่งมี ข้อคิดเตือนสติให้บุคคลดำเนินชีวิตไปในทางที่ดี งาม	๒	
๕	หน้าที่ชาวพุทธ และมารยาท ชาวพุทธ	ส ๑.๒ ม. ๓/๑ ม. ๓/๒ ม. ๓/๓ ม. ๓/๖ ม. ๓/๗	ชาวพุทธทุกคนพึงปฏิบัติตนอย่างเหมาะสม ต่อสาวก และบุคคลต่าง ๆ ตามมารยาทชาว พุทธ ปฏิบัติหน้าที่ของศาสนิกชนที่ดี แสดง ตนเป็น พุทธมามกะ เสนอแนวทางในการ ธำรงรักษาพระพุทธศาสนา	๒	

โครงสร้างรายวิชา พระพุทธศาสนา มัธยมศึกษาปีที่ ๓
โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดโสธรวราราม

เวลา ๓๐ ชั่วโมง

ลำดับที่	หน่วยการเรียนรู้	มาตรฐานการเรียนรู้ / ตัวชี้วัด	สาระสำคัญ	เวลา/ ชั่วโมง	น้ำหนักคะแนน
๖	วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา และศาสนพิธี	ส๑.๒ ม. ๓/๔ ม. ๓/๕	การปฏิบัติตนในศาสนพิธี พิธีกรรม อย่างถูกต้อง เป็นการแสดงความเคารพในหลักคำสอนและธำรงรักษาไว้ซึ่งศาสนาที่นับถือ	๖	
๗	การบริหารจิตและการเจริญปัญญา	ส ๑.๑ ม. ๓/๘ ม. ๓/๙	การบริหารจิตและการเจริญปัญญาด้วยอานาปานสติ การนำวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการแบบอริยสัจ และวิธีคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย มีผลต่อการพัฒนาจิตเพื่อการเรียนรู้และการดำเนินชีวิตอย่างมีสติ	๒	
๘	พระพุทธศาสนากับการแก้ปัญหาและการพัฒนา	ส ๑.๑ ม. ๓/๓	พระพุทธศาสนามีหลักธรรมซึ่งสอดคล้องการพัฒนาที่ยั่งยืน เป็นหลักสำคัญของแนวความคิดของเศรษฐกิจพอเพียง ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์อย่างมีคุณภาพ	๒	
๙	ศาสนากับการอยู่ร่วมกันในประเทศไทย	ส ๑.๑ ม. ๓/๑๐	การยอมรับในความแตกต่างทางความเชื่อและหลักธรรมของศาสนาอื่นยอมรับให้เกิดการยอมรับในวิถีการดำเนินชีวิตที่แตกต่างกันของศาสนิกชน	๒	

ผู้วิจัยได้เลือกหน่วยการเรียนรู้ที่ในการวิจัยครั้งนี้ คือ

๑. หน่วยการเรียนรู้ที่ ๒ พุทธประวัติ พระสาวก ศาสนิกชนตัวอย่าง และชาดก คือ การศึกษาพุทธประวัติ ประวัติสาวก ชาดก เรื่องเล่า และศาสนิกชนตัวอย่างย่อมทำให้ได้ข้อคิดและแบบอย่างการดำเนินชีวิตไปเป็นแนวทางในการปฏิบัติตนอย่างเหมาะสม จำนวน ๑๐ ชั่วโมง

ตารางที่ ๒.๒ ตารางเนื้อหาที่ใช้ในการทำวิจัย

หน่วยการเรียนรู้	ตัวชี้วัด	เนื้อหาที่ใช้วิจัย	ชั่วโมง
พุทธประวัติ พระสาวก ศาสนิกชนตัวอย่างและชาดก	ส ๑.๑	เทมียชาดก (พระเทมียีป)	๑
	ม. ๓/๔	ชนกชาดก (พระมหาชนก)	๑
	ม. ๓/๕	สุวรรณสามชาดก (สุวรรณสาม)	๑
		เนมิราชชาดก (พระเนมิราช)	๑
		มโหสถชาดก (พระมโหสถ)	๑
		ภุริทัตชาดก (พระภุริทัต)	๑
		จันทกุมารชาดก (พระจันทราช)	๑
		นารทชาดก (พระพรหมนารท)	๑
พุทธประวัติ พระสาวก ศาสนิกชนตัวอย่างและชาดก	ส ๑.๑	วิทูรชาดก (พระวิทูร)	๑
	ม. ๓/๔	เวสสันดรชาดก (พระเวสสันดร)	๑
	ม. ๓/๕		
รวม			๑๐

โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดโสธรวรารามวรวิหาร ได้ประยุกต์แนวทางการจัดการเรียนรู้สาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนา กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ให้สอดคล้องมาตรฐานการเรียนรู้และผลการเรียนรู้พระพุทธศาสนา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ ตามแนวทางกรมวิชาการกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อให้ให้นักเรียนมีความรู้และเข้าใจประวัติความเป็นมาและความสำคัญของพระพุทธศาสนา พุทธประวัติ พระสาวก ศาสนิกชนตัวอย่าง และชาดก หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา พระไตรปิฎกและพุทธศาสนสุภาษิต หน้าที่ชาวพุทธและมารยาทชาวพุทธวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาและศาสนพิธี การบริหารจัดการและการเจริญปัญญา พระพุทธศาสนากับการแก้ปัญหาและการพัฒนา ศาสนากับการอยู่ร่วมกันในประเทศไทย และเข้าใจว่า การทำสังคายนามะธรรมวินัย เป็นไปเพื่อการรักษาและเผยแผ่พระพุทธศาสนา สร้างคุณค่าให้แก่สังคมโลก เห็นคุณค่าและศรัทธาในพระรัตนตรัย ด้วยการใช้วิเคราะห์อย่างละเอียดและเป็นระบบและดำเนินชีวิตอย่างมีสติสัมปชัญญะ

๒.๕ ทศชาติชาดก

ทศชาติชาดก หมายถึง พระชาติในอดีตของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าก่อนที่จะมาตรัสรู้สืบทอดพระชาติสุดท้ายประกอบด้วย เตมียชาดก ชนกชาดก สุวรรณสามชาดก เนมิราชชาดก มโหสถชาดก ภูริทัตชาดก จันทกุมารชาดก นารทชาดก วิชฐชาดก เวสสันดรชาดก

๑. เตมียชาดก (พระเตมีย์ใบ้)

ชาดก เรื่องนี้แสดงถึงการบำเพ็ญเนกขัมมบารมีคือการออกบวชหรือออกจากกามเล่าเรื่องพระเตมีย์เป็นพระโอรสของพระเจ้ากาสิกราช ผู้ครองเมืองพาราณสีพระองค์เป็นที่โปรดปรานของพระราชบิดายิ่งนัก ราชกุมารเกรงการที่จะได้ครองราชสมบัติเพราะทรงสลดพระหฤทัยที่เห็นราชบุรุษลงโทษโจรตามพระราชดำรัสของพระราชบิดาเช่นเขื่อนพันครั้งบ้าง เอาดอกแทงบ้าง เอาทาลวเสียบบ้างจึงใช้วิธีสร้างทำเป็นน่อยเปลี่ยนหูหนวกเป็นไปไม่พูดจากับใคร แม้จะถูกทดลองต่าง ๆ ก็อด กลั้นไว้ ไม่ยอมแสดงอาการพิรุณให้ปรากฏทั้งนี้เพื่อจะเลี่ยงการครองราชสมบัติพระราชบิดาปรึกษาพวกพราหมณ์ก็ได้รับคำแนะนำให้นำราชกุมารไปฝังเสีย^๓

พระราชมารดาทรงคัดค้านไม่สำเร็จ ก็ทูลขอให้พระราชกุมารครองราชสัก ๗ วันแต่พระราชกุมารก็ไม่ยอมพูด ต่อเมื่อ ๗ วันแล้วสารถินา ราชกุมารขึ้นสู่รถ เพื่อจะฝังตามรับสั่งพระราชบิดาขณะที่ชุดหล่มอยู่พระราชกุมารก็เสด็จลงจากรถ ตรัสปราศรัยกับนายสารถินาแจ้งความจริงให้ทราบว่า มีพระประสงค์จะออกบวช สารถินาเลื่อมใสในคำสอนขอออกบวชด้วยจึงตรัสให้นำ รถกลับไปคืนก่อน สารถินาความไปเล่าถวายพระราชมารดาพระราชบิดาให้ทรงทราบ ทั้งสองพระองค์พร้อมด้วยอำมาตย์ราชบริพารจึงได้เสด็จออกไปหาเชิญให้พระราชกุมารเสด็จกลับไปครองราชสมบัติแต่พระราชกุมารกลับถวายหลักธรรมให้ยินดี ในเนกขัมมะคือการออกจากกาม พระชนกชนนีพร้อมด้วยบริวารทรงเลื่อมใสในคำสอน ก็เสด็จออกผนวชและบวชตามและได้มีพระราชอาณัติเป็นอันมาก สดับพระราชโอวาทขอออกผนวชตาม

๒. มหาชนกชาดก (พระมหาชนก)

ชาดก เรื่องนี้แสดงถึงการบำเพ็ญวิริยบารมีคือความพากเพียร ใจความสำคัญ คือพระมหาชนกโอรสพระเจ้าอริสฐานก กรุงมิถิลาแห่งรัฐวิเทหะ เมื่อพระบิดาสิ้นพระชนม์ในการรบด้วยทัพของพระอนุชาแล้ว พระมารดา กำลังทรงครรภ์พระมหาชนก ปลอดภัยหนีไปประทับลี้ภัยในกาลจัมปาจนคร ได้รับอุปการะจากพราหมณ์ผู้เป็นอาจารย์ใหญ่ในนครนั้น พระมหาชนกได้ประสูติมีจิตใจกล้าหาญ มีความเพียรแรงกล้าเรียนจบไตรเพทและศิลปศาสตร์ทั้งปวงเมื่อมีพระชนม์เพียง ๑๖ ปี ต่อมาขอทรัพย์จากพระมารดาเป็นทุน เพื่อจะข้ามมหาสมุทรไปค้าขายในสุวรรณภูมิ ราชกุมารเดินทางไปทางทะเลเรือแตก คนทั้งหลายจมน้ำตายบ้าง เป็นเหยื่อของสัตว์น้ำบ้าง แต่ไม่ทรงละความอุตสาหะทรงว่ายน้ำโดยกำหนดทิศทางแห่งกรุงมิถิลาเป็นเวลาหลายวันในวันที่ ๗ เทพธิดารักษาสุมุทราธิราชได้ผ่านมาพบ ประสงค์ลองสอบกำลังจิตใจ จึงตั้งปัญหาถามให้ตอบโดยลำดับว่า ในท่ามกลางมหาสมุทรไม่เห็นฝั่ง เห็นประโยชน์อะไร จึงพยายามแข็งอยู่อย่างนี้ ไม่ถึงฝั่งจักตายแน่ พยายามไปก็เป็นโมฆะเสียแรงเปล่ากระมัง การงานที่ไม่น่าจะสำเร็จ ไม่มีผล ให้เกิดความลำบากเปล่า จะมีประโยชน์อะไรด้วยความพยายามไปในการงานนั้นซึ่งให้ความสำเร็จคือความตาย

^๓ สมเด็จพระญาณสังวร (เจริญ สุวฑฺฒนมหาเถร) สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก, **ทศบารมี-ทศพิธราชธรรม**, (พิมพ์ครั้งที่ ๔, กรุงเทพมหานคร : มหาภูมิบาลวิทยาลัย์, ๒๕๕๕) หน้า ๑๑๘.

พระมหาชนกได้ตอบโดยลำดับว่า ข้าพเจ้าตรองเห็นโลกว่าตรัสคือคติปฏิบัติของโลก และตรองเห็นผลดีของความพยายาม จึงพากเพียรอยู่กลางมหาสมุทรทั้งที่ไม่เห็นฝั่ง อนึ่งเมื่อเพียรทำกิจของบุรุษ ก็ชื่อว่าไม่เป็นหนี้ญาติ ไม่เป็นหนี้เทวดา ไม่เป็นหนี้บิดามารดา ทั้งไม่ต้องเดือดร้อนในภายหลัง ในที่สุดที่เทพธิดาจึงได้นำพระมหาชนกไปส่งถึงกรุงมิถิลาได้ครองราชสมบัติสืบต่อไป^๔

๓. สุวรรณสามชาดก (สุวรรณสาม)

ชาดก เรื่องนี้แสดงถึงการบำเพ็ญเมตตาบารมีคือการแผ่ไมตรีจิตคิดจะให้สัตว์ทั้งปวงเป็นสุขทั่วหน้ามีเรื่องเล่าว่า สุวรรณสามเลี้ยงมารดาบิดาของตน ซึ่งเสียจักษุในป่าและเนื่องจากเป็นผู้มีเมตตาปรารถนาดีต่อผู้อื่นหมั่นเฝ้าติดตามแวดล้อมไปในที่ต่าง ๆ วันหนึ่งถูกพระเจ้ากรุงพาราณสีซื้อไปขายยังยง เขาด้วยธนูด้วยเข้าพระทัยผิดภายหลังเมื่อทราบว่าเป็นมาณพผู้เลี้ยงมารดาบิดา ก็ปลดพระทัยจึงไปจุณมารดาบิดาของสุวรรณสามมา

มารดาบิดาของสุวรรณสามก็ตั้งสัจจกิริยาอ้างคุณความดีของสุวรรณสามขอให้พิษของศรหมดไป สุวรรณสามก็ฟื้นคืนสติและได้สอนพระราชสาส์นแสดงคติธรรมว่า ผู้ใดเลี้ยงมารดาบิดาโดยธรรมแม้เทวดาก็ย่อมรักษาผู้นั้น ย่อมมีคนสรรเสริญในโลกนี้ละโลกนี้ไปแล้วก็บันเทิงในสวรรค์ต่อจากนั้นเมื่อพระราชสาส์นสอนต่อไปอีกก็สอนให้ทรงปฏิบัติธรรมปฏิบัติชอบในบุคคลทั้งปวง

ตามเรื่องในชาดกนี้ แม้จะมีเล่าถึงเหตุการณ์ที่บังเกิดเหมือนเป็นอนิหารคือผลที่บังเกิดขึ้นด้วยอำนาจของสัจจกิริยาดังเล่าในเรื่องนั้น แต่สาระสำคัญคือความสำคัญของเรื่องก็มุ่งแสดงถึงอำนาจจิตใจ อำนาจจิตใจของบุคคลซึ่งเกี่ยวข้องในเรื่องนี้เมื่อกล่าวโดยย่อแล้ว ก็มีเป็น ๒ ฝ่าย คืออำนาจจิตใจอันประกอบด้วยธรรมอย่างหนึ่งอำนาจจิตใจอันประกอบด้วยอธรรมอีกอย่างหนึ่ง อำนาจจิตใจประการแรกก็ได้แก่ที่ประกอบด้วยเมตตา และความกตัญญูต่อกันเป็นต้น^๕

๔. เนมิราชชาดก (พระเนมิราช)

ชาดก เรื่องนี้แสดงถึงการบำเพ็ญอธิฐานบารมีคือความตั้งมั่นคงมีเรื่องเล่ากษัตริย์พระองค์หนึ่งทรงพระนามว่าเนมิราช ครองเมืองมิถิลาในแคว้นวิเทหะเป็นกษัตริย์ที่สนพระราชหฤทัยในการกุศล โปรดการทำบุญกุศล ทรงบริจาคทานรักษาศีลอุโบสถอยู่เป็นนิตย์ ตามประเพณีกษัตริย์ที่ครองเมืองมิถิลาเมื่อครองราชย์สมบัติจนมีพระชนมายุเข้าสู่วัยชราแล้ว ก็จะทรงมอบราชสมบัติให้แก่พระโอรสแล้วพระองค์เองก็ออกทรงผนวช แต่พระเจ้าเนมิราชทรงมีความคิดแปลกไปจากกษัตริย์พระองค์อื่น ๆ กล่าวคือพระองค์ทรงครุ่นคิดว่า พระองค์เองก็ทรงบำเพ็ญทานอยู่เป็นนิตย์ ทานกับพรหมจรรย์อย่างไหนจะมีผลมาก ร้อนถึงท้าวสักกเทวราชเสด็จมาทรงอธิบายผลของพรหมจรรย์ต่าง ๆ ซึ่งมีมากกว่าทาน และด้วยความประสงค์ของทวยเทพ ให้เชิญพระเจ้าเนมิราชเสด็จไปเยี่ยมเทวโลก ท้าวสักกเทวราชจึงส่งมาตุลีเทพบุตรมาเชิญ และนำพระเจ้าเนมิราชเสด็จไปทอดพระเนตรนรกก่อนแล้วจึงนำเสด็จไปเทวโลก หลังจากได้ทอดพระเนตรนรกและสวรรค์แล้ว พระเจ้าเนมิราชก็ทรงเห็นว่า แม้พระองค์ได้ทรงบำเพ็ญทานอย่างมากมายแล้วก็ตาม แต่พระองค์ก็ควรเสด็จออกผนวชเพื่อประพาสพรหมจรรย์อีก ดังนั้นได้ครองราชสืบสันตติวงศ์ต่อจากพระราชบิดาทรงบำเพ็ญคุณงามความดีเป็นที่รักของมหาชน และในที่สุดเมื่อ ทรงพระชรา ก็ทรงมอบราชสมบัติแก่พระราชนิโอรสเสด็จออกผนวชเช่นเดียวกับที่พระราชบิดาของพระองค์เคยทรงบำเพ็ญมา^๖

^๔ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๕๖-๑๕๗.

^๕ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๑๑.

^๖ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๙๖.

๕. มโหสถชาดก (พระมโหสถ)

ชาดก เรื่องนี้แสดงถึงการบำเพ็ญปัญญาบารมีคือความทั่วถึงสิ่งที่ควรรู้มีเรื่องเล่าว่ามโหสถเป็นบุตรของเศรษฐีสิริวิวัฒกะ และนางสุนนาเทวี เป็นผู้ที่มีปัญญาเฉลียวฉลาดมาแต่เด็ก ๆ แม้จะยังมีอายุน้อยก็สามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่มีผู้ถามทั้งยากและง่ายได้หมด จนเป็นที่เลื่องลือไปทั่วพระนคร แม้จะเป็นเด็กแต่ก็มีความคิดเป็นผู้ใหญ่ เช่นคิดสร้างศาลาสำหรับพักของคนอนาถา คนเดินทางเป็นต้น บัณฑิตเป็นที่ปรึกษาหนุ่มของพระเจ้าวิเทหะแห่งกรุงมถิลา ท่านมีความฉลาดรู้สามารถแนะนำในปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้องรอบคอบเอาชนะที่ปรึกษาอื่น ๆ ที่ริษยาใส่ความด้วยความดีไม่พยาบาทอาฆาตครั้งหลังใช้อุบายป้องกันพระราชจากราชศัตรูและจับราชศัตรูซึ่งเป็นกษัตริย์พระนครอื่นได้^๗

๖. ภูริทัตชาดก (พระภูริทัต)

ชาดก เรื่องนี้แสดงถึงการบำเพ็ญบำเพ็ญศีลบารมีคือการรักษาศีลมีเรื่องเล่าว่าภูริทัตนาคราชเป็นบุตรของท้าวธตรัฐ และนางสมุทราชา ขึ้นจากเมืองบาดาลมารักษาอุโบสถศีลที่ริมฝั่งแม่น้ำยมนาในเมืองมนุษย์ ถูกพราหมณ์อาลัมพายนจับไป บังคับให้แสดงแก่ประชาชน ตลอดจนแสดง ถวายพระเจ้าพาราณสี ผู้เป็นพระเชษฐาของนางสมุทราชา ต่อมาพี่น้องของภูริทัตติดตามมาช่วยแก้ไขให้พ้นจากอำนาจของพราหมณ์อาลัมพายนได้ ภูริทัตระงับจิตมิให้โกรธและทำร้ายพราหมณ์อาลัมพายน ยอมปฏิบัติตามคำสั่งให้แสดงของพราหมณ์อาลัมพายน รักษาศีลอยู่ได้ตลอดเวลา ยอมอดทนให้หมองจับไป ทรมานต่าง ๆ ทั้ง ๆ ที่สามารถจะทำลายหมองได้ด้วยฤทธิ์ มีใจมั่นต่อศีลของตนในที่สุดก็ได้อิสรภาพ^๘

๗. จันทกุมารชาดก (พระจันทราช)

ชาดก เรื่องนี้แสดงถึงการบำเพ็ญขันติบารมีคือความอดทนมีเรื่องเล่าว่า จันทกุมารเป็นโอรสของพระเจ้าเอกราชและพระนางจันทรา เมื่อทรงเจริญวัยแล้ว พระราชบิดาก็ได้แต่งตั้งให้เป็นอุปราช พระจันทกุมารทรงตั้งอยู่ในความยุติธรรม เมื่อประชาชนมีความเดือดร้อนพระองค์ก็จะวินิจฉัยตัดสินโดยยุติธรรม พระองค์เคยช่วยประชาชนให้พ้นจากคดี ซึ่งกัณหาฬพราหมณ์ราชบุโรหิตาจารย์รับสินบนตัดสินไม่เป็นธรรม ประชาชนก็พากันเลื่อมใสเปล่งสาธุการทำให้กัณหาฬพราหมณ์ผูกอาฆาตในพระราชกุมาร เมื่อพระเจ้าเอกราชทรงราชสุบิน เห็นดาวดิงสเทวโลกเมื่อตื่นจากบรรทมทรงใคร่จะทราบทางไปสู่เทวโลก ตรัสถามกัณหาฬพราหมณ์จึงเป็นโอกาสให้พราหมณ์ แก่แค้นด้วยการกราบทูลแนะนำให้ตัดพระเศียรพระโอรส ธิดาเป็นต้น บูชายัญพระเจ้าเอกราชเป็นคนเขลา ก็สั่งจับพระราชโอรส ๔ พระองค์ พระราชธิดา ๔ พระองค์ไปที่พระลานหลวง เพื่อเตรียมประหารบูชายัญ นอกจากนั้นยังสั่งจับพระมเหสี ๔ พระองค์และคนอื่น ๆ อีก เพื่อเตรียมการประหารเช่นกัน แม้ใครจะทัดทานขอร้องก็ไม่เป็นผลร้อนถึงท้าวสักกะ ต้องมาข่มขู่และชี้แจงให้หายเข้าใจผิดว่าวิธีนี้ไม่ใช่ทางไปสวรรค์มหาชน จึงพากันลงประชาทัณฑ์กัณหาฬบุโรหิตนั้น และจับพระเจ้าเอกราชประกาศให้เป็นคนจันหาฬเนรเทศออกไปนอกเมืองเสีย และพากันทำพิธีราชาภิเษกพระจันทกุมารขึ้นครองราชสมบัติสืบไป^๙

^๗ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๓๘.

^๘ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๐๔-๑๐๕.

^๙ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๖๘-๑๖๙.

๘. นารทชาดก (พระพรหมนารท)

ชาดก เรื่องนี้แสดงถึงการบำเพ็ญอุเบกขาบารมีคือการวางเฉยมีเรื่องเล่าว่าพรหมนารทช่วยเปลี่ยนพระเจ้าอังคตราชทรงฟังคำสอนของคุณาชีวกแล้วให้กลับจากความเห็นผิดไปตามว่าบุญบาปไม่มีเป็นต้น พระจุลราชธิดาถวายคติธรรมที่ขอบก็ไม่ทรงละมิจฉาภิภูณินั้น พรหมนารทได้ทราบอธิฐานขอให้ช่วยของพระราชนิศา จึงได้ลงมาแสดงธรรม จนพระเจ้าอังคตราชถอนความเห็นผิด ในระหว่างนั้นพรหมนารทได้อันตรธานหายไป พระราชาก็ทรงตั้งมั่นในศีลในธรรม ทรงเริ่มทำบุญทำทาน ทรงเลิกคบแต่ผู้ที่จะนำไปในทางที่ถูกที่ควร เมื่อพระราชาทรงตั้งอยู่ใน ทศพิธราชธรรม ประชาชนก็มีความสุข บ้านเมืองสงบ ร่มเย็น^{๑๐}

๙. วิสูตรชาดก (พระวิสูตร)

ชาดก เรื่องนี้แสดงถึงการบำเพ็ญสัจจบารมีคือความสัตย์มีเรื่องเล่าว่าถึงวิสูตรบัณฑิตซึ่งเป็นผู้ถวายคำแนะนำประจำราชสำนักพระเจ้าธัญชัยเป็นผู้ที่พระราชและประชานรักใคร่เคารพนับถือมาก ครั้งหนึ่งปุณณกัณษมาทำพระเจ้าธัญชัยเล่นสกา ถ้าตนแพ้จักถวายมณีนระอันวิเศษ ถ้าพระราชแพ้กจะพระราชทานทุกสิ่งที่ต้องการเว้นแต่พระกายของพระองค์ราชสมบัติ และพระมเหสีในที่สุดพระราชแพ้อุณณกัณษจึงทูลขอตัววิสูตรบัณฑิตพระราชจะไม่พระราชทานก็เกรงเสียสัตย์พระองค์ตราคำวิสูตรบัณฑิตยิ่งกว่าทรัพย์สินเงินทองใด ๆ ทรงหน่วงเหนี่ยวด้วยประการต่าง ๆ แต่ก็ตกลงกันไปไต่ถามให้วิสูตรบัณฑิตตัดสินใจ วิสูตรบัณฑิตก็ตัดสินใจให้รักษาสัตย์ คือตนเองยอมไปกับภัยความจริงยิ่งกว่าต้องการ เพียงเพื่อจะนำหัวใจของวิสูตรบัณฑิตไปแลกกับธิดาพญานาคซึ่งความจริงเป็นอุบายของภริยาพญานาคผู้ใคร่จะได้สดับธรรมของ วิสูตรบัณฑิตจึงตกลงกับสามีว่า ถ้าปุณณกัณษต้องการธิดาของตน ก็ขอให้หัวใจของวิสูตรบัณฑิตมา แม้ภัยจะหาวิธีทำให้ตายก็ไม่ตาย วิสูตรบัณฑิตกลับแสดงสาธุนธรรม ธรรมของคนดี ให้ภัยเลื่อมใสและได้แสดงธรรมแก่พญานาคในที่สุดก็ได้กลับสู่กรุงอินทปัตถ์ มีการฉลองรับขวัญกันเป็นการใหญ่ แสดงถึงวิสูตรบัณฑิตว่าเป็นผู้รักษาสัจจะที่เป็นชั้นสามัญและชั้นกลาง เป็นผู้รู้และแสวงหาสัจจะที่เป็นประโยชน์และเป็นธรรมยิ่ง ๆ ขึ้น^{๑๑}

๑๐. เวสสันดรชาดก (พระเวสสันดร)

ชาดก เรื่องนี้แสดงถึงการบำเพ็ญทานบารมีคือบริจาคทาน มีเรื่องเล่าถึงพระเวสสันดรผู้ใจดีบริจาคทุกอย่างที่มีคนขอครั้งหนึ่งประทานช้างเผือกคู่บ้านคู่เมือง แก่พราหมณ์ชาวกาลิงคะซึ่งมาขอช้างไปเพื่อให้หาย ฝนแล้ง แต่ประชานโกรธขอให้เนรเทศพระราชบิดา พากันมาประชุมกัน กราบทูลพระเจ้าสุทนต์ให้เนรเทศพระเวสสันดรออกจากประเทศ พระเวสสันดรได้ทรงขออนุญาตทำทานใหญ่อีกครั้งหนึ่ง จัดให้มีครบทุกอย่าง^{๑๒} แล้วเสด็จทรงรถออกจากกรุงพร้อมกับพระนางมัทรีพร้อมด้วยโอรสธิดาได้ตามเสด็จไปด้วยเมื่อชูชกไปขอสองกุมาร ก็ประทานอีกภายหลังพระเจ้าสุทนต์พระราชบิดาทรงไถ่สองกุมาร แล้วเสด็จไปรับกลับกรุง เรื่องนี้แสดงการเสียสละส่วนน้อยเพื่อประโยชน์ส่วนใหญ่คือการตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้า อันจะเป็นทางให้ได้บำเพ็ญประโยชน์ส่วนรวมได้ดียิ่งมิใช่เสียสละโดยไม่มีจุดมุ่งหมายหรือเหตุผล^{๑๓}

^{๑๐} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๔๐.

^{๑๑} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๘๕.

^{๑๒} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๖๗.

^{๑๓} สืบค้นออนไลน์ แหล่งที่มา <https://kroomeko.wordpress.com> (๒๕/ตุลาคม/๒๕๖๐)

๒.๖ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้

๒.๖.๑ ความหมายของการจัดการเรียนรู้

ปัญญา ผิวเกลี้ยง กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้ หมายถึง การดำเนินการหรือการบริหารในส่วนที่เกี่ยวกับเนื้อหาวิชาตามหลักสูตร ผู้เรียนและการจัดชั้นเรียน ผู้สอนและวิธีสอน สื่อและอุปกรณ์การเรียนการสอน การวัดผลและประเมินผล^{๑๔}

เอกศักดิ์ บุตรลับ กล่าวว่า ความหมายของ “การจัดการเรียนรู้” เป็นคำที่มีความหมายกว้างกว่าคำว่า การสอน มีผู้กล่าวว่า การเรียนการสอน หมายถึง ผลรวมของการสอนทั้งหลายทั้งปวง นั่นคือ การเรียนการสอนมีความหมายครอบคลุมถึงเหตุการณ์ทุกอย่างที่มีผลต่อการทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ เช่น การใช้อุปกรณ์และสื่อต่าง ๆ ตลอดจนการสนทนา การอภิปราย และการไปศึกษานอกสถานที่ ฯลฯ ซึ่งสรุปได้ว่ากิจกรรมใด ๆ ที่จัดขึ้นเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ถือว่าเป็นการเรียนการสอนทั้งสิ้น^{๑๕}

อรทัย มูลคำ และสุวิทย์ มูลคำ กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้ หมายถึง การจัดกิจกรรมประสบการณ์ หรือสถานการณ์ใด ๆ ที่มีความหมายกับผู้เรียนให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติ และปฏิสัมพันธ์ กับสิ่งเหล่านี้ด้วยตนเองโดยการสังเกต วิเคราะห์ ปฏิบัติ สรุป เพื่อสร้างนิยามความหมายและผลิตองค์ความรู้ด้วยตนเอง ทำให้เกิดการเรียนรู้ทุกด้านอย่างสมดุล^{๑๖}

สรุปได้ว่า การจัดการเรียนรู้ หมายถึง กระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการนำหลักสูตรไปใช้เพื่อให้บรรลุตามจุดประสงค์ที่ตั้งไว้ โดยอาศัยเทคนิควิธีการสอน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การใช้สื่อและการวัดผลประเมินผล ตรวจสอบการบรรลุตามจุดประสงค์การสอน การสอนที่ดียอมทำให้เกิดการเรียนรู้ได้ดี ผู้สอนเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ผู้สอนที่สอนอย่างมีหลักการ มีความรู้และมีทักษะจะช่วยให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาได้เต็มศักยภาพ ทำให้การดำเนินการเรียนการสอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

๒.๖.๒ กระบวนการจัดการเรียนรู้

สุมิตร คุณานุกร ได้กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้ หมายถึง กระบวนการจัดประสบการณ์ให้กับผู้เรียนเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามความมุ่งหมายของหลักสูตรที่ได้กำหนดไว้ด้วยวิธีการต่าง ๆ^{๑๗}

^{๑๔} ปัญญา ผิวเกลี้ยง, “ความคิดเห็นของผู้บริหารและครูเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนอาชีวศึกษา”, *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง, ๒๕๓๘), หน้า ๖๘.

^{๑๕} เอกศักดิ์ บุตรลับ, *ครูและการสอน (Teacher and teaching)*, (เพชรบุรี : ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ สถาบันราชภัฏเพชรบุรี, ๒๕๓๗), หน้า ๑๙๘.

^{๑๖} อรทัย มูลคำ และสุวิทย์ มูลคำ, *การบูรณาการหลักสูตรและการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เล่ม ๒*, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : ภาพพิมพ์, ๒๕๔๔), หน้า ๑.

^{๑๗} สุมิตร คุณานุกร, *หลักสูตรและการสอน*, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชวนพิมพ์, ๒๕๒๘), หน้า ๑๔๖.

ทศนา แคมมณี ได้กล่าวว่า กระบวนการเรียนรู้ หมายถึง การดำเนินการอย่างเป็นขั้นตอน หรือ การใช้วิธีการต่าง ๆ ที่ช่วยให้บุคคลเกิดการเรียนรู้^{๑๘}

สุพิน บุญชูวงศ์ กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้ หมายถึง กระบวนการนำหลักสูตรไปสู่การสอน ซึ่งมีระบบกระบวนการเรียนการสอน กิจกรรม และมีการกำหนดแผนงานส่งเสริมการเรียนการสอนโดยผู้สอน และผู้เรียน^{๑๙}

สุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ กล่าวว่า กระบวนการเรียนรู้ หมายถึง การที่สถานศึกษาจัดมวลประสบการณ์ให้กับผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้รับความรู้และประสบการณ์ต่าง ๆ ตามความคาดหวัง^{๒๐}

วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา ได้กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้ หมายถึง กระบวนการดำเนินงานด้านการเรียนการสอนในสถานศึกษาเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามเป้าหมายที่กำหนด ซึ่งองค์ประกอบของการเรียนการสอนจะประกอบไปด้วย หลักสูตร วิธีการเรียนการสอน และการประเมิน^{๒๑}

สมาลี จันทรชลอ กล่าวถึงการจัดการเรียนรู้ไว้ว่า การจัดการเรียนรู้ (Learning) เป็นการดำเนินการหรือการจัดประสบการณ์ โดยใช้กิจกรรมในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด การเรียนการสอนจะมีประสิทธิภาพผู้สอนจะต้องจัดทำแผนการสอนเป็นอย่างดี และดำเนินการสอนตามแผนการสอนที่เตรียมไว้^{๒๒}

สรุปได้ว่า กระบวนการจัดการเรียนรู้เป็นเครื่องมือสำคัญที่จะพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ อีกทั้งทั้งกระบวนการจัดการเรียนรู้ยังจำเป็นสำหรับผู้เรียนในการดำเนินชีวิตในสังคมปัจจุบันและอนาคตเป็นการนำหลักสูตรไปใช้เพื่อให้บรรลุตามจุดประสงค์ที่ตั้งไว้ โดยอาศัยเทคนิควิธีการสอน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การใช้สื่อ และการวัดผลประเมินผลเป็นตัวตรวจสอบการบรรลุตามจุดประสงค์การสอน การสอนที่ดียอมทำให้เกิดการเรียนรู้ได้ดีผู้สอนเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ผู้สอนที่สอนอย่างมีหลักการมีความรู้และมีทักษะจะช่วย ให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาได้เต็มศักยภาพ ทำให้การดำเนินการเรียนการสอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

๒.๖.๓ องค์ประกอบของการจัดการเรียนรู้

ทศนา แคมมณี สรุปว่า องค์ประกอบที่จำเป็นสำหรับกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่แท้จริงประกอบด้วย^{๒๓}

๑. ลักษณะของผู้เรียน ได้แก่ ความสามารถทางสติปัญญา อัตราการเรียนรู้ ลักษณะการเรียนรู้และประสบการณ์เดิม

^{๑๘} ทศนา แคมมณี, ศาสตร์การสอน องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ, (กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๕), หน้า ๒.

^{๑๙} สุพิน บุญชูวงศ์, หลักการสอน, (กรุงเทพมหานคร : ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ สถาบันราชภัฏเพชรบุรีวิทยาเขตกรณ ในพระบรมราชูปถัมภ์, ๒๕๓๖), หน้า ๖.

^{๒๐} สุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ, ๒๐ วิธีจัดการเรียนรู้, (กรุงเทพมหานคร : ภาพพิมพ์, ๒๕๕๕), หน้า ๑๔-๑๕.

^{๒๑} วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา, การพัฒนาการเรียนการสอนทางอุดมศึกษา, (กรุงเทพมหานคร : ภาควิชาอุดมศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๓), หน้า ๑๐.

^{๒๒} สมาลี จันทรชลอ, การวัดผลและประเมินผล, (กรุงเทพมหานคร : ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพ, ๒๕๔๒), หน้า ๑๑.

^{๒๓} ทศนา แคมมณี, ศาสตร์การสอน : องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ (ฉบับพิมพ์เพิ่มเติม), พิมพ์ครั้งที่ ๗, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๑), หน้า ๒๐๔.

๒. จุดประสงค์ของการสอน ได้แก่ ความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ/กระบวนการ เจตคติ และค่านิยม

๓. เนื้อหาสาระที่จะสอน ได้แก่ ข้อเท็จจริงและความรู้ ธรรมดา ความคิดรวบยอด และหลักการการคิดแก้ปัญหา และความคิดสร้างสรรค์ ทักษะ/กระบวนการ และคุณลักษณะและเจตคติ

๔. การเตรียมความพร้อม ได้แก่ การเตรียมสภาพแวดล้อมและการสร้างความสนใจ

๕. ดำเนินการสอน ได้แก่ การเลือกกลวิธีการสอน การเลือกกิจกรรมการสอนและการเลือกสื่อการเรียนการสอน

๖. กิจกรรมสร้างเสริมทักษะ ได้แก่ การช่วยเหลือเด็กเรียนรู้ การสั่งงาน

๗. กิจกรรมสนับสนุน ได้แก่ การสรุปทบทวนและการส่งเสริมเด็กเก่ง

๘. การควบคุมและตรวจสอบ การวัดความรู้ก่อนสอน การใช้คำถาม การสร้างเสริมกำลังใจ และการวัดผลหลังการสอน

๙. สัมฤทธิ์ผลของการสอบ

๑๐. การปรับปรุงแก้ไข

ดังนั้น ระบบจึงมีความสำคัญในการช่วยในงานต่าง ๆ บรรลุผลตามเป้าหมาย หากผู้สอนนำความรู้เรื่องระบบไปใช้ในการออกแบบการเรียนการสอน หรือออกแบบนวัตกรรมก็จะช่วยให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพ บรรลุผลตามเป้าหมายได้ดียิ่งขึ้น

อาภรณ์ ใจเที่ยง สรุปว่าองค์ประกอบของการสอนสามารถวิเคราะห์แยกย่อยเป็นองค์ประกอบ ๒ ด้าน ได้แก่ ด้านองค์ประกอบรวม หมายถึงองค์ประกอบด้านโครงสร้างที่มาประกอบกันเป็นการสอน อันประกอบด้วยครูหรือผู้สอนหรือวิทยากร นักเรียน หรือผู้เรียน หลักสูตร หรือสิ่งที่สอน และด้านองค์ประกอบย่อย หมายถึง องค์ประกอบด้านรายละเอียดของการสอน ซึ่งจะต้องประกอบด้วยกระบวนการเหล่านี้ จึงจะทำให้เป็นการสอนที่สมบูรณ์ ได้แก่ การตั้งจุดประสงค์การสอน การกำหนดเนื้อหา การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การใช้สื่อการสอนและการวัดประเมินผลองค์ประกอบรวมเป็นส่วนสร้างให้เกิดการสอน ส่วนองค์ประกอบย่อยเป็นส่วนเสริมให้การสอนมีประสิทธิภาพและมีคุณค่าแก่ผู้เรียน^{๒๔}

สรุปได้ว่า องค์ประกอบการจัดการเรียนการสอนที่มีความสำคัญมี ๕ ด้านได้แก่ จุดประสงค์ การสอนการกำหนดเนื้อหาสื่อการสอน และการวัดประเมินผลซึ่งถือเป็นส่วนสำคัญที่บ่งชี้ถึงประสิทธิภาพของการจัดการเรียนรู้ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

๒.๖.๔ การกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้

วัฒนาพร ระงับทุกข์ กล่าวว่า การกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้เป็นการกำหนดสิ่งที่ต้องการให้ผู้เรียนมีหรือบรรลุ ซึ่งมีทั้งความรู้ ทักษะ และเจตคติ จุดประสงค์การเรียนรู้จะได้มาจากจุดหมายของหลักสูตร จุดประสงค์ของวิชาหรือกลุ่มประสบการณ์และจุดประสงค์ในคำอธิบายรายวิชาการเขียนจุดประสงค์การเรียนรู้ที่สมบูรณ์นั้นจะต้องเขียนในครอบคลุมพฤติกรรมทั้ง ๓ ด้านและเขียนในเชิงพฤติกรรม จุดประสงค์สามารถจำแนกได้ ๓ ด้าน คือ

๑. พุทธิพิสัย (Cognitive) คือ จุดประสงค์การเรียนรู้ที่เน้นความสามารถทางสมอง (Head) หรือความรู้ในเนื้อหาวิชาหรือในทฤษฎี

^{๒๔} อาภรณ์ ใจเที่ยง, **หลักการสอน**, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๕๐), หน้า ๖-๙.

๒. ทักษะพิสัย (Skill) คือ จุดประสงค์การเรียนรู้ที่เน้นการปฏิบัติที่ต้องลงมือทำ (Hand)

๓. จิตพิสัย (Affective) คือ จุดประสงค์การเรียนรู้ที่เน้นคุณธรรมหรือเจตคติหรือความรู้สึกในจิตใจ (Heart)

ทักษิณา เครือหงส์ กล่าวว่า การกำหนดวัตถุประสงค์ (Objective) เป็นส่วนที่ระบุถึงปรัชญาแนวความเชื่อที่เป็นปณิธานของหลักสูตร เป็นข้อความ หรือสมมติฐานที่แสดงถึงจุดมุ่งหมายในการสอนของผู้สอนซึ่งควรจะสอดคล้องกับความมุ่งหมายของการศึกษาระดับชาติจุดประสงค์สามารถกำหนดได้หลายระดับ เช่น ระดับเป้าประสงค์ (Goal) จุดมุ่งหมาย (Purpose) เป็นต้น

จุดประสงค์เหล่านี้มีความเฉพาะเจาะจงแตกต่างกัน จะครอบคลุมพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน จำแนกได้เป็น ๓ ด้านใหญ่ๆ คือ

๑. ด้านความรู้ หรือสติปัญญา (Cognitive Domain)

๒. ด้านเจตคติ หรือความรู้สึก (Affective Domain)

๓. ด้านทักษะปฏิบัติ (Psychomotor Domain)^{๒๕}

สมศักดิ์ ดลประสิทธิ์ ได้กล่าวถึง การกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ว่าเป็นการกำหนดสิ่งที่ต้องการให้นักเรียนบรรลุวัตถุประสงค์ได้มาจากจุดหมายของหลักสูตรจุดประสงค์ของรายวิชา เขียนในเชิงพฤติกรรมครอบคลุมทั้งด้านความรู้ทักษะและเจตคติจุดประสงค์การเรียนรู้แบ่งเป็น ๒ ระดับ คือ

๑. จุดประสงค์ปลายทาง หรือจุดประสงค์ทั่วไป ซึ่งหมายถึงจุดประสงค์ที่เป็นเป้าหมายสำคัญที่มุ่งหวังให้เกิดกับนักเรียน

๒. จุดประสงค์นำทาง หรือจุดประสงค์เฉพาะ หมายถึง จุดประสงค์ย่อยของจุดประสงค์ปลายทาง โดยกำหนดพฤติกรรมที่สำคัญที่คาดหวังให้เกิดแก่นักเรียน^{๒๖}

จุดประสงค์การเรียนรู้ อาจแสดงพฤติกรรมการเรียนรู้ด้านใดด้านหนึ่ง หรือหลายด้าน ประกอบกันก็ได้ ในการกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้หรือจุดประสงค์การเรียนการสอน จะแบ่งเป็น ๒ ระดับ

๑. จุดประสงค์ปลายทาง คือ จุดประสงค์ที่เป็นเป้าหมายสำคัญ ที่มุ่งหวังให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนในการเรียนแต่ละเรื่องหรือแผนการสอน ลักษณะของจุดประสงค์ปลายทาง ควรตอบสนองพฤติกรรมสำคัญของจุดหมายของหลักสูตร จุดประสงค์ของวิชา และจุดประสงค์รายวิชาที่วิเคราะห์ได้จากคำอธิบายรายวิชา นอกจากนี้ ควรสะท้อนคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่เป็นผลจากการเรียนรู้ โดยครอบคลุมทั้งด้านความรู้ ความคิด ความสามารถในการปฏิบัติ และความรู้สึก เช่น เจตคติและค่านิยมต่าง ๆ รวมถึงการเขียนควรใช้คำบรรยายเป็นพฤติกรรมใหญ่ เช่น มีความรู้ความเข้าใจในลักษณะปัญหาสิ่งแวดล้อม

๒. จุดประสงค์นำทาง (จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม) คือ จุดประสงค์ที่วิเคราะห์แยกออกจากจุดประสงค์ปลายทาง เป็นจุดประสงค์ย่อย โดยกำหนดพฤติกรรมสำคัญที่คาดหวังให้เกิดแก่ผู้เรียนเพื่อให้เกิดการเรียนรู้เป็นขั้นตอนจากจุดย่อยไปจนถึงจุดใหญ่ปลายทาง ในการสอนจึงควรจัดกิจกรรมการเรียนการ

^{๒๕} ทักษิณา เครือหงส์, “การพัฒนาหลักสูตรบูรณาการเนื้อหาวิชาคณิตศาสตร์กับวิชาคำนวณของชาวอุตสาหกรรม ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล”, วิทยานิพนธ์นิพนธ์ กศ.ด. (การวิจัยและพัฒนาหลักสูตร), (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ถ่ายเอกสาร, ๒๕๕๐), หน้า ๑๕.

^{๒๖} สมศักดิ์ ดลประสิทธิ์, การจัดทำแผนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง, วารสารข้าราชการครู, ปีที่ ๑๙ ฉบับที่ ๕ (มิถุนายน-กรกฎาคม ๒๕๕๒) : ๑๒-๑๗.

สอนให้บรรลุจุดประสงค์นำทางไปสู่จุดประสงค์ปลายทาง ซึ่งครูผู้สอนสามารถเขียนจุดประสงค์นำทางโดยดำเนินการดังนี้

๒.๑ นำจุดประสงค์ปลายทางมาย่อยเป็นจุดประสงค์นำทางหลายๆ ข้อ ทำได้โดยการพิจารณาว่า ผู้เรียนควรต้องมีพฤติกรรมอะไรบางจึงจะเกิดการเรียนรู้ถึงจุดประสงค์ปลายทางได้

๒.๒ ถ้ามีจุดประสงค์นำทางหลายข้อควรเรียงลำดับพฤติกรรมที่ต้องการให้เกิดขึ้น จุดประสงค์นำทางบางหัวข้อ จำเป็นต้องเขียนลำดับกัน แต่บางข้อเป็นอิสระต่อกัน

๒.๓ คำกริยาเชิงพฤติกรรมในจุดประสงค์นำทาง ควรแสดงพฤติกรรมที่ต่ำกว่าจุดประสงค์ปลายทาง

๒.๔ จุดประสงค์ปลายทางบางข้อไม่จำเป็นต้องมีจุดประสงค์นำทาง

๒.๕ เขียนในลักษณะจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม^{๒๗}

สรุปได้ว่า การกำหนดจุดประสงค์การจัดการเรียนรู้ คือ การตั้งเป้าหมายการเรียนรู้ให้นักเรียน กำหนดสิ่งที่ผู้สอนต้องการให้นักเรียนได้เรียนรู้ ซึ่งจะต้องครอบคลุมพฤติกรรมผู้เรียนทั้งในด้านพุทธิพิสัย (ความรู้ความคิด) ด้านทักษะพิสัย (ความสามารถในการปฏิบัติ) และด้านจิตพิสัย (ความรู้สึกเจตคติ)

๒.๖.๕ การกำหนดเนื้อหา

อาภรณ์ ใจเที่ยง กล่าวว่า การกำหนดเนื้อหา หมายถึง การเลือกและการจัดลำดับเนื้อหาที่สอน ด้วยการกำหนดเนื้อหาจะทำให้ผู้สอนได้ทราบว่าสอนอะไร ผู้เรียนควรได้รับประสบการณ์ใดบ้าง ประสบการณ์ใดควรได้รับก่อนและในขอบเขตมากน้อยเพียงใดจึงจะเหมาะสม การกำหนดเนื้อหาไวล่วงหน้าจะทำให้การสอนมีสาระคุ้มค่ากับเวลาที่ผ่านไปและมีคุณค่ากับผู้เรียน^{๒๘}

วัฒนาพร ระงับทุกข์ กล่าวว่า เนื้อหาสาระเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ การเลือกเนื้อหาสาระที่นำมาสอนนั้นจำเป็นต้องคำนึงถึงความยากง่ายให้พอเหมาะกับความสามารถของผู้เรียนและขณะเดียวกันต้องให้มีความต่อเนื่องกับความรู้พื้นฐานเดิมของผู้เรียนด้วยเนื้อหาสาระสามารถจำแนกออกเป็น ๓ ประเภทหลัก ๆ ดังนี้^{๒๙}

๑. **ข้อเท็จจริง (Fact)** เนื้อหาสาระที่เกี่ยวข้องกับสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เรื่องใดเรื่องหนึ่ง ซึ่งเกิดขึ้นในอดีตและคงอยู่ในปัจจุบันโดยไม่ได้เขียนในลักษณะการแสดงคำทำนายและได้มาจากขบวนการสังเกตข้อเท็จจริงอาจได้มาจากการสังเกตโดยตรงเช่น การทดลองในห้องปฏิบัติการหรืออาจมาจากแหล่งที่เชื่อถือได้เช่น จากพจนานุกรมหรือสารานุกรมการเรียนรู้เนื้อหาในระดับนี้จะใช้พฤติกรรมระดับความรู้ความจำ

๒. **ความคิดรวบยอด (Concept)** คือ คำหรือวลีที่ใช่เรียกประเภท หรือหัวข้อของข้อมูลที่จัดกลุ่มแล้วเพื่อแสดงลักษณะรวม ๆ ที่เด่นชัดของกลุ่มข้อมูลนั้น ๆ ในการสร้างความคิดรวบยอด ผู้เรียนต้องให้ความสนใจกับความคล้ายคลึงของข้อมูล โดยไม่สนใจความแตกต่าง แล้วจัดสิ่งที่คล้ายคลึงกันเข้ากลุ่มเดียวกัน การเรียนรู้ความคิดรวบยอด นอกจากต้องรู้และจำความหมายแล้วยังต้องอาศัยความเข้าใจความคิดรวบยอดแต่ละเรื่องด้วย

^{๒๗} วัฒนาพร ระงับทุกข์, **แผนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง**, (กรุงเทพมหานคร : วัฒนาพานิช, ๒๕๔๐), หน้า ๘๖.

^{๒๘} อาภรณ์ ใจเที่ยง, **หลักการสอน**, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๙), หน้า ๘.

^{๒๙} วัฒนาพร ระงับทุกข์, **การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง**, (กรุงเทพมหานคร : เลิฟแอนดิลิฟเพรส, ๒๕๕๑), หน้า ๕๑.

๓. หลักการหรือเหตุผล (Generalization) คือ ประโยคที่สัมพันธ์หรือเชื่อมโยงความคิดรวบยอดสองอย่างเข้าด้วยกัน หลักการจะต้องประกอบด้วยความคิดมากกว่าหนึ่งความคิดและเขียนในลักษณะการแสดงคำทำนาย (Predictive) เช่น เมืองสำคัญๆ มักจะตั้งอยู่ริมแม่น้ำสายใหญ่ ๆ การเรียนรู้เกี่ยวกับหลักการหรือเหตุผลต้องอาศัยทั้งความรู้ ความจำ ความเข้าใจและการให้เหตุผล ประกอบการเชื่อมโยงความคิดรวบยอดต่าง ๆ เข้าด้วยกัน จนเป็นหลักการที่ยอมรับกันทั่วไป

บุญชม ศรีสะอาด ได้กล่าวถึง หลักในการจัดเนื้อหา ดังนี้^{๓๐}

๑. จัดลำดับเนื้อหาโดยยึดหลักทางตรรก (Logic) และทางจิตวิทยา
๒. จัดลำดับจากง่ายไปหายาก คือ เรื่องใดที่ไม่ซับซ้อนหรือมีความซับซ้อนน้อยกว่าเรื่องใดที่เป็นพื้นฐานของเรื่องต่อ ๆ ไป ก็จัดเรื่องดังกล่าวไว้ก่อน
๓. จัดตามลำดับจากพื้นฐานที่จำเป็น มีเนื้อหา หรือภารกิจการเรียนรู้บางประเภท ซึ่งมีลักษณะของการมีลำดับก่อนหลัง กล่าวคือ การเรียนรู้ในเรื่องหลักๆ ต้องอาศัยความรู้ มโนทัศน์หลักการจากตอนต้น ๆ
๔. จัดตามลำดับจากส่วนรวมไปสู่ส่วนย่อย เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจอย่างกระจ่างชัด
๕. จัดตามลำดับของเหตุการณ์ กล่าวได้ว่า จัดตามลำดับเวลาจากสิ่งที่เกิดขึ้นก่อนสู่สิ่งที่เกิดขึ้นภายหลัง
๖. จัดตามลำดับจากสิ่งที่อยู่ใกล้ตัวไปสู่สิ่งที่ไกลตัว
๗. จัดเนื้อหาวิชาใหม่มีความต่อเนื่อง เพื่อให้เอื้อต่อการสะสมความรู้ในการเรียนรู้จำเป็นต้องมีการสะสมเพื่อให้เกิดความมั่นคงและเพียงพอสำหรับการที่จะเรียนในขั้นต่อไปอย่างสัมฤทธิ์ผล
๘. จัดเนื้อหาวิชาใหม่มีความสัมพันธ์กัน เพื่อมุ่งให้เกิดบูรณาการของความรู้ และการถ่ายโอนความรู้จากวิชาหนึ่งไปสู่อีกวิชาหนึ่งความสัมพันธ์ในที่นี้หมายถึงความสัมพันธ์ระหว่างวิชา และความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นภายในตัวผู้เรียน ความสัมพันธ์ระหว่างวิชา อาจจัดเนื้อหาสาระวิชาต่าง ๆ ให้มีลำดับสัมพันธ์กันความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นภายในตัวผู้เรียนกล่าวคือ ผู้เรียนเข้าใจความสัมพันธ์ของความรู้ที่เรียนกับประสบการณ์ของตนเองการที่จะบรรลุจุดประสงค์ในข้อนี้ต้องจัดเนื้อหาและประสบการณ์ให้สัมพันธ์กัน

สุนีย์ ภูพันธ์ กล่าวว่าเนื้อหาวิชาและประสบการณ์การเรียนรู้ที่ได้ผ่านการเลือกมาแล้วนั้น ต้องนำมาจัดลำดับเนื้อหา (Organization of Sequence) เพื่อให้ผู้เรียนได้รับความรู้ก่อนหลังตามลำดับสามารถเรียนได้สะดวก และเกิดผลการเรียนรู้สูงสูดนอกจากนั้นการจัดเนื้อหาวิชายังช่วยให้เกิดความต่อเนื่องสัมพันธ์ในหลักสูตรทั้งแนวดิ่งและแนวนอน แนวทางในการจัดเนื้อหา มีดังนี้^{๓๑}

๑. การจัดเนื้อหาตามลำดับจากเนื้อหาที่ง่ายไปสู่เนื้อหาที่ยาก (The Simple to-Complex Approach) ควรจัดเนื้อหาที่ไม่ซับซ้อนเข้าใจง่ายและมีลักษณะเป็นพื้นฐานเบื้องต้นก่อนแล้วจึงให้เรียนเนื้อหาที่ยากขึ้นไป

๒. การจัดเนื้อหาความจำเป็นที่ต้องเรียนก่อนหลัง (The Prerequisite Learning Approach) ควรสำรวจก่อนว่า ถ้าให้ผู้เรียนเข้าใจถึงเรื่องที่กำหนดไว้ในหลักสูตรหรือในการสอนเรื่องใดผู้เรียนควรเรียนรู้สิ่งใดมาก่อนบ้างเมื่อทราบแล้วนำสิ่งนั้นมาสอนก่อนเพื่อเป็นการปูพื้น

^{๓๐} บุญชม ศรีสะอาด, การพัฒนาการสอน, (กรุงเทพมหานคร : ชมรมเด็ก, ๒๕๔๑), หน้า ๓๖-๓๘.

^{๓๑} สุนีย์ ภูพันธ์, แนวคิดพื้นฐานการสร้างและการพัฒนาหลักสูตร : ยุคปฏิรูปการศึกษาไทย, (เชียงใหม่ : เชียงใหม่โรงพิมพ์แสงศิลป์, ๒๕๔๖), หน้า ๒๐๕-๒๐๗.

๓. การจัดเนื้อหาตามลำดับของกาลเวลา (The Chronological Approach) เนื้อหาจะได้รับการจัดลำดับโดยใช้เวลาเป็นเกณฑ์ เช่น จัดเนื้อหาเรียงจากอดีตมาจนถึงปัจจุบัน หรือเรียงจากปัจจุบันไปหาอดีต

๔. การจัดเนื้อหาตามลำดับจากส่วนรวมไปสู่ส่วนย่อย (The Whole-to-Part Approach) กล่าวคือ ให้ผู้เรียนเรียนสิ่งที่เป็ภาพรวมทั้งหมดก่อนแล้วจึงเรียนส่วนที่ย่อยหรือแควลงการจัดเนื้อหาตามลำดับจากส่วนย่อยไปสู่ส่วนรวม (The Part-to-Whole Approach) การจัดเนื้อหาในลักษณะนี้จะตรงข้ามกับวิธีการจัดตามลำดับจากส่วนรวมไปสู่ส่วนย่อยโดยให้ผู้เรียนเข้าใจส่วนย่อย ๆ แล้วค่อย ๆ พัฒนาความรู้ความเข้าใจไปยังส่วนรวม

๕. การจัดเนื้อหาตามหัวข้อหรือเรื่อง (The Thematic Approach) การจัดแบบนี้ นักพัฒนาหลักสูตรต้องจัดเนื้อหาย่อย ๆ (Content Elements) ให้อยู่ในหัวข้อหรือเรื่องหนึ่ง ๆ ในวิชาหนึ่งอาจประกอบด้วยหลายหัวข้อได้หัวข้อแต่ละเรื่องเป็นอิสระคือ ไม่ต้องเป็นความรู้พื้นฐานของหัวข้ออื่น ๆ หรือบางหัวข้ออาจต้องให้ผู้เรียนเรียนก่อนหรือหลังก็ได้

๖. การจัดเนื้อหาจากสิ่งใกล้ตัวไปสู่สิ่งไกลตัวจากผู้เรียน (The Concentric Cycles) เป็นแนวคิดในการจัดเนื้อหาใหม่ที่เกิดขึ้นโดยจัดให้ผู้เรียนได้เรียนสิ่งที่ใกล้ตัวก่อนและขยายขอบเขตออกไปสู่สิ่งที่ไกลตัว

๗. การจัดเนื้อหาโดยมุ่งขยายความรู้ทางด้านพุทธิพิสัยของผู้เรียนหลักสูตรที่เป็นการจัดลำดับเนื้อหาวิชาแบบนี้เรียกว่า Spiral Curriculum การจัดลำดับเนื้อหาแบบนี้มุ่งขยายความรู้ทางด้านพุทธิพิสัยของผู้เรียนโดยเริ่มจากขอบเขตที่แคบและเนื้อหาที่มีลักษณะง่ายไม่เป็นนามธรรมแล้วค่อย ๆ ขยายขอบเขตของความรู้ความเข้าใจและความคิดรวบยอดขึ้นไปในแนวตั้งเรื่อย ๆ ตามความเหมาะสมกับวุฒิภาวะในการเรียนรู้ของนักเรียน

สรุปได้ว่า การกำหนดเนื้อหาหมายถึง การเลือกและการจัดลำดับเนื้อหาที่จะสอนอย่างมีลำดับขั้นตอนจากเนื้อหาง่ายไปยากจากสิ่งที่เกิดก่อนไปสู่สิ่งที่เกิดภายหลังจากส่วนรวมไปสู่ส่วนย่อยจากสิ่งที่อยู่ใกล้ตัวไปสู่สิ่งที่อยู่ไกลตัวซึ่งต้องมีความต่อเนื่องสัมพันธ์กันและครอบคลุมพื้นฐานเดิมของผู้เรียนรวมถึงเป็นข้อเท็จจริงทั้งยังต้องประกอบด้วยหลักการและเหตุผล

๒.๖.๖ การใช้สื่อประกอบการสอน

สื่อการเรียนการสอนนับเป็นสิ่งที่มิขาดในการเรียนการสอนเนื่องจากเป็นตัวกลางที่ช่วยในการสื่อสารระหว่างผู้สอนและผู้เรียนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพซึ่งมีความหมายในหลายทัศนะดังนี้

กระทรวงศึกษาธิการ ได้ให้ความหมายของการใช้สื่อการเรียนการสอนว่าหมายถึง เครื่องมือของการเรียนรู้ทำหน้าที่ถ่ายทอดความรู้ความคิดความรู้สึกและประสบการณ์สู่ผู้เรียนและช่วยพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ความคิดประสบการณ์คุณธรรมจริยธรรมค่านิยมแก่ผู้เรียนด้วยในยุคปัจจุบันสื่อมีหลายรูปแบบและมีอิทธิพลในการกระตุ้นให้ผู้เรียนแสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเองดังนั้น จึงจำเป็นที่ครูจะต้องจัดการเรียนการสอนที่มีการใช้สื่อประกอบการเรียนการสอนด้วยและต้องรู้จักการพัฒนาสื่อเพื่อให้สื่อมีความเหมาะสมกับผู้เรียนและเป็นสื่อที่มีประสิทธิภาพ^{๓๒}

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ได้ให้ความหมายของการใช้สื่อการเรียนการสอนว่าหมายถึง การจัดสื่อการเรียนการสอนและนวัตกรรมที่มีคุณภาพและเพียงพอต่อการเรียนการสอนโดยมีระบบ

^{๓๒} กระทรวงศึกษาธิการ, เอกสารประกอบหลักสูตรขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔ : แนวทางการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา, (กรุงเทพมหานคร :โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๔๔), หน้า ๖-๗.

การจัดหาและบำรุงรักษาที่มีประสิทธิภาพพร้อมทั้งมีการบริการและส่งเสริมการใช้อย่างทั่วถึงและเป็นระบบ^{๓๓}

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ได้ให้ความหมายของสื่อการเรียนการสอนว่าหมายถึงสื่อการเรียนการสอนเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพและตอบสนองการเรียนรู้ของผู้เรียนสื่อการเรียนการสอนจึงควรมีความหลากหลายซึ่งได้แก่ วัสดุเครื่องมือคน และสถานที่^{๓๔}

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ ได้ให้ความหมายของสื่อการเรียนการสอนว่าหมายถึง วัสดุสิ่งของภาพเครื่องมือเครื่องใช้ตลอดจนหมายถึงตัวบุคคลวิธีการสถานที่ต่าง ๆ ที่ใช้ในการประกอบการสอนเพื่อให้การเรียนการสอนบังเกิดผลดีสื่อการสอนมีชื่อเรียกแตกต่างกันออกไปเช่น อุปกรณ์การสอนอุปกรณ์การศึกษาเทคโนโลยีการศึกษาสารสนเทศศูนูปกรณ์สื่อการเรียนแต่ในปัจจุบันนิยมใช้คำว่าสื่อการสอนมากกว่าเพราะมีความหมายกว้างขวางมีใช้หมายถึงเพียงสิ่งที่ใช้ประกอบการสอนแล้วเกิดความเข้าใจง่ายรวดเร็วชัดเจนเรียกว่า สื่อการสอนทั้งสิ้น^{๓๕}

รวิวัตร สิริภูบาล กล่าวว่า เทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษายุคสังคมแห่งการเรียนรู้เน้นให้ประชาชนรู้จักเลือกรับรู้และบริโภคข่าวสารต่าง ๆ ในอันที่จะเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์ของตนเองนอกจากนั้นเพื่อให้การจัดการศึกษาสอดคล้องและทันกับยุคสมัยรัฐต้องนำเอาเทคโนโลยีและการสื่อสารใหม่ ๆ มาพัฒนาคุณภาพและประสิทธิภาพการจัดการศึกษาแก่ประชาชนได้ในรูปแบบที่หลากหลายหากจัดการศึกษาประสบความสำเร็จและประชาชนมีความรู้พื้นฐานบรรลุจุดมุ่งหมายของหลักสูตรได้เป็นอย่างดีแล้วย่อมช่วยให้ประเทศมีทรัพยากรมนุษย์ที่ทรงคุณความเป็นองค์ประกอบสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมให้เจริญรุดหน้าพร้อมที่จะแข่งขันกับประเทศอื่น ๆ ในยุคโลกาภิวัตน์ได้ดียิ่งขึ้น^{๓๖}

ธีรศักดิ์ ลิขิตวัฒน์เศรษฐ กล่าวว่า ไม่ว่ายุคใดสมัยใดสื่อการเรียนการสอนย่อมมีความสำคัญต่อการเรียนรู้เสมอตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพ.ศ. ๒๕๔๒ สนับสนุนให้ผู้สอนในการจัดสื่อการเรียนเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ตลอดเวลาทุกสถานที่จากสื่อการเรียนการสอนและแหล่งวิทยาการประเภทต่าง ๆ ให้การผลิตสื่อทุกประเภทพัฒนาบุคลากรทั้งด้านผู้ผลิตผู้ใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาส่งเสริมให้มีการวิจัยพัฒนาการผลิตและการพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาผู้สอนจะต้องจัดหาสื่อที่หลากหลายสื่อที่ผู้เรียนจับต้องได้โดยตรงไม่ใช่สื่อที่ครูใช้เป็นแต่เพียงผู้เดียว เป็นสื่อที่ผู้เรียนจะต้องศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองมากกว่าเป็นสื่อที่ครูคอยบอกคอยป้อนให้ตลอดเวลาเป็นสื่อที่เรียนรู้ได้ดีเน้นความแตกต่างระหว่างบุคคลและเน้นกระบวนการกลุ่มเพื่อให้ผู้เรียนมีโอกาสได้เรียนรู้ร่วมกันอันจะนำไปสู่การอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขในสังคมประชาธิปไตย^{๓๗}

^{๓๓} สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน, **การจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษเป็นสื่อในการสอนในโรงเรียนเอกชน**, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน, ๒๕๔๒), หน้า ๘.

^{๓๔} มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, **ภาษาอังกฤษสำหรับครู**, (เนปฐรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, ๒๕๔๐), หน้า ๑๒๔-๑๒๘.

^{๓๕} ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, **การบริหารงานวิชาการ**, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท พิมพ์ดี จำกัด, ๒๕๔๓), หน้า ๖๒.

^{๓๖} รวิวัตร สิริภูบาล, “ครู นักวิจัยพัฒนาการเรียนรู้”, **มติชน**, (๒๖ มีนาคม ๒๕๔๔) : ๓.

^{๓๗} ธีรศักดิ์ ลิขิตวัฒน์เศรษฐ, “รูปแบบโรงเรียนใหม่”, **วารสารวิชาการ**, ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๖ (มิถุนายน ๒๕๔๔) : ๙-๑๑.

อารีย์ ขุนชิต กล่าวว่า การใช้สื่อการเรียนการสอนมีบทบาทสำคัญที่จะช่วยให้การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของผู้สอนบรรลุผลตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ซึ่งเป็นส่วนสนับสนุนในการใช้หลักสูตรให้มีประสิทธิภาพ และส่งผลไปถึงตัวหลักสูตรที่ดีเหมาะสมเพียงใด^{๓๘}

กิดานันท์ มลิทอง สรุปว่า สื่อการสอนสามารถให้ประโยชน์ได้ทั้งผู้เรียนและผู้สอนมีรายละเอียดตามลำดับ ดังต่อไปนี้^{๓๙}

๑. สื่อกับผู้เรียน

๑.๑ เป็นสิ่งที่ช่วยให้การเรียนรู้มีประสิทธิภาพเพราะจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจเนื้อหาบทเรียนที่ยากซับซ้อนได้ง่ายขึ้นในระยะเวลาอันสั้นและสามารถช่วยให้เกิดความคิดรวบยอดในเรื่องนั้นได้อย่างถูกต้องและรวดเร็ว

๑.๒ สื่อจะช่วยกระตุ้นและสร้างความสนใจให้กับผู้เรียนทำให้เกิดความสนุกสนานและไม่รู้สึกเบื่อหน่ายการเรียน

๑.๓ การใช้สื่อจะทำให้ผู้เรียนมีความเข้าใจตรงกันและเกิดประสบการณ์ร่วมกันในวิชาที่เรียนนั้น

๑.๔ ช่วยให้ผู้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนมากขึ้นทำให้เกิดมนุษยสัมพันธ์อันดีในระหว่างผู้เรียนด้วยกันเองและกับครูสอนด้วย

๑.๕ ช่วยสร้างเสริมลักษณะที่ดีในการศึกษา ค้นคว้าหาความรู้ ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความคิดสร้างสรรค์จากการใช้สื่อเหล่านั้น

๑.๖ ช่วยแก้ปัญหาเรื่องของความแตกต่างระหว่างบุคคลโดยการจัดให้มีการใช้สื่อในการศึกษารายบุคคล

๒. สื่อกับผู้สอน

๒.๑ การใช้สื่อวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ประกอบการเรียนการสอนเป็นการช่วยให้บรรยากาศในการสอนน่าสนใจยิ่งขึ้นทำให้ผู้สอนมีความสนุกสนานในการสอนมากกว่าวิธีการที่เคยใช้การบรรยายแต่เพียงอย่างเดียวและเป็นการสร้างความเชื่อมั่นในตัวเองให้เพิ่มขึ้นด้วย

๒.๒ สื่อจะช่วยแบ่งเบาภาระของผู้สอนในด้านการเตรียมเนื้อหาเพราะบางครั้งอาจให้ผู้สอนศึกษาเนื้อหาจากสื่อได้เอง

๒.๓ เป็นการกระตุ้นให้ผู้สอนตื่นตัวอยู่เสมอในการเตรียมและผลิตวัสดุใหม่ ๆ เพื่อใช้เป็นสื่อการสอนตลอดจนคิดค้นเทคนิควิธีการต่าง ๆ เพื่อให้การเรียนรู้ น่าสนใจยิ่งขึ้นอย่างไรก็ตามสื่อการสอนจะมีคุณค่าก็ต่อเมื่อผู้สอนได้นำไปใช้อย่างเหมาะสมและถูกวิธีดังนั้น ก่อนที่จะนำสื่อแต่ละอย่างไปใช้ผู้สอนจึงควรจะได้ศึกษาถึงลักษณะและคุณสมบัติของสื่อการสอนข้อดีและข้อจำกัดอันเกี่ยวเนื่องกับตัวสื่อและการใช้สื่อแต่ละอย่างตลอดจนการผลิตและใช้สื่อให้เหมาะสมกับสภาพการเรียนการสอนด้วยทั้งนี้ เพื่อให้การจัดกิจกรรมการสอนบรรลุผลตามจุดมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ที่วางไว้

^{๓๘} อารีย์ ขุนชิต, “ความคิดเห็นที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนแผนการเรียนพานิชกรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนพุทธจักรวิทยา”, วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๔๕), หน้า ๒๗.

^{๓๙} กิดานันท์ มลิทอง, เทคโนโลยีการศึกษาและนวัตกรรม, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๓), หน้า ๗๖-๘๐.

๓. หลักการเลือกสื่อการสอน

การเลือกสื่อการสอนเพื่อนำมาใช้ประกอบการสอนเพื่อให้ผู้สอนเกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพนั้นเป็นสิ่งสำคัญยิ่งโดยในการเลือกสื่อผู้สอนจะต้องตั้งวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมในการเรียนให้แน่นอนเสียก่อนเพื่อใช้วัตถุประสงค์นั้นเป็นตัวชี้้นำในการเลือกสื่อการสอนที่เหมาะสมนอกจากนี้ ยังมีหลักการอื่น ๆ เพื่อประกอบการพิจารณา คือ

- ๓.๑ สื่อนั้นต้องสัมพันธ์กับเนื้อหาบทเรียนและจุดมุ่งหมายที่จะสอน
- ๓.๒ เลือกสื่อที่มีเนื้อหาถูกต้องทันสมัยน่าสนใจและเป็นสื่อที่ส่งผลต่อการเรียนรู้มากที่สุด
- ๓.๓ เป็นสื่อที่เหมาะสมกับวัยระดับชั้นความรู้ และประสบการณ์ของผู้เรียน
- ๓.๔ สื่อนั้นควรสะดวกในการใช้ วิธีใช้ไม่ยุ่งยากซับซ้อนเกินไป
- ๓.๕ เป็นสื่อที่มีคุณภาพเทคนิคการผลิตที่ดีมีความชัดเจนเป็นจริง
- ๓.๖ มีราคาไม่แพงเกินไปหรือถ้าจะผลิตควรคุ้มกับเวลาและการลงทุน

๔. หลักในการใช้สื่อ

ในการพิจารณาเลือกใช้สื่อการสอนแต่ละครั้งครูควรพิจารณาถึงความเหมาะสมของสื่อการสอนแต่ละชนิด ดังนี้

- ๔.๑ ความเหมาะสม สื่อที่จะใช้นั้นเหมาะสมกับเนื้อหาและวัตถุประสงค์ของการสอนหรือไม่
- ๔.๒ ความถูกต้องสื่อที่จะใช้ช่วยให้นักเรียนได้ข้อสรุปที่ถูกต้องหรือไม่
- ๔.๓ ความเข้าใจสื่อที่จะใช้นั้นควรช่วยให้นักเรียนรู้จักคิดอย่างมีเหตุผลและให้ข้อมูลที่ถูกต้องแก่นักเรียน
- ๔.๔ ประสบการณ์ที่ได้รับสื่อที่ใช้นั้นช่วยเพิ่มพูนประสบการณ์ให้แก่นักเรียน
- ๔.๕ เหมาะสมกับวัยระดับความยากง่ายของเนื้อหาที่บรรจุอยู่ในสื่อชนิดนั้น ๆ เหมาะสมกับระดับความสามารถ ความสนใจ และความต้องการของนักเรียนหรือไม่
- ๔.๖ เทียบตรงในเนื้อหาสื่อที่ใช้นั้นช่วยให้นักเรียนได้เรียนรู้เนื้อหาที่ถูกต้องหรือไม่
- ๔.๗ ใช้การได้ดีสื่อที่นำมาใช้ควรทำให้เกิดประสิทธิภาพในการเรียนรู้ได้ดี
- ๔.๘ คุ้มค่างบประมาณที่ได้จะคุ้มค่างบเวลาเงิน และการจัดเตรียมสื่ออื่นหรือไม่
- ๔.๙ ตรงกับความต้องการสื่อที่ใช้นั้นช่วยให้นักเรียนร่วมกิจกรรมตามที่ครูต้องการหรือไม่
- ๔.๑๐ ช่วยเวลาความสนใจสื่อที่ใช้นั้นช่วยกระตุ้นให้นักเรียนสนใจในช่วงเวลานานพอสมควรหรือไม่

๕. ประเภทของสื่อการเรียนการสอน

กระทรวงศึกษาธิการสรุปว่า สื่อการเรียนการสอนมีมากมายและได้มีการจัดแบ่งเป็นประเภทต่าง ๆ เช่น สื่อประเภทอุปกรณ์หรือเครื่องมือสื่อประเภทวัสดุสื่อประเภทเทคนิคหรือวิธีการแบ่งเป็น ๕ ประเภทสรุปได้ดังนี้^{๔๐}

- ๕.๑ สื่อสิ่งพิมพ์เป็นสื่อที่ใช้ระบบการพิมพ์ทุกชนิด
- ๕.๒ สื่อวัสดุอุปกรณ์เป็นสื่อสิ่งของต่าง ๆ

^{๔๐} กระทรวงศึกษาธิการ, **หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔**, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร : องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.), ๒๕๔๕), หน้า ๑๓๘.

- ๕.๓ สื่อโสตทัศนูปกรณ์เป็นสื่อที่นำเสนอด้วยเครื่องมืออุปกรณ์ต่าง ๆ
- ๕.๔ สื่อกิจกรรมเป็นสื่อประเภทวิชาการที่ใช้ในการฝึกปฏิบัติ ผักทักษะ
- ๕.๕ สื่อบริบทเป็นสื่อที่ส่งเสริมการเรียนรู้

การจะเลือกใช้สื่อประเภทใด ขึ้นอยู่กับจุดประสงค์ของการเรียนการสอนและจุดประสงค์ของการใช้สื่อบางกรณีก็ใช้สื่อที่มีอยู่แล้วบางกรณีจะต้องจัดทำหรือสร้างสื่อขึ้นใหม่เพื่อความเหมาะสมแต่ละสภาพการเรียนการสอนดังมีแนวทางการสร้างและการพัฒนาสื่อการเรียนการสอน ดังนี้^{๔๑}

- ๑. กำหนดจุดประสงค์ที่ต้องการโดยศึกษาจากผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง
- ๒. ศึกษาผู้เรียนพิจารณาว่าระดับขั้นประสบการณ์ความรู้ต่าง ๆ
- ๓. ศึกษาธรรมชาติของเนื้อหาสาระที่ต้องการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้
- ๔. พิจารณาประโยชน์และความคุ้มค่าของสื่อการเรียนการสอนที่จะจัดทำ
- ๕. หาประสิทธิภาพของสื่อปรับปรุงและพัฒนาสื่อที่จัดทำ

สรุปได้ว่า การใช้สื่อการเรียนการสอนหมายถึง การนำวัสดุอุปกรณ์และนวัตกรรมและเทคโนโลยี มาใช้ประกอบการสอนเพื่อให้นักเรียนเกิดความเข้าใจตรงตามจุดประสงค์ที่ต้องการโดยใช้เทคโนโลยี โสตทัศนูปกรณ์สิ่งพิมพ์หรือสื่อธรรมชาติรอบ ๆ ตัว

๒.๖.๗ การวัดประเมินผล

กระทรวงศึกษาธิการ ได้ให้ความหมายของคำว่า “วัดผลและประเมินผล” ไว่ดังนี้การวัดผล (Measurement) เป็นกระบวนการของการกำหนดจำนวนปริมาณของข้อมูลที่ได้รับผลการประเมินผล (Evaluation) เป็นกระบวนการรวบรวมข้อมูลหรือข้อเท็จจริงเพื่อพิจารณาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนตามจุดประสงค์ของวิชาหรือจุดประสงค์ของบทเรียนแต่ละบท^{๔๒}

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ ได้ให้ความหมายของการวัดประเมินผลว่าหมายถึง กระบวนการที่จะทราบว่า การเรียนการสอนนั้นบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดหรือไม่ควรจะมีการปรับปรุงในเรื่องใดการวัด แตกต่างจากการประเมินในแง่ที่ว่า การวัดเป็นกระบวนการที่จะกำหนดจำนวนตัวเลขที่ได้จากการวัดนั้น ส่วน การประเมินเป็นการพิจารณาตัดสินเกี่ยวกับคุณภาพคุณค่าในสิ่งที่วัดได้รวมทั้งข้อมูลจากการสังเกตสัมภาษณ์ การตรวจผลงานและการทดสอบการวัดผลการเรียนของนักเรียนนักศึกษาใน ๓ องค์ประกอบคือ ความรู้ความเข้าใจทักษะปฏิบัติและเจตคติเทคนิคการวัดแตกต่างกันไปตามจุดมุ่งหมายและเนื้อหาสาระที่เรียนเทคนิคที่ นิยมได้แก่ การสังเกตการตรวจผลงานการสัมภาษณ์และการทดสอบส่วนเครื่องมือที่นำมาใช้ในการวัดผลได้แก่ แบบตรวจสอบรายการแบบจัดอันดับคุณภาพของงานแบบทดสอบซึ่งมีทั้งแบบอัตนัยและแบบปรนัยมี ประสิทธิภาพกายภาพเหมาะสมมีอำนาจจำแนกและต้องเชื่อมั่นได้สิ่งสำคัญในการประเมินก็คือ การให้คะแนน เป็นเกรดโดยทั่วไปจะแบ่งเป็น ๕ เกรด คือ A B C D และ F ซึ่งมีเทคนิคการให้เกรดแตกต่างกันไปเพื่อความ สะดวกต่อการปฏิบัติและให้ความยุติธรรมกับผู้เรียน^{๔๓}

วัฒนาพร ระงับทุกข์ ได้ให้ความหมายของการวัดประเมินผลว่าหมายถึง การทำให้ทราบว่าเกิด การเรียนรู้ตามที่พึงประสงค์หรือไม่การประเมินผลการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้ทราบว่าเกิดการเรียนรู้

^{๔๑} เรื่องเดียวกัน, ๑๓๓๙.

^{๔๒} กระทรวงศึกษาธิการ, แบบฝึกประกอบการสอนตามแผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ภาษาอังกฤษ, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๔๐), หน้า ๓๑๐.

^{๔๓} ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, การบริหารงานวิชาการ, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทพิมพ์ดี จำกัด, ๒๕๔๓), หน้า ๑๘๕.

ตามที่พึงประสงค์หรือไม่การประเมินผลจึงเป็นการหาประสิทธิผลของการเรียนการสอนว่ามีจุดใดที่ต้องปรับปรุงหรือผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อันสามารถเรียนเรื่องอื่นต่อไปได้มากน้อยเพียงใดผลการประเมินจึงสามารถนำมาอธิบายประสิทธิผลของการเรียนการสอนในภาพรวมและบ่งชี้ว่าควรปรับปรุงในจุดใดบ้างการจัดการเรียนการสอนจึงจะเป็นไปตามความคาดหวังของหลักสูตร นอกจากนั้น การวัดผลการศึกษาจะช่วยชี้ให้ขอบปรองหรือปัญหาต่าง ๆ ในการเรียนการสอนก่อให้เกิดการแก้ไขเปลี่ยนแปลงเพื่อการเรียนการสอนได้ผลเต็มที่^{๔๔}

สุมาลี จันทรชะลอ ได้ให้ความหมายของการวัดประเมินผลว่าหมายถึง กระบวนการหรือวิธีการเพื่อให้ได้จำนวนตัวเลขซึ่งมีความหมายแทนปริมาณหรือขนาดหรือคุณสมบัติของสิ่งที่ต้องการวัดการประเมิน (Assessment) เป็นกระบวนการเก็บรวบรวมสังเคราะห์และตีความข้อมูลเพื่อการตัดสินใจโดยใช้กิจกรรมต่าง ๆ เช่น การสัมภาษณ์การสังเกตการสอบถามหรือการทำโครงการกิจกรรมดังกล่าวจึงเป็นองค์ประกอบสำคัญที่นำมาใช้ประเมินกระบวนการประเมินมีความเกี่ยวข้องกับผู้เรียนมากกว่าการให้คะแนนและการให้ระดับคะแนนของการทดสอบข้อมูลที่ครูรวบรวมในห้องเรียน^{๔๕}

ชุมพล ศรีทองกุล ได้ให้ความหมายของการวัดประเมินผลว่า หมายถึง กลไกสำคัญในการประเมินผลความสามารถและทักษะของผู้เรียนขอควรคำนึงคือ การพัฒนาศักยภาพของครูด้านการวัดผลและประเมินผลโดยอาจใช้เครื่องมือที่หลากหลาย และเหมาะสมกับลักษณะของตัวบ่งชี้ที่จะวัด เช่น ถ้าวัดเรื่องความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อหาวิชาก็อาจจะใช้แบบทดสอบวัดผลสมรรถนะทางการเรียนเป็นเครื่องมือหลักและใช้เครื่องมืออื่น ๆ ประกอบเช่น การพิจารณาผลงานของผู้เรียนการตั้งคำถามในห้องเรียนการสังเกตพฤติกรรมการวัดความคิดเห็นความรู้สึกเจตคติเป็นหลักโดยจัดทำเป็นแบบบันทึกพฤติกรรมของผู้เรียนหรือใช้แบบทดสอบทางจิตวิทยาในการวัดที่สำคัญคือผลจากการประเมินจะต้องสะท้อนให้เห็นความสามารถและพัฒนาการของผู้เรียนได้เป็นอย่างดีโดยสรุปคือ เน้นการประเมินเพื่อพัฒนาโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ^{๔๖}

เยาวดี วิบูลย์ศรี ได้ให้ความหมายของการวัดประเมินผลว่าหมายถึง กระบวนการบ่งชี้ผลผลิตหรือคุณลักษณะที่วัดได้จากเครื่องมือวัดผลประเภทใดประเภทหนึ่งอย่างมีระบบ^{๔๗}

สมนึก ภัททิยธนี ได้ให้ความหมายของการวัดประเมินผลว่าการวัดผล (Measurement) หมายถึง กระบวนการหาปริมาณหรือจำนวนของสิ่งต่าง ๆ โดยใช้เครื่องมืออย่างใดอย่างหนึ่งมาวัดผลจากการวัดจะออกมาเป็นตัวเลขหรือสัญลักษณ์หรือข้อมูลการประเมินผล (Evaluation) หมายถึง การตัดสินใจหรือวินิจฉัยสิ่งต่าง ๆ ที่ได้จากการวัดผลโดยอาศัยเกณฑ์การพิจารณาอย่างใดอย่างหนึ่ง^{๔๘}

สมนึก ภัททิยธนี กล่าวว่า การวัดผลการศึกษามีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนตลอดเวลาทั้งนี้ขึ้นอยู่กับโอกาสและวัตถุประสงค์ของการนำไปใช้วัตถุประสงค์ของการวัดผลศึกษามีดังนี้^{๔๙}

^{๔๔} วัฒนาพร ระงับทุกข์, การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง, (กรุงเทพมหานคร : เลิฟแอนด์ลิฟเพรส, ๒๕๕๑), หน้า ๕๐.

^{๔๕} สุมาลี จันทรชะลอ, การวัดและประเมินผล, (กรุงเทพมหานคร : ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพ, ๒๕๔๒), หน้า ๗.

^{๔๖} ชุมพล ศรีทองกุล, “ครูกับการจัดกระบวนการเรียนรู้, วารสารวิชาการ, ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๑ (มกราคม ๒๕๕๑): ๒-๖.

^{๔๗} เยาวดี วิบูลย์ศรี, การวัดผลและการสร้างแบบสอบผลสัมฤทธิ์, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๕), หน้า ๕.

^{๔๘} สมนึก ภัททิยธนี, การวัดผลการศึกษา, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กาฬสินธุ์ : ประสานการพิมพ์, ๒๕๔๑), หน้า ๑.

^{๔๙} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๘-๙.

๑. วัดเพื่อค้นหาและพัฒนาสมรรถภาพของนักเรียนเป็นการวัดเพื่อดูว่าผู้เรียนบกพร่องหรือไม่เข้าใจในเรื่องใดแล้วผู้สอนพยายามอบรมสั่งสอนนักเรียนให้เกิดการเรียนรู้และมีความเจริญงอกงามตามศักยภาพของผู้เรียนจุดมุ่งหมายของการวัดผลการศึกษาข้อนี้ว่าเป็นจุดมุ่งหมายที่สำคัญที่สุดหรือกล่าวได้ว่าเป็นปรัชญาของการวัดผลการศึกษา

๒. วัดผลเพื่อวินิจฉัย (Diagnosis) เป็นการวัดผลเพื่อค้นหาจุดบกพร่องของผู้เรียนที่มีปัญหาว่ายังไม่เกิดการเรียนรู้ตรงจุดใดเพื่อหาทางช่วยเหลือเพราะจะช่วยให้ผู้เรียนบรรลุผลตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้จัดเป็นกิจกรรมการเรียนการสอนที่สำคัญที่ผู้สอนจะนำไปใช้ในการจัดสอนซ่อมเสริมได้ถูกต้อง

๓. วัดผลเพื่อจัดอันดับหรือจัดตำแหน่ง (Placement) เป็นการวัดผลเพื่อจัดอันดับความสามารถของผู้เรียนในกลุ่มเดียวกันว่าใครเก่งใครควรไต่เกรด A, B, C หรือสอบผ่าน-ไม่ผ่าน

๔. วัดผลเพื่อเปรียบเทียบหรือเพื่อทราบพัฒนาการของผู้เรียน (Assessment) เป็นการวัดผลเพื่อเปรียบเทียบความสามารถของผู้เรียนเองมีได้เปรียบเทียบกับนักเรียนคนอื่นว่าพัฒนาขึ้นจากเดิมมากน้อยเพียงใดเช่นการทดสอบก่อนเรียน (Pre-test) แบบหลังเรียน (Post-test) หรือการวัดผลในแต่ละภาคเรียนแล้วนำผลมาเปรียบเทียบกัน

๕. วัดผลเพื่อพยากรณ์ (Prediction) เป็นการวัดผลเพื่อนำผลที่ได้ไปคาดคะเนหรือทำนายเหตุการณ์ในอนาคตเช่น การแนะนำว่าผู้เรียนคนใดควรเรียนสาขาใดอาชีพใดเป็นแบบทดสอบความถนัด (Aptitude Test) แบบทดสอบวัดเชาวปัญญา (Intelligence Test) มีลักษณะของการวัดผลเพื่อพยากรณ์

๖. วัดผลเพื่อประเมิน (Evaluation) เป็นการวัดเพื่อนำผลที่ได้มาตัดสินหรือสรุปคุณภาพของการจัดการศึกษาว่ามีประสิทธิภาพสูงหรือต่ำหลักสูตรเหมาะสมหรือไม่ควรปรับปรุงแก้ไขอย่างไรเครื่องมือที่ใช้ในการวัดผลเหมาะสมหรือไม่

สมศักดิ์ สนธิเวชญ์ กล่าวถึง การวัดประเมินผลว่า หมายถึง การประเมินผลการเรียนของผู้เรียนต้องประเมินตามผลการเรียนรู้และจะต้องมีขั้นตอนที่ชัดเจน โดยผู้เรียนมีส่วนร่วมในการประเมินผลการเรียนของตนและต้องให้ข้อมูลย้อนกลับแก่ผู้เรียน อันจะนำไปสู่การพัฒนาความก้าวหน้าของผู้เรียน^{๕๐}

กิ่งแก้ว เอี่ยมแฉลม ได้ให้ความหมายของการวัดประเมินผลว่าหมายถึง กระบวนการสำคัญของการจัดการเรียนการสอนเป็นองค์ประกอบอย่างหนึ่งของการจัดการศึกษาและทำให้สามารถติดตามผลการปฏิบัติงานได้ผลตรงตามเป้าหมายที่กำหนดไว้หรือไม่ดังนั้น หลักสูตรการสอนการวัดผลจึงเป็นองค์ประกอบสำคัญของการจัดการเรียนการสอนและมีความเกี่ยวข้องกันโดยตลอด^{๕๑}

สรุปได้ว่า การวัดและประเมินผลการเรียนรู้เป็นกระบวนการตรวจสอบผลการเรียนรู้และพัฒนาการของผู้เรียนที่เกิดจากการเรียนการสอนว่าเป็นไปตามที่กำหนดไว้หรือไม่เพียงไรโดยมีจุดประสงค์เพื่อนำผลไปปรับปรุงการเรียนการสอนและตัดสินผลการเรียนดังนั้น การวัดและประเมินผลการเรียนรู้จึงมีความสำคัญคือ เป็นข้อมูลย้อนกลับสำหรับนำไปพัฒนาการเรียนและการสอนให้มีประสิทธิภาพเป็นการชี้้นำการเรียนการสอนที่จะดำเนินการต่อไปว่าควรจะเป็นไปแนวทางใดมีเป้าหมายของการเรียนการสอนต่อไปอย่างไรและเป็นข้อมูลบอกประสิทธิภาพของการบริหารจัดการศึกษา

^{๕๐} สมศักดิ์ สนธิเวชญ์, **มุ่งสู่คุณภาพการศึกษา**, (กรุงเทพมหานคร : วัฒนาพานิช, ๒๕๔๒), หน้า ๕๙.

^{๕๑} กิ่งแก้ว เอี่ยมแฉลม, “สภาพการจัดการเรียนการสอนของคณะบริหารธุรกิจสถาบันเทคโนโลยีราชมงคลวิทยาเขตบิทรภิมุขตามทัศนะของนักเรียนนักศึกษา”, **วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๔๒), หน้า ๓๓.

๒.๖.๘ บทบาทครูในการจัดการเรียนรู้

บรรเทา กิตติศักดิ์ กล่าวถึง บทบาทของครูผู้สอนในเตรียมการสอนคือ การกำหนดเนื้อหา และวิธีสอน ไต่ถาม^{๕๒} กำหนดจุดประสงค์วิธีสอนกิจกรรมสื่ออุปกรณ์การสอนวิธีการวัดและประเมินผลวิธีการสอนจะเน้นให้ผู้เรียนได้ทำกิจกรรมด้วยตนเองจากสื่ออุปกรณ์ที่กำหนดรวมทั้งการวัดประเมินผลตนเอง โดยการ

๑. จัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศการเรียนรู้สนใจเสริมแรงให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้
๒. จัดสถานการณ์ให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็นคิดวิพากษ์วิจารณ์ฝึกคิดแก้ปัญหาด้วยกระบวนการต่าง ๆ และการคิดสร้างสรรค์
๓. เอาใจใส่และช่วยเหลือผู้เรียนเป็นรายบุคคลด้วยความหวังดีและมีเมตตาต่อผู้เรียน
๔. จัดกิจกรรมส่งเสริมให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติคิดประเมินปรับปรุงตนเอง
๕. จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็น/ประสบการณ์ความรู้อยู่ในกลุ่ม
๖. ใช้สื่อประกอบการสอนเพื่อให้ผู้เรียนค้นคว้าความรู้
๗. จัดแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายและเชื่อมโยงประสบการณ์ชีวิตจริงแหล่งเรียนรู้อาจเป็น ห้องสมุดสื่อมวลชนแหล่งธรรมชาติและแหล่งข้อมูลในชุมชน
๘. ฝึกระเบียบวินัยในตนเองและการขึ้นนำตนเองผู้สอนต้องสร้างเงื่อนไขและสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้
๙. สังเกตและประเมินตนเองสังเกตส่วนดีส่วนด้อยที่จะต้องปรับปรุงผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง สังเกตการณ์ทำงานของผู้เรียนและการแสดงออก

วัฒนาพร ระงับทุกข์ กล่าวจำแนกบทบาทของครูในการจัดการเรียนการสอนควรประกอบด้วย^{๕๓}

๑. การเตรียมตัวเองครูต้องเตรียมตนเองให้พร้อมสำหรับบทบาทของผู้เป็นแหล่งความรู้สามารถให้คำแนะนำปรึกษาให้ข้อมูลความรู้ที่ชัดเจนแก่ผู้เรียนครูจึงจำเป็นต้องเตรียมตนเองด้วยการอ่านการค้นคว้า การทดลองปฏิบัติในหัวข้อเนื้อหาที่ตนรับผิดชอบรวมทั้งข้อมูลและประสบการณ์อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องอันเป็นประโยชน์ต่อผู้เรียน
๒. การเตรียมแหล่งข้อมูลเมื่อบทบาทครูเปลี่ยนไปจากผู้บอกเล่ามวลความรู้ครูจึงต้องเตรียมแหล่งข้อมูลความรู้แก่ผู้เรียนเพื่อให้ผู้เรียนได้ค้นคว้าความรู้ด้วยตนเองในสถานที่ต่าง ๆ ได้ทั้งในและนอกเวลาเรียน
๓. การเตรียมกิจกรรมการเรียนรู้ครูต้องวิเคราะห์จุดประสงค์ของการเรียนรู้เพื่อให้ได้สาระสำคัญ และเนื้อหาขอความรู้อันจะนำไปสู่การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนมีบทบาทในการเรียนรู้ตามที่กำหนดตามความสามารถและความสนใจของผู้เรียน

^{๕๒} บรรเทา กิตติศักดิ์, เอกสารประกอบการเรียนเรื่องพัฒนาหลักสูตร, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๓), หน้า ๒๐.

^{๕๓} วัฒนาพร ระงับทุกข์, แผนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง, (กรุงเทพมหานคร : วัฒนาพานิช, ๒๕๔๐), หน้า ๑๒-๑๔.

๔. การเตรียมสื่อวัสดุอุปกรณ์ครูจะต้องพิจารณาและกำหนดว่าจะใช้สื่อวัสดุอุปกรณ์ใดเพื่อให้กิจกรรมการเรียนรู้ดังกล่าวบรรลุผลพร้อมทั้งเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการจัดเตรียมให้พร้อมเพื่อให้การเรียนรู้ในครั้งนั้น ๆ บรรลุผล

๕. การเตรียมการวัดและประเมินผลโดยการวัดให้ตรงตามจุดประสงค์การเรียนรู้และวัดให้ครอบคลุมทั้งในส่วนของกระบวนการและผลงานที่เกิดขึ้นทั้งด้านพุทธิพิสัยจิตพิสัยและทักษะ โดยการเตรียมวิธีการวัดและเครื่องมือวัดให้พร้อมก่อนทุกครั้ง

๒.๖.๙ แนวทางการจัดการเรียนรู้

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ เสนอแนวทางการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. ๒๕๕๑ นั้นจะต้องใช้กระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลายเพื่อเป็นเครื่องมือพัฒนาผู้เรียนไปสู่เป้าหมายของหลักสูตรซึ่งครูผู้สอนจะต้องรู้และเข้าใจแนวคิดการจัดการเรียนรู้และผลที่เกิดกับผู้เรียนแล้วนำมาจัดการเรียนรู้ให้เอื้อต่อการพัฒนาของผู้เรียนตามหลักสูตรกระบวนการดังกล่าวได้แก่^{๕๔}

๑. กระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการ
๒. กระบวนการสร้างความรู้
๓. กระบวนการคิด
๔. กระบวนการทางสังคม
๕. กระบวนการเผชิญสถานการณ์และแก้ปัญหา
๖. กระบวนการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง
๗. กระบวนการปฏิบัติ
๘. กระบวนการจัดการ
๙. กระบวนการวิจัย
๑๐. กระบวนการเรียนรู้การเรียนรู้ของตนเอง
๑๑. กระบวนการพัฒนาลักษณะนิสัย

๒.๖.๑๐ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอน

การเรียนการสอนย่อมมีการกำหนดเป้าหมายเพื่อให้ผู้เรียนเกิดผลสัมฤทธิ์ตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้การที่ผู้เรียนจะบรรลุเป้าหมายได้มากน้อยเพียงใดนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูผู้สอนเป็นสำคัญ ฉะนั้น ครูผู้สอนจำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจในกิจกรรมการเรียนการสอนจึงจะสามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพซึ่งจะก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียนได้อย่างแท้จริงมีแนวคิดของนักการศึกษาได้แสดงทัศนะไว้ดังต่อไปนี้

^{๕๔} สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, แนวทางการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด, ๒๕๕๑), หน้า ๑๕.

๑. ความหมายของกิจกรรมการเรียนการสอน

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ ได้ให้ความหมายของกิจกรรมการเรียนไว้ว่าหมายถึง การดำเนินการต่าง ๆ ในโรงเรียนทั้งโดยครูและนักเรียนเช่น การสอนให้นักเรียนคนควาอภิปรายการบรรยาย การอบรมการสาธิตการปฏิบัติงานการจัดนิทรรศการและการศึกษานอกสถานที่ ฯลฯ^{๕๕}

วิไลพร คุณุทัย กล่าวว่า กิจกรรมการเรียนการสอนคือ สภาพการณ์ของการจัดประสบการณ์ และการกระทำทุกสิ่งทุกอย่างที่จัดขึ้นจากความร่วมมือระหว่างผู้สอนและผู้เรียนเพื่อให้การเรียนการสอนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพน่าสนใจและผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้^{๕๖}

๒. แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

รุ่งทิwa จักรกร ได้กล่าวถึง การสร้างชุดกิจกรรมประกอบด้วยขั้นตอน ดังนี้^{๕๗}

๑. กำหนดเรื่องเพื่อทำการสอนอาจจะกำหนดเรื่อง ตามหลักสูตรหรือกำหนดเรื่องขึ้นใหม่ ตามความเหมาะสมก็อาจจะแบ่งเนื้อหาอย่างไรขึ้นอยู่กับลักษณะของเนื้อหาและใช้ชุดกิจกรรมซึ่งในการจัดแบ่งเนื้อเรื่องเพื่อทำชุดกิจกรรมในแต่ละระดับย่อมไม่เหมือนกัน

๒. จัดหมวดหมู่เนื้อหาและประสบการณ์ แลแต่ความต้องการและความเหมาะสม

๓. จัดหน่วยการสอนจะแบ่งเป็นกี่หน่วยหน่วยหนึ่ง ๆ ควรใช้เวลาานเท่าไรใช้เวลาเรียนเป็นกี่คาบหรือสัปดาห์หรือตามความเหมาะสมกับวัยและระดับของผู้เรียนทั้งนี้ โดยคำนึงถึงจิตวิทยาพัฒนาผู้เรียน

๔. กำหนดหัวเรื่องจัดแบ่งหน่วยการสอนให้เป็นหัวข้อย่อย ๆ เพื่อสะดวกแก่การเรียนรู้แต่ละหน่วยจะประกอบด้วยประสบการณ์ในการเรียนรู้อะไรบ้างกำหนดหัวข้อแต่ละหน่วยนั้น

๕. ความคิดรวบยอดหรือหลักการต้องกำหนดให้ชัดเจนว่าผู้เรียนมีความคิดรวบยอดหรือหลักการอะไร

๖. กำหนดจุดประสงค์ในการสอนซึ่งหมายถึง จุดประสงค์ในการสอนทั่วไปและจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมมีเกณฑ์การตัดสินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนชัดเจน

๗. การวิเคราะห์งานโดยนำจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมแต่ละข้อมาวิเคราะห์กิจกรรมมาควรทำอะไรก่อนหลังแล้วจึงจัดกิจกรรมการเรียนให้เหมาะสมสอดคล้องกับจุดประสงค์ที่กำหนดไว้

๘. ลำดับกิจกรรมการเรียนหลังจากพิจารณาจุดประสงค์ของแต่ละหัวข้อว่าจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างไรจึงจะบรรลุจุดประสงค์ตามที่กำหนดไว้และต้องพิจารณาถึงกิจกรรมที่จะเสริมสร้างความสนใจและความสามารถให้กับนักเรียนอีกด้วย

๙. กำหนดแบบประเมินผลครูต้องหาวิธีในการประเมินผลจะใช้วิธีใดจึงจะประเมินผลได้อย่างแน่นอนตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้

^{๕๕} กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, หลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. ๒๕๒๑ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๓๓), (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๓๒), หน้า ๒.

^{๕๖} ชัยยงค์ พรหมวงศ์ และคณะ, การผลิตชุดการเรียนการสอน เทคโนโลยีและสื่อการศึกษา, (นนทบุรี : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช, ๒๕๒๑), หน้า ๖๕.

^{๕๗} รุ่งทิwa จักรกร, วิธีสอนทั่วไป, (กรุงเทพมหานคร : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, ๒๕๒๘), หน้า ๘๙-๙๒.

๑๐. เลือกและผลิตสื่อการสอนโดยพิจารณาจากข้อ ๗ เมื่อทราบวาระใช้สื่อการสอนอะไรแล้วก็จัดหาหรือผลิตเพื่อให้ได้ตามที่ต้องการจัดเป็นหมวดหมู่เพื่อความสะดวกแก่การใช้

๑๑. หาประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมเมื่อสร้างชุดกิจกรรมเสร็จแล้วทำการหาประสิทธิภาพโดยการทดลองใช้เพื่อแก้ไขก่อนนำไปใช้จริง

๑๒. ในกรณีที่ใช้ชุดกิจกรรมแบบกลุ่มต่องานกิจกรรมสำรองซึ่งเตรียมไว้เพื่อเสริมความรู้สำหรับเด็กที่เรียนเร็วหรือกลุ่มที่ทำกิจกรรมเสร็จก่อนจะได้กิจกรรมทำ

๑๓. สร้างแบบทดสอบก่อนและหลังเรียนพร้อมทั้งเฉลย

๑๔. ขนาตรูปแบบของชุดกิจกรรมควรมีขนาดมาตรฐานเพื่อความสะดวกในการใช้และความเป็นระเบียบในการเก็บรักษาโดยพิจารณาในด้านประโยชน์ประหยัดสะดวกและความคงทนถาวรพร้อมทั้งความสวยงามด้านหน้าและด้านหลังของชุดกิจกรรมควรเขียนข้อความให้เรียบร้อยเพื่อความสะดวกในการนำไปใช้

ชัยยงค์ พรหมวงศ์ ได้กล่าวถึงหลักการสร้างชุดกิจกรรมไว้ ๑๐ ข้อ ดังนี้^{๕๘}

๑. การกำหนดเนื้อหาและประสบการณ์
๒. กำหนดหน่วยการสอน โดยแบ่งเนื้อหาหน่วยวิชาออกเป็นหน่วยการสอน
๓. กำหนดหัวเรื่องหรือหน่วยการสอนย่อยให้สัมพันธ์กับเวลาครั้งละ ๑-๒ ชั่วโมง
๔. กำหนดมโนทัศน์และหลักการให้สอดคล้องกับหัวเรื่องให้สรุปรวบรวมแนวคิดและหลักเกณฑ์สำคัญเพื่อใช้เป็นแนวทางกำหนดเนื้อหาการสอนให้สอดคล้อง
๕. กำหนดวัตถุประสงค์ให้สอดคล้องกับเนื้อเรื่อง โดยเขียนให้อยู่ในรูปของวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม
๖. กำหนดแบบประเมินผลให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมซึ่งแนวทางในการเลือกและผลิตสื่อการสอนกิจกรรมการเรียนรู้หมายถึง กิจกรรมทุกอย่างที่ผู้เรียนปฏิบัติเช่น การอ่านบัตรคำสั่งการตอบคำถามการเล่นเกม เป็นต้น
๗. กำหนดแบบประเมินผลให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม โดยใช้แบบสอบอิงเกณฑ์ เพื่อให้ผู้สอนทราบว่าการฝึกกิจกรรมแล้วผู้เรียนได้เปลี่ยนพฤติกรรมการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่

๘. เลือกการผลิตสื่อการสอนวัสดุอุปกรณ์และวิธีการที่ครูใช้ถือเป็นสื่อการสอนทั้งสิ้นเมื่อผลิตสื่อการสอนแล้วก็จัดเป็นหมวดหมู่

๙. การทดลองใช้ชุดการสอนเพื่อหาประสิทธิภาพ

๑๐. การใช้ชุดการสอนชุดการสอนที่ได้ปรับปรุงและมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้แล้วสามารถนำไปสอนผู้เรียน

สุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ ได้เสนอขั้นตอนในการสร้างชุดการสอน ดังนี้^{๕๙}

๑. กำหนดเรื่องเพื่อทำชุดการสอนอาจจะแบ่งย่อยหัวข้อเป็นหัวข้อย่อยขึ้นอยู่กับลักษณะของเนื้อหาและลักษณะของการใช้ชุดกิจกรรม

^{๕๘} ชัยยงค์ พรหมวงศ์ และคณะ, การผลิตชุดการเรียนการสอน เทคโนโลยีและสื่อการศึกษา, (นนทบุรี : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๒๑), หน้า ๖๕

^{๕๙} สุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ, วิธีการจัดการเรียนรู้.. เพื่อพัฒนากระบวนการคิด, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพมหานคร : ภาพพิมพ์, ๒๕๔๗), หน้า ๕๓-๕๕.

๒. กำหนดหมวดหมู่เนื้อหาและประสบการณ์อาจมีการกำหนดเป็นกลุ่มสาระการเรียนรู้หรือบูรณาการให้เหมาะสมตามวัย

๓. จัดหน่วยการเรียนรู้การสอนให้เหมาะสมว่าจะมีการแบ่งเป็นกี่หน่วยหัวข้อย่อยอะไรบ้าง ใ้เวลาไหนเท่าไรให้พิจารณาให้เหมาะสมกับวัยและระดับชั้น

๔. กำหนดหัวข้อเรื่องเพื่อสะดวกแก่นักเรียนว่าแต่ละหน่วยประกอบด้วยหัวข้อใดบ้าง

๕. กำหนดความคิดรวบยอดหรือหลักการต้องมีการกำหนดให้ชัดเจนว่านักเรียนเกิดความคิดรวบยอดหรือหลักการใดบ้าง

๖. กำหนดจุดประสงค์การสอนหมายถึง จุดประสงค์ที่แสดงพฤติกรรมการเรียนรู้หรือจุดประสงค์ทั่วไปรวมทั้งเกณฑ์การตัดสินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

๗. กำหนดกิจกรรมการเรียนรู้ต้องกำหนดให้สอดคล้องกับจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมเพื่อเป็นแนวทางการผลิตสื่อการเรียนกิจกรรมการเรียนการออกแบบทดสอบ

๘. กำหนดแบบประเมินผลต้องออกแบบประเมินให้ตรงกับจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมเพื่อทราบความเข้าใจของนักเรียนว่ามีความก้าวหน้าทางการเรียนอย่างไร

๙. เลือกและผลิตสื่อการสอนควรมีสื่อการสอนในแต่ละหัวข้อเรื่องให้เรียบร้อยควรจัดสื่อการสอนเหล่านั้นออกเป็นหมวดหมู่ในกล่องหรือแฟ้มที่เตรียมไว้ก่อนนำไปหาประสิทธิภาพเพื่อหาความตรงความเที่ยงก่อนนำไปใช้

๑๐. สร้างข้อทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนควรสร้างให้ครอบคลุมเนื้อหาและกิจกรรมที่กำหนดให้เกิดการเรียนรู้โดยพิจารณาจากจุดประสงค์การเรียนรู้เป็นสำคัญ

๑๑. การหาประสิทธิภาพของชุดการสอนเมื่อสร้างชุดการสอนเสร็จเรียบร้อยแล้วต้องนำชุดการสอนไปทดสอบโดยวิธีการต่าง ๆ ก่อนนำไปใช้จริง

๓. ความสำคัญของกิจกรรมการเรียนการสอน

นักวิชาการทางการศึกษาได้กล่าวแสดงทัศนะเกี่ยวกับความสำคัญของกิจกรรมการเรียนการสอนดังมีรายละเอียดตามลำดับต่อไปนี้

สมคิด สร้อยน้ำ กล่าวว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนมีความสำคัญต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนหลายประการด้วยกันคือ^{๖๐}

๑. กิจกรรมจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจในบทเรียนและยังช่วยสร้างความสนใจของผู้เรียน

๒. กิจกรรมจะช่วยปลูกฝังและส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ ความรับผิดชอบและความเป็นประชาธิปไตย

๓. กิจกรรมจะช่วยให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จและช่วยให้เห็นความแตกต่างระหว่างบุคคล

๔. กิจกรรมจะช่วยให้ผู้เรียนขยายความรู้และประสบการณ์ให้กว้างขวางขึ้นรวมทั้งส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความซาบซึ้งความงามในเรื่องต่าง ๆ

๕. กิจกรรมจะช่วยปลูกฝังความเป็นประชาธิปไตยและปลูกฝังความรับผิดชอบ

๖. กิจกรรมจะช่วยส่งเสริมทักษะและช่วยปลูกฝังเจตคติที่ดี

^{๖๐} สมคิด สร้อยน้ำ, **หลักการสอน**, (อุดรธานี : คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏอุดรธานี, ๒๕๔๒), หน้า ๕๘.

๗. กิจกรรมจะช่วยส่งเสริมความงอกงามพัฒนาการของผู้เรียนและให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จัดการทำงานเป็นกลุ่ม

๘. กิจกรรมจะช่วยให้ผู้เรียนมีการเคลื่อนไหวรู้สึกสนุกสนานทำให้ไม่เบื่อหน่ายต่อการเรียน

อารมณ์ ใจเที่ยง กล่าววว่า กิจกรรมการเรียนการสอนมีความสำคัญหลายประการ ดังนี้^{๖๑}

๑. กิจกรรมสร้างความสนใจของเด็ก
๒. กิจกรรมจะเปิดโอกาสให้นักเรียนประสบความสำเร็จ
๓. กิจกรรมจะช่วยปลูกฝังความเป็นประชาธิปไตย
๔. กิจกรรมจะช่วยปลูกฝังความรับผิดชอบ
๕. กิจกรรมจะช่วยปลูกฝังและส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
๖. กิจกรรมจะช่วยให้เด็กได้มีโอกาสเคลื่อนไหว
๗. กิจกรรมจะช่วยให้เด็กได้รู้สึกสนุกสนาน
๘. กิจกรรมช่วยให้เห็นความแตกต่างระหว่างบุคคล
๙. กิจกรรมช่วยขยายความรู้และประสบการณ์ของเด็กให้กว้างขวาง
๑๐. กิจกรรมจะช่วยส่งเสริมความงอกงามและพัฒนาการของเด็ก
๑๑. กิจกรรมจะช่วยส่งเสริมทักษะ
๑๒. กิจกรรมจะช่วยปลูกฝังเจตคติที่ดี
๑๓. กิจกรรมจะช่วยส่งเสริมให้เด็กรู้จักทำงานเป็นหมู่
๑๔. กิจกรรมจะช่วยให้เด็กเกิดความเข้าใจในบทเรียน
๑๕. กิจกรรมจะช่วยส่งเสริมให้เด็กเกิดความซาบซึ้ง ความงามในเรื่องต่าง ๆ

วาทณี ภูเสต์ กล่าวว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนมีความสำคัญต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน

ดังนี้^{๖๒}

๑. ช่วยสร้างความสนใจของผู้เรียน ทำให้บทเรียนมีความหมายต่อการเรียนรู้
๒. ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้แสดงออกถึงความสามารถ ความถนัด และความสนใจ
๓. ส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ให้ผู้เรียนแต่ละคน
๔. ส่งเสริมความเจริญงอกงามและพัฒนาการด้านต่าง ๆ ของผู้เรียน
๕. ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีโอกาสร่วมกันทำงาน ซึ่งเป็นการปลูกฝังความเป็นประชาธิปไตย ความ

รับผิดชอบ และความสามัคคีให้เกิดขึ้นแก่ผู้เรียน

สรุปได้ว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนมีความสำคัญยิ่งต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนการจัดการเรียนการสอนที่ดีเป็นสิ่งสร้างความสนใจเพื่อผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้ ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้แสดงออกถึงความสามารถ ความถนัด ความสนใจขยายความรู้ และประสบการณ์การทำงานร่วมกับผู้อื่นซึ่งก่อให้เกิดคุณลักษณะความเป็นประชาธิปไตย และความสามัคคีในหมู่คณะรวมทั้งส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความซาบซึ้งความงามในเรื่องต่าง ๆ

^{๖๑} อารมณ์ ใจเที่ยง, **หลักการสอน**, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร : โอ. เอส. พริ้นติ้งเฮาส์, ๒๕๓๓), หน้า ๗๒-๗๓.

^{๖๒} วาณี ภูเสต์, **การพัฒนากระบวนการเรียนการสอน**, (จันทบุรี : คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏสกลนคร, ๒๕๔๒), หน้า ๙๓.

๒.๖.๑๑ ทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้

การ์ดเนอร์ (Gardner) กล่าวถึง “ทฤษฎีการสอนแบบพหุปัญญา” (Multiple Intelligence)

โดยได้ให้ความหมายของเขาวนปัญญาใหม่ว่า “ความสามารถในการแก้ปัญหาในสภาพแวดล้อมต่าง ๆ หรือการสร้างสรรค์ผลงานต่าง ๆ ซึ่งจะมีความสัมพันธ์กับบริบททางวัฒนธรรมในแต่ละแห่ง รวมทั้งความสามารถในการตั้งปัญหา เพื่อจะหาคำตอบ และเพิ่มพูนความรู้” การ์ดเนอร์นั้น มีความเชื่อพื้นฐานเกี่ยวกับสติปัญญาที่สำคัญ ๒ ประการ คือ^{๖๓}

๑. เขาวนปัญญาของบุคคลมิได้มีเพียงความสามารถทางภาษา และทางคณิตศาสตร์เท่านั้น แต่มีอยู่อย่างหลากหลายถึง ๘ ประเภทด้วยกันแต่การ์ดเนอร์ก็กล่าววว่า อาจจะมีมากกว่า ๘ ประเภท โดยคนแต่ละคนจะมีความสามารถเฉพาะด้านแตกต่างกันไป ซึ่งสอดคล้องกับเรื่องของความแตกต่างระหว่างบุคคล ความสามารถที่แตกต่างออกไปนี้ เมื่อผสมผสานออกมาแล้วจะก่อให้เกิดเอกลักษณ์เฉพาะตัวบุคคล

๒. เขาวนปัญญาไม่ใช่สิ่งที่มั่นคงถาวรตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย หากแต่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามสภาพแวดล้อมและการส่งเสริมที่เหมาะสม การ์ดเนอร์ ยังได้ได้อธิบายถึงเขาวนปัญญาไว้ว่าประกอบด้วยความสามารถ ๓ ประการ ได้แก่

๒.๑ ความสามารถในการแก้ปัญหาในสภาพการณ์ต่าง ๆ ที่เป้นไปตามธรรมชาติและตามบริบททางวัฒนธรรมของแต่ละบุคคล

๒.๒ ความสามารถในการสร้างสรรค์ผลงานที่มีประสิทธิภาพ และสัมพันธ์กับบริบททางวัฒนธรรม

๒.๓ ความสามารถในการแสวงหาหรือตั้งปัญหาเพื่อหาคำตอบ และเพิ่มพูนความรู้
พงษ์ศักดิ์ แบนแก้ว ได้อธิบายเขาวนปัญญาซึ่ง การ์ดเนอร์ได้เสนอไว้ ๘ ด้าน อย่างละเอียดดังนี้^{๖๔}

๑. สติปัญญาดานภาษา (Linguistic Intelligence)

๒. สติปัญญาในการใช้เหตุ ผลเชิง ตรรกะและคณิตศาสตร์ (Logical Mathematical Intelligence)

๓. สติปัญญาดานการเคลื่อนไหวร่างกายและกล้ามเนื้อ (Bodily Kinesthetic Intelligence)

๔. สติปัญญาดานการมองเห็นและมีติสัมพันธ์ (Visual/Spatial Intelligence)

๕. สติปัญญาดานดนตรี (Musical Intelligence)

๖. สติปัญญาดานการเข้ากับผู้อื่น (Interpersonal Intelligence)

๗. สติปัญญาดานการรู้จักและเข้าใจตนเอง (Intrapersonal Intelligence)

๘. สติปัญญาดานการเป็นนักธรรมชาติวิทยา (Nationalism Intelligence)

ทิสนา แชนมณี กล่าววว่า การมองและเข้าใจเขาวนปัญญาในความหมายที่ต่างกันยอมก่อให้เกิดการกระทำที่แตกต่างกันทฤษฎีพหุปัญญาได้ขยายขอบเขตของความหมายของคำว่าปัญญาออกไปอย่างกว้าง

^{๖๓} การ์ดเนอร์ (Gardner) อางโน, ทิสนา แชนมณี, ศาสตรการสอน : องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ๒๕๔๕), หน้า ๘๖.

^{๖๔} พงษ์ศักดิ์ แบนแก้ว, “พหุปัญญา (Multiple Intelligence)”, ศึกษาศาสตรสาร, (มกราคม- มิถุนายน ๒๕๔๖) : ๑๐๙-๑๑๙.

ขวางมากขึ้นจากเดิมส่งผลให้การจัดการเรียนการสอนขยายขอบเขตไปอย่างกว้างขวางเช่นกันแนวทางการนำทฤษฎีพหุปัญญามาใช้ในการเรียนการสอนมีหลากหลายดังนี้^{๖๕}

๑. เนื่องจากผู้เรียนแต่ละคนมีเชาวน์ปัญญาแต่ละด้านไม่เหมือนกัน ดังนั้น ในการจัดการเรียนการสอนควรมีกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย ที่สามารถส่งเสริมเชาวน์ปัญญาหลาย ๆ ด้านมิใช่มุ่งพัฒนาแต่เพียงเชาวน์ปัญญาด้านใดด้านหนึ่งเท่านั้น ดังเช่นในอดีตเรามักจะมีการเน้นการพัฒนาด้านภาษาและด้านคณิตศาสตร์ หรือด้านการใช้เหตุผลเชิงตรรกะอันเป็นการพัฒนาสมองซีกซ้ายเป็นหลัก ทำให้ผู้เรียนไม่มีโอกาสพัฒนาเชาวน์ปัญญาด้านอื่น ๆ เทาที่ควรโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผู้เรียนที่มีเชาวน์ปัญญาด้านอื่นสูง จะขาดโอกาสที่จะเรียนรู้และพัฒนาในด้านที่ตนมีความสามารถหรือถนัดเป็นพิเศษ การจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมพัฒนาการของสติปัญญาหลาย ๆ ด้านจะช่วยให้ผู้เรียนทุกคนมีโอกาสที่จะพัฒนาตนเองอย่างรอบด้านพร้อมทั้งช่วยส่งเสริมอัจฉริยภาพหรือความสามารถเฉพาะตนของผู้เรียนไปในตัว

๒. เนื่องจากผู้เรียนมีระดับพัฒนาการในเชาวน์ปัญญาแต่ละด้านไม่เท่ากัน ดังนั้น จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับขั้นพัฒนาการในแต่ละด้านของผู้เรียน ตัวอย่างเช่น เด็กที่มีเชาวน์ปัญญาด้านดนตรีสูงจะพัฒนาปัญญาด้านดนตรีของตนไปอย่างรวดเร็วต่างจากเด็กคนอื่น ๆ ดังนั้น การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเด็ก ที่มีขั้นพัฒนาการด้านใดด้านหนึ่งสูงควรต้องแตกต่างไปจากเด็กที่มีขั้นพัฒนาการในด้านนั้นต่ำกว่า

๓. เนื่องจากผู้เรียนแต่ละคนมีเชาวน์ปัญญาแต่ละด้านไม่เหมือนกันการผสมผสานของความสามารถด้านต่าง ๆ ที่มีอยู่ไม่เท่ากันนี้ทำให้เกิดเป็นเอกลักษณ์ (Uniqueness) หรือลักษณะเฉพาะของแต่ละคนซึ่งไม่เหมือนกันหรืออีกนัยหนึ่ง เอกลักษณ์ของแต่ละบุคคลทำให้แต่ละคนแตกต่างกัน และความแตกต่างที่หลากหลาย (Diversity) นี้สามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์แกesวนรวม ดังนั้น กระบวนการคิดที่ว่า คนนี้โง่ หรือเก่งกวาคอนั้นคนนี้จะควรจะเปลี่ยนไป การสอนควรเน้นการส่งเสริมความเป็นเอกลักษณ์ของผู้เรียน ครูควรสอนโดยเน้นให้ผู้เรียนค้นหาเอกลักษณ์ของตนภาคภูมิใจในเอกลักษณ์ของตนเอง และเคารพในเอกลักษณ์ของผู้อื่นรวมทั้งเห็นคุณค่า และเรียนรู้ที่จะใช้ความแตกต่างของแต่ละบุคคลให้เป็นประโยชน์ต่อสวนรวมเช่นนี้ ผู้เรียนก็จะเรียนรู้อย่างมีความสุขมีทัศนคติที่ดีต่อตนเองเห็นคุณค่าในตนเองในขณะเดียวกันก็มีความเคารพในผู้อื่น และอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลกัน

๔. ระบบการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ควรจะต้องมีการปรับเปลี่ยนไปจากแนวคิดเดิมที่ใช้การทดสอบเพื่อวัดความสามารถทางเชาวน์ปัญญาเพียงด้านใดด้านหนึ่งเท่านั้นและที่สำคัญคือ ไม่สัมพันธ์กับบริบทที่แท้จริงที่ใช้ความสามารถนั้น ๆ ตามปกติ วิธีการประเมินผลการเรียนการสอนที่ดีควรมีการประเมินหลาย ๆ ด้านและในแต่ละด้านควรเป็นการประเมินในสภาพการณ์ของปัญหาที่สามารถแก้ปัญหาได้ด้วยอุปกรณ์ที่สัมพันธ์กับเชาวน์ปัญญาด้านนั้น ๆ การประเมินจะต้องครอบคลุมความสามารถในการแก้ปัญหาหรือการสร้างสรรค์ผลงานโดยใช้อุปกรณ์ที่สัมพันธ์กับเชาวน์ปัญญาด้านนั้นอีกวิธีหนึ่งคือ การให้เรียนอยู่ในสภาพการณ์ ที่ซับซ้อนซึ่งต้องใช้สติปัญญาหลายด้าน หรือการให้อุปกรณ์ซึ่งสัมพันธ์กับเชาวน์ปัญญาหลาย ๆ ด้านและสังเกตว่าผู้เรียนเลือกใช้เชาวน์ปัญญาด้านใด หรือศึกษาและใช้อุปกรณ์ซึ่งสัมพันธ์กับเชาวน์ปัญญาด้านใดมากเพียงไร

^{๖๕} ทิศนา แฉมณี, ศาสตร์การสอน : องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๕), หน้า ๘๙-๙๐.

ประพันธ์ศิริ สุเสารัจ กล่าวถึง แนวคิดทฤษฎีการสอนแบบ ๔ MAT จะได้ประเด็นหลักของแนวคิดซึ่งสรุปได้เป็น ๓ ประเด็น ดังนี้^{๖๖}

๑. แบบฉบับหรือลีลาการเรียนรู้ของผู้เรียนมีความแตกต่างกันตามความแตกต่างระหว่างบุคคลมี ๔ แบบ ได้แก่

๑.๑ ผู้เรียนแบบที่ ๑ (WHY) เป็นคนช่างคิดช่างสงสัยอยากรู้ อยากเห็น ชอบเรียนรู้ด้วยการสังเกต และสัมผัส ชอบเรียนรู้จากการฟังการเฝ้าดูการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นชอบงานทำร่วมกับผู้อื่น จึงมักชอบตั้งคำถามว่าทำไม

๑.๒ ผู้เรียนแบบที่ ๒ (WHAT) เป็นผู้สนใจขอเท็จจริง ชอบเรียนรู้จากการรับข้อมูลและสิ่งต่าง ๆ จากครูหรือจากคนอื่น ๆ เป็นคนช่างวิเคราะห์ ชอบเรียนรู้ด้วยวิธีการคิดไตร่ตรอง

๑.๓ ผู้เรียนแบบที่ ๓ (HOW) เป็นผู้สนใจในวิธีการต่าง ๆ อยากทราบว่าสิ่งต่าง ๆ นั้นทำงานอย่างไรชอบที่จะได้ลงมือปฏิบัติจริงเป็นการเรียนรู้จากสามัญสำนึกที่สัมผัสได้เช่น จับต้อง ลูบคลำ ทดลอง ทำของจริง ฝึกปฏิบัติ

๑.๔ ผู้เรียนแบบที่ ๔ (IF) ชอบคนหาว่าเป็นไปได้อย่างไร ถ้าไม่เป็นแบบนี้จะเป็นอย่างไรได้หรือไม่ จึงสนใจในการค้นหาสิ่งใหม่ด้วยตนเองด้วยการทดลองพิสูจน์เรียนรู้จากความรู้สึกของตนเอง เรียนรู้ด้วยการลองผิดลองถูกชอบที่จะลงมือทำและค้นพบสิ่งใหม่ ๆ ด้วยตนเอง

๒. ลีลาการสอนหรือวิธีการสอนของครูจึงต้องมี ๔ แบบเพื่อตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคลเช่นกัน

๒.๑ บทบาทที่ ๑ ครู คือ ผู้กระตุ้นสร้างแรงจูงใจ ครูจะต้องเป็นผู้ยั่วยุ/กระตุ้นการเรียนรู้ และสร้างแรงจูงใจให้นักเรียนโดยการให้เขาได้สังเกตคิดไตร่ตรองสัมผัส ครูนำประสบการณ์จริงไปสู่การคิดกระตุ้นให้เขาได้ฟังได้เห็น และอยากคิดอยากตั้งคำถามซึ่งคำถามที่เกิดขึ้นมีหลากหลายมากมาย แต่สิ่งที่ควรเกิดขึ้นกับผู้เรียนมากที่สุด คือ คำว่า ทำไมวิธีการสอน อาจใช้สถานการณ์จำลองการอภิปรายการให้สังเกตสิ่งต่าง ๆ การตั้งคำถามบทบาทนี้จะทำให้ผู้เรียน แบบที่ ๑ (WHY) มีความสุขความสบายใจในการเรียนมากที่สุดเจตนาของ ๔ MAT ในขั้น WHY จะเป็นการกระตุ้นยั่วยุโดยการให้นักเรียนได้สังเกตได้ฟังแล้ว ทิ้งปริศนาให้นักเรียนขบคิดจนเกิดการตั้งคำถามถามให้ได้ว่า ทำไมกับครูหรือกับตนเองหรือกับใคร ๆ เพื่อเขาจะได้มี ความกระตือรือร้น และมีแรงจูงใจในการแสวงหาคำตอบหรือความรู้ในขั้น What หรือขั้น How ได้ต่อไป

๒.๒ บทบาทที่ ๒ ครู คือ ผู้สอนผู้บอกความรู้บทบาทของครูเป็นผู้บอกความรู้ ป้อน ความจริงให้นักเรียนเพื่อให้เกิดความเข้าใจลึกซึ้งยิ่งขึ้น ครูจะต้องให้ความรู้เนื้อหาที่ลึกซึ้งให้แก่นักเรียน ครูเป็นผู้สอนผู้แจ้งให้ทราบบทบาทที่ ๒นี้จะทำให้ผู้เรียนแบบที่ ๒ (WHAT) มีความสุขความสบายใจในการเรียนมากที่สุด

๒.๓ บทบาทที่ ๓ ครู คือ โค้ชหรือผู้ฝึกสอนครูจะปล่อยให้ นักเรียนลงมือทำจากของจริง และฝึกปฏิบัติจากของจริงด้วยตนเองครูเพียงแต่ทำหน้าที่อำนวยความสะดวก และจัดเตรียมสื่ออุปกรณ์ให้นักเรียน เป็นเพียงผู้ชี้แนะ นำ เพื่อให้นักเรียนลงมือปฏิบัติงานให้สำเร็จครูจึงเปรียบเสมือนโค้ชหรือ

^{๖๖} ประพันธ์ศิริ สุเสารัจ, การจัดการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างศักยภาพนักเรียน : วารสารศูนย์ศึกษาการพัฒนาครูปีที่ ๒ ฉบับที่ ๗, (ออนไลน์), แหล่งที่มา : <http://www.gotoknow.org/blogs/posts/๒๐๒๐๐๙> (๑๖ ส.ค. ๒๕๖๐).

ผู้ฝึกสอน ครูจำเป็นต้องออกแบบกิจกรรมให้ได้ เพื่อให้นักเรียนกระหายอยากลงมือปฏิบัติบทบาทนี้ ผู้เรียนแบบที่ ๓ (HOW) จะมีความสุขความสบายใจมากที่สุด

๒.๔ บทบาทที่ ๔ ครู คือ ผู้ประเมินผลผู้ร่วมเรียนรู้ผู้แก้ไขครูจัดสถานการณ์ให้นักเรียนได้นหา คิดค้น และทดลองทำสิ่งใหม่ ๆ ด้วยตัวของเขาเองโดยการกระตุ้นและกำหนดสถานการณ์ต่าง ๆ ให้เขาได้คิดค้น หรือค้นพบสิ่งใหม่ ๆ เช่น ถ้าไม่เป็นอย่างนี้แล้วจะเป็นอย่างไร ได้อีกมันจะเป็นแบบอื่นได้หรือไม่ถ้าไม่เป็นอย่างนี้มันจะเกิดอะไรขึ้นหรือถ้าเป็นอย่างนี้แล้วจะเกิดอะไรขึ้นหรือถ้ามันเป็นอย่างนั้นแล้วจะอย่างไรตัวอย่าง เช่น ครูสอนการเพาะถั่วงอกด้วยกระดาษทิชชู เมื่อถึงขั้น IF อาจตั้งคำถามมาจากเม็ดถั่วงอกมันจะงอกออกมาภายในกี่วันจะมีใบก้านใบหรือถ้าไม่ใช้กระดาษทิชชูจะใช้เวลาอีกกี่วันหรือไม่ หรือถ้ามันไม่งอกเพราะอะไรจะเกิดอะไรขึ้นถ้าเพาะในห้องกับเพาะกลางแจ้งถ้าวางในห้องไม่มีแสงเป็นอย่างไรถ้าวางกลางแจ้งถั่วงอกจะเป็นอย่างไรครูจะกระตุ้นให้นักเรียนลองผิดลองถูกและเรียนรู้อะไรเองคนพบความรู้ด้วยตนเองครูเพียงแต่เป็นผู้ร่วมเรียนรู้ไปพร้อมกับนักเรียน และทำหน้าที่เป็นผู้ประเมินความรู้และผลงานนักเรียนว่าเป็นอย่างไร และคอยแก้ไขแนะนำผลงานของนักเรียนเท่านั้นในขั้น IF นี้ นักเรียนจะสามารถประมวลความรู้ที่ได้รับให้เกิดเป็นความรู้ใหม่ หรือนำเอาความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ได้

กาเย่ (Gagne) กล่าวถึง ทฤษฎีการเรียนรู้หรือหลักการสอน ๙ ประการ ประกอบด้วย^{๒๗}

๑. เร่งเร้าความสนใจ (Gain Attention)

กระตุ้นหรือเร้าให้ผู้เรียนเกิดความสนใจกับบทเรียนและเนื้อหาที่จะเรียนการเร้าความสนใจผู้เรียนนี้อาจทำได้ โดยการจัดสภาพแวดล้อมให้ดึงดูดความสนใจ เช่น การใช้ภาพกราฟิก ภาพเคลื่อนไหว และ/หรือการใช้เสียงประกอบบทเรียนในส่วนบทนำ

๒. บอกวัตถุประสงค์ (Specify Objective)

การบอกให้ผู้เรียนทราบถึงจุดประสงค์ของบทเรียนนี้มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะการเรียนการสอนบนเว็บไซต์ผู้เรียนสามารถควบคุมการเรียนรู้ของตนเองได้ โดยการเลือกศึกษาเนื้อหาที่ต้องการศึกษาได้เอง ดังนั้นการที่ผู้เรียนได้ทราบถึงจุดประสงค์ของบทเรียนล่วงหน้าทำให้ผู้เรียนสามารถมุ่งความสนใจไปที่เนื้อหาบทเรียนที่เกี่ยวข้อง อีกทั้งยังสามารถเลือกศึกษาเนื้อหาเฉพาะที่ตนยังขาดความเข้าใจที่จะช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถตรงตามจุดประสงค์ของบทเรียนที่ได้กำหนดไว้

๓. ทบทวนความรู้เดิม (Activate Prior Knowledge)

การทบทวนความรู้เดิมช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้เนื้อหาใหม่ได้รวดเร็วยิ่งขึ้น รูปแบบการทบทวนความรู้เดิมในบทเรียนบนเว็บไซต์ทำได้หลายวิธี เช่น กิจกรรมการถาม-ตอบคำถาม หรือการแบ่งกลุ่มให้ผู้เรียนอภิปรายหรือสรุปเนื้อหาที่ได้เคยเรียนมาแล้ว เป็นต้น

๔. นำเสนอเนื้อหาใหม่ (Present New Information)

การนำเสนอบทเรียนบนเว็บไซต์สามารถทำได้หลายรูปแบบด้วยกัน คือ การนำเสนอด้วยข้อความ รูปภาพ เสียง หรือแม้กระทั่ง วิดีทัศน์ อย่างไรก็ตามสิ่งที่สำคัญที่ผู้สอนควรให้ความสำคัญก็คือ ผู้เรียน ผู้สอนควรพิจารณาลักษณะของผู้เรียนเป็นสำคัญเพื่อให้การนำเสนอบทเรียนเหมาะสมกับผู้เรียนมากที่สุด

^{๒๗} Sirikanya,sirikanya926.wordpress.com, (ออนไลน์), แหล่งที่มา : <https://sirikanya926.wordpress.com> (๑๖ ส.ค. ๒๕๖๐).

๕. ชี้แนะแนวทางการเรียนรู้ (Guide Learning)

การชี้แนะแนวทางการเรียนรู้ หมายถึง การชี้แนะให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ที่ได้เรียนใหม่ผสมผสานกับความรู้เก่า ที่เคยได้เรียนไปแล้ว เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่รวดเร็วและมีความแม่นยำมากยิ่งขึ้น

๖. กระตุ้นการตอบสนองบทเรียน (Elicit Response)

การศึกษาต่างทราบดีว่าการเรียนรู้เกิดขึ้นจากการที่ผู้เรียนได้มีโอกาสมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนการสอนโดยตรง ดังนั้นในการจัดการเรียนการสอนบนเว็บจึงควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม ในกิจกรรมการเรียนรู้ ซึ่งอาจทำได้โดยการจัดกิจกรรมการสนทนาออนไลน์รูปแบบ Synchronous หรือการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นผ่านเว็บบอร์ดในรูปแบบ Asynchronous เป็นต้น

๗. ให้ข้อมูลย้อนกลับ (Provide Feedback)

ลักษณะเด่นประการหนึ่งของการเรียนการสอนบนเว็บก็คือการที่ผู้สอนสามารถ ติดต่อสื่อสารกับผู้เรียนได้โดยตรงอย่างใกล้ชิด เนื่องจากบทบาทของผู้สอนนั้นเปลี่ยนจากการเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้แต่เพียง ผู้เดียวมาเป็นผู้ให้คำแนะนำและช่วยกำกับ การเรียนของผู้เรียนรายบุคคล และด้วยความสามารถของ อินเทอร์เน็ตที่ทำให้ผู้เรียนและผู้สอนสามารถติดต่อกันได้ตลอดเวลาทำให้ผู้สอนสามารถติดตามก้าวหน้าและ สามารถให้ผลย้อนกลับแก่ผู้เรียนแต่ละคนได้ด้วยความสะดวก

๘. ทดสอบความรู้ใหม่ (Assess Performance)

การทดสอบความรู้ความสามารถผู้เรียนเป็นขั้นตอนที่สำคัญอีกขั้นตอนหนึ่ง เพราะทำให้ทั้งผู้เรียนและผู้สอนได้ทราบถึงระดับความรู้ความเข้าใจที่ผู้ เรียนมีต่อเนื้อหาในบทเรียนนั้น ๆ การทดสอบความรู้ในบทเรียนบนเว็บสามารถทำได้หลายรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นข้อสอบแบบปรนัยหรืออัตนัย การจัดทำ กิจกรรมการอภิปรายกลุ่มใหญ่หรือกลุ่มย่อย เป็นต้น ซึ่งการทดสอบนี้ผู้เรียนสามารถทำการทดสอบบนเว็บ ผ่านระบบเครือข่ายได้

๙. สรุปและนำไปใช้ (Review and Transfer)

การสรุปและนำไปใช้ จัดว่าเป็นส่วนสำคัญในขั้นตอนสุดท้ายที่บทเรียนจะต้องสรุปมโนคติของเนื้อหาเฉพาะประเด็นสำคัญ ๆ รวมทั้งข้อเสนอแนะต่าง ๆ เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีโอกาสทบทวนความรู้ของตนเองหลังจากศึกษาเนื้อหาผ่านมาแล้ว ในขณะเดียวกันบทเรียนต้องชี้แนะเนื้อหาที่เกี่ยวข้องหรือให้ ข้อมูลอ้างอิง เพิ่มเติม เพื่อแนะแนวทางให้ผู้เรียนได้ศึกษาต่อในบทเรียนถัดไปหรือนำไปประยุกต์ใช้กับงาน อื่นต่อไป

๒.๗ ชุดการเรียนรู้

ชุดการเรียนรู้ นับเป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างมากในการสอนตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบัน เนื่องจากเป็นตัวกลางที่ช่วยให้การสื่อสารระหว่างผู้สอนและผู้เรียนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจความหมายของเนื้อหาบทเรียนให้ตรงกับผู้สอนต้องการไม่ว่าสื่อเหล่านั้นจะอยู่ในรูปแบบใดก็ตาม ล้วนแต่เป็นทรัพยากรที่สามารถอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ได้ทั้งสิ้น การใช้คำว่า ชุดการเรียนรู้ นั้นเป็น การใช้ของครูผู้สอนที่ยึดครูเป็นหลัก ส่วนปัจจุบันมีแนวคิดเรื่องการยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ในสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนานั้นนักเรียนต้องเข้าใจบทบาทหน้าที่ในการ ร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน ตั้งใจในการศึกษาพัฒนาตนเองให้เต็มศักยภาพ ทั้งทางร่างกาย สติปัญญา อารมณ์และเห็นคุณค่าของการศึกษา รู้เหตุผลในหน้าที่ที่ตนรับผิดชอบ ครูจึงมีบทบาทสำคัญใน

ฐานะเป็นผู้ออกแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเอื้ออำนวยความสะดวกให้นักเรียนเป็นผู้แสวงหาความรู้และพัฒนาตนเอง ในบรรยากาศและสถานการณ์ที่ครูจัดให้นักเรียนคิดเอง ปฏิบัติเองและนำไปสู่การสร้างความรู้ด้วยตนเองอย่างพึงพอใจ ครูจะช่วยในการออกแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสม สนองความต้องการ ความถนัด ความสนใจและวิธีการหรือลีลาการเรียนรู้ของนักเรียนแต่ละคน และบทบาทสำคัญยิ่ง คือครูต้องเป็นแบบอย่างที่ดีในทุกด้าน สื่อการเรียนการสอนนั้นจึงตัวกลางหรือช่องทางถ่ายทอดองค์ความรู้ ทักษะ ประสบการณ์จากแหล่งความรู้ไปสู่ผู้เรียน และทำให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยชุดการเรียนรู้ก็นับได้ว่าเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้ผู้เรียนและผู้สอนได้แสดงบทบาททำให้เกิดความเข้าใจในวิชาที่เรียนที่สอนกันได้มากขึ้น

๒.๗.๑ ความหมายของชุดการเรียนรู้

ลัดดา สุขปรีดี ชุดการเรียนรู้หมายถึง การจัดโปรแกรมการเรียนการสอนโดยใช้สื่อหลายชนิดร่วมกันเรียกว่าระบบสื่อผสม เพื่อสนองจุดมุ่งหมายในการเรียนการสอนที่ตั้งใจไว้กับเรื่องใดเรื่องหนึ่ง นักเรียนจะศึกษาสิ่งที่เขาสนใจและสิ่งที่เข้าต้องการด้วยตนเอง อาจเป็นเรื่องที่เด็กเรียนที่ชั้นปกติไม่เข้าใจ สำหรับนักเรียนที่เรียนเก่งกว่าอาจเลือกเรียนบทเรียนที่ล้าหน้ากว่าเรื่องที่กำหนดให้เรียนตามหลักสูตร หรือ เรื่องอื่น ๆ ที่เขาสนใจเป็นพิเศษ แต่ไม่ได้สอนในชั้นเรียนตามปกติ เวลาเรียนไม่จำเป็นต้องใช้ทั้งหมด อาจจะใช้เวลาใดเวลาหนึ่งหรือตอนใดตอนหนึ่งตามความพอใจนอกเวลาเรียนก็ได้^{๖๘}

วาสนา ขาวหา กล่าวว่า ชุดการเรียนรู้หมายถึง การวางแผนการเรียนการสอนโดยใช้สื่อต่าง ๆ รวมกัน เพื่อสร้างประสบการณ์ ในการเรียนรู้อย่างกว้างขวางและเป็นไปตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้ โดยจัดในลักษณะของหรือกล่องและชุดประสบการณ์ที่มีความสมบูรณ์อันมีระบบของสื่อประสมเป็นหลักในการช่วยให้เกิดพฤติกรรมการเรียนรู้ตามความประสงค์^{๖๙}

บุญเกื้อ ควรหาเวช กล่าวว่า ชุดการเรียนรู้หมายถึง ชุดการเรียนรู้ (Instructional Package) เป็นสื่อผสมที่ได้จากระบบการผลิตและการนำสื่อการเรียนรู้ที่สอดคล้องรายวิชาหน่วย หัวเรื่องและวัตถุประสงค์เพื่อช่วยให้การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทางการเรียนเป็นอย่างมีประสิทธิภาพ โดยใช้สื่อตั้งแต่ ๒ ชนิด ขึ้นไปร่วมกันเพื่อให้นักเรียนได้รับความรู้ตามต้องการ สื่อที่จะนำมาใช้จะต้องส่งเสริมประสบการณ์ซึ่งกันและกัน ตามลำดับที่จัดไว้ เป็นชุดบรรจุในกล่องหรือกระเป๋^{๗๐}

สรุปได้ว่า ชุดการเรียนรู้ หมายถึง ช่วยให้นักเรียนได้รู้พระเจ้าสืบทอดของพระโพธิสัตว์ ก่อนจะเสวยพระชาติมาเกิดเป็นพระโคตมพุทธเจ้า ได้ดีขึ้นบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่ตั้งไว้ได้เร็วขึ้นและช่วยให้นักเรียนเกิดความรู้ความเข้าใจง่ายขึ้น นักเรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองโดยทำกิจกรรมตามขั้นตอนที่กำหนดไว้ในชุดการเรียนนั้น ๆ ทำให้เกิดการเรียนรู้ และบรรลุวัตถุประสงค์ของชุดการเรียนรู้ด้วยตนเองและเกิดประสิทธิภาพสูงสุด

^{๖๘} ลัดดา สุขปรีดี, เทคโนโลยีการเรียนการสอน, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๕๓), หน้า ๒๙ – ๓๑.

^{๖๙} วาสนา ขาวหา, เทคโนโลยีทางการศึกษา, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ อักษรสยามการพิมพ์, ๒๕๔๘), หน้า ๒๒.

^{๗๐} บุญเกื้อ ควรหาเวช, นวัตกรรมทางการศึกษา, (กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วน จำกัด SR Printing, ๒๕๕๒), หน้า ๑๐.

๒.๗.๒ ประเภทของชุดการเรียนรู้

ชุดการเรียนรู้เป็นสื่อประสมสำหรับใช้ในการเรียนการสอนที่มีกระบวนการผลิตอย่างเป็นระบบ ซึ่งสามารถนำมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ด้วยตนเอง และสามารถปรับพฤติกรรมการเรียนรู้ให้เป็นไปในทางที่ดีขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพ ในการที่ผู้สร้างจะตัดสินใจว่าจะสร้างชุดการเรียนรู้ในรูปแบบใดนั้น จะต้องทำการศึกษาประเภทของชุดการเรียนรู้ว่า ชุดการเรียนรู้นั้นมีอยู่ที่ประเภท ซึ่งแต่ละประเภทก็จะมีจุดมุ่งหมายในการใช้แตกต่างกัน ดังที่นักการศึกษาหลายท่านได้แบ่งประเภทของชุดการเรียนรู้ดังนี้

กุหลาบ หงษ์ทอง ได้แบ่งประเภทชุดการเรียนรู้ตามลักษณะของผู้ใช้เป็น ๓ ประเภท คือ

๑) ชุดการเรียนรู้สำหรับครูเป็นคู่มือหรือเครื่องมือที่ให้ครูนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน
๒) ชุดการเรียนรู้สำหรับนักเรียน เป็นสิ่งที่นักเรียนต้องทำด้วยตนเองใช้เวลาและสถานที่ที่ไหนก็ได้ครูมีหน้าที่จัดมอบชุดการเรียนรู้ให้

๓) ชุดการเรียนรู้ที่ครูและนักเรียนใช้ร่วมกัน เป็นการผสมผสานระหว่างประเภทที่ ๑ และที่ ๒ ครูเป็นผู้ควบคุม^{๗๑}

จากที่กล่าวมาสรุปได้ได้ว่า การแบ่งประเภทของชุดการเรียนรู้แบ่งตามลักษณะของผู้ใช้ กิจกรรมการเรียนรู้ ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างขึ้นในลักษณะของชุดการเรียนรู้ของนักเรียน โดยเน้นให้นักเรียนได้ปฏิบัติกิจกรรมในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองและส่งเสริมให้นักเรียนร่วมกิจกรรมกันเป็นกลุ่ม

๒.๗.๓ องค์ประกอบของชุดการเรียนรู้

ชุดการเรียนรู้มีหลายองค์ประกอบที่แตกต่างออกไปในรายละเอียด ซึ่งแต่ละบุคคลหรือหน่วยงานทำขึ้นเพื่อให้เหมาะสมกับวัตถุประสงค์ของการพัฒนาและองค์ประกอบของชุดการเรียนรู้มีนักการศึกษาหลายท่านได้สร้างขึ้น ประกอบด้วยสาระสำคัญ ดังต่อไปนี้

ชลียา ลิ้มปิยากร เพิ่มเติมเกี่ยวกับส่วนประกอบของชุดการเรียนรู้แบบรายบุคคลว่า เหมือนกับชุดการเรียนรู้แบบกลุ่มย่อย เพียงแต่ปรับขนาดเล็กลงเพื่อให้เหมาะสมกับการใช้เพียงคนเดียว และเนื้อหาไม่ควรมากเกินไป ควรให้เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน^{๗๒}

ลัดดา ศุขปรีดี กล่าวว่า ชุดการเรียนรู้ประกอบด้วยสิ่งต่าง ๆ ดังต่อไปนี้^{๗๓}

๑. จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมของนักเรียน
๒. ขั้นตอนสอบก่อนเรียน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อวัดความรู้เดิมของนักเรียนว่ามีพื้นฐานเกี่ยวกับบทเรียนมาน้อยเพียงใด

๓. บัตรแนะนำการเรียนรู้ด้วยตนเอง

๔. สื่อการเรียนรู้

^{๗๑} กุหลาบ หงษ์ทอง, การพัฒนาชุดการเรียนรู้เรื่องกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับชุมชนสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาที่ ๒, วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาหลักสูตรและการนิเทศ, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๔๖), หน้า ๑๗.

^{๗๒} ชลียา ลิ้มปิยากร, เทคโนโลยีการศึกษา, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร : ฝ่ายเอกสารตำราสำนักส่งเสริมวิชาการ สถาบันราชภัฏธนบุรี), หน้า ๓๐๒-๓๐๓.

^{๗๓} ลัดดา ศุขปรีดี, เทคโนโลยีการเรียนการสอน , หน้า ๓๒.

๕. ขั้นทดสอบหลังเรียน

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า องค์ประกอบของชุดการเรียนรู้มีลักษณะแตกต่างกันขึ้นอยู่กับผู้ใช้ และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นมีลักษณะของชุดการสอนดังนี้ คำนำ คำชี้แจงในการใช้ชุดการเรียนรู้ ใบความรู้สำหรับนักเรียนใบกิจกรรมใบงาน แบบทดสอบก่อนเรียนหลังเรียน และเฉลยแบบทดสอบ โดยเน้นให้นักเรียนได้ปฏิบัติกิจกรรมในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองและเน้นการมีปฏิสัมพันธ์ในกลุ่ม

๒.๗.๔ ขั้นตอนการสร้างและพัฒนาชุดการเรียนรู้

ในการสร้างและพัฒนาชุดการเรียนรู้ได้มีนักการศึกษาหลายท่านได้กล่าวไว้ตามขั้นตอนต่าง ๆ ดังนี้

ชม ภูมิภาค ได้กำหนดขั้นตอนการสร้างชุดการเรียนรู้ไว้ดังนี้

๑. วิเคราะห์และกำหนดความต้องการ
๒. กำหนดเป้าหมายและจุดมุ่งหมาย
๓. ออกแบบองค์ประกอบของระบบ
๔. วิเคราะห์แหล่งวิทยาการที่ต้องการที่มีอยู่และข้อจำกัด
๕. ปฏิบัติเพื่อหรือปรับปรุงข้อจำกัด
๖. เลือกหรือพัฒนาวัสดุเพื่อการสอน
๗. ออกแบบการประเมินผลการกระทำของนักเรียน
๘. ทดลองใช้แบบประเมินผลการปรับปรุงและนำไปใช้
๙. ปรับปรุงแก้ไขส่วนที่บกพร่องและหาประสิทธิภาพ
๑๐. ประเมินผลเพื่อสรุป
๑๑. สร้างเป็นชุดหรือติดตั้งเพื่อใช้^{๗๔}

ชัยยงค์ พรหมวงศ์ ได้เสนอขั้นตอนการสร้างชุดการเรียนรู้ไว้ ๘ ขั้นตอน คือ

๑. การกำหนดหมวดหมู่เนื้อหาและประสบการณ์อาจกำหนดเป็นหมวดหมู่วิชาหรือบูรณาการแบบสหวิทยาการตามที่เหมาะสม
๒. การกำหนดหน่วยการสอนแบ่งเนื้อหาวิชาออกเป็นหน่วยการสอนโดยประมาณเนื้อหาวิชาที่ครูสามารถถ่ายทอดความรู้แก่นักเรียนได้ในแต่ละครั้ง
๓. การกำหนดหัวข้อเรื่องผู้สอนน่าจะถามตนเองว่าในการสอนแต่ละหน่วยควรให้ประสบการณ์แก่นักเรียนอะไรบ้าง แล้วกำหนดออกมาเป็นหัวข้อเรื่อง
๔. การกำหนดความคิดและหลักการ ที่กำหนดขึ้นจะต้องสอดคล้องกับหน่วยและหัวข้อเรื่อง โดยสรุปแนวคิดเนื้อหาสาระและเกณฑ์สำคัญไว้เพื่อเป็นแนวทางการจัดเนื้อหาการสอนให้สอดคล้องกัน
๕. การกำหนดวัตถุประสงค์ให้สอดคล้องกับหัวข้อเรื่องวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมที่ต้องมีเงื่อนไขและเกณฑ์การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไว้ทุกครั้ง
๖. การกำหนดกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมซึ่งจะเป็นแนวทางเลือกและการผลิตสื่อการเรียนรู้

^{๗๔} ชม ภูมิภาค, เทคโนโลยีการสอนและการศึกษา, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, ๒๕๒๖), หน้า ๑๐๓ - ๑๐๔

๗. การกำหนดแบบประเมินต้องประเมินและตรงกับวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมโดยใช้แบบทดสอบอิงเกณฑ์เพื่อให้ผู้สอนทราบว่าหลังจากผ่านกิจกรรมเรียบร้อยแล้วนักเรียนได้เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่

๘. การเลือกและผลิตสื่อการเรียนรู้ วัสดุอุปกรณ์ และวิธีการที่ครูใช้ถือว่าเป็นสื่อการเรียนรู้ทั้งสิ้น เมื่อผลิตสื่อการเรียนรู้ของแต่ละหัวเรื่องแล้วก็จัดสื่อการเรียนรู้เหล่านั้นไว้เป็นหมวดหมู่ ก่อนนำไปทดลองหาประสิทธิภาพ^{๗๕}

จากขั้นตอนดังกล่าว ผู้วิจัยได้สังเคราะห์เป็นขั้นตอนในการพัฒนาชุดการเรียนรู้ดังต่อไปนี้

๑. วิเคราะห์ปัญหาและความต้องการ
๒. กำหนดเป้าหมายหรือแนวทางการปฏิบัติ
๓. ออกแบบหรือสร้างชุดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์การเรียนรู้
๔. กำหนดกิจกรรมการเรียนรู้
๕. เลือกสื่อหรือเตรียมสื่อการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับกิจกรรมการเรียนรู้
๖. ทดลองใช้ประเมินปรับปรุงในส่วนที่บกพร่อง
๗. สร้างชุดการเรียนรู้ฉบับสมบูรณ์

โดยนำข้อมูลพื้นฐานที่ได้มาวิเคราะห์หาความถูกต้องและเหมาะสมกับนักเรียนให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมซึ่งจะเป็นแนวทางในการสร้างชุดการเรียนรู้

๒.๗.๕ ประโยชน์ของชุดการเรียนรู้

กศยา แสงเดช สรุปลงประโยชน์ของชุดการสอนไว้ดังนี้

ชุดการสอนจะช่วยให้กระบวนการเรียนรู้มีประสิทธิภาพ เพราะชุดการสอนผลิตโดยผู้ที่มีความชำนาญ อาทิเช่นผู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชานั้น ๆ นักโสตทัศนศึกษา ที่ร่วมกันผลิตและทดลองซ้ำจนแน่ใจว่ามีผลดีจึงนำมาเผยแพร่

ชุดการสอนจะช่วยลดภาระของครูผู้สอน เพราะผู้สอนจะดำเนินการสอนตามคำแนะนำที่กำหนดไว้ในชุดการสอนตามลำดับขั้น แต่ละขั้นจะมีอุปกรณ์ กิจกรรม ตลอดจน ข้อเสนอแนะไว้ให้พร้อมสามารถนำไปใช้ได้ทันที ครูผู้สอนไม่จำเป็นต้องทำใหม่ ชุดการสอนช่วยให้ผู้สอนมีความรู้ในแนวเดียวกัน เดิมการสอนที่ผู้สอนหลายคนในวิชาเดียวกัน อาจเกิดความแตกต่างกันในด้านประสิทธิภาพของการสอน ชุดการสอนช่วยให้แก้ปัญหาในเรื่องนี้ได้

ชุดการสอนมีจุดมุ่งหมายที่ชัดเจนมีข้อเสนอแนะการฝึกกิจกรรม การใช้ชุดการเรียนรู้และข้อทดสอบเพื่อประเมินผลพฤติกรรมผู้เรียนได้อย่างพร้อมมูล ผู้เรียนสามารถทดสอบความรู้ด้วยตนเองหลังจากที่เรียนด้วยชุดการสอนนั้น ๆ ผู้เรียนจะทดสอบผลสำเร็จของตนว่าบรรลุจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้หรือไม่ โดยการทำแบบทดสอบหลังเรียนแบ่งออกเป็น ๒ ประเภท คือ

๑. แบบทดสอบที่ผู้เรียนสามารถตรวจสอบคำตอบด้วยตนเอง
๒. แบบทดสอบที่ครูเป็นผู้ตรวจคำตอบ^{๗๖}

^{๗๕} ชัยยงค์ พรหมวงศ์, เอกสารการสอนชุดวิชาสื่อสารการสอนระดับมัธยมศึกษา, (กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนสามัญนิติบุคคลสามเจริญพานิช, ๒๕๓๘), หน้า ๑๙๙

^{๗๖} กศยา แสงเดช, ชุดการสอนคู่มือครูพัฒนาสื่อการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญระดับประถมศึกษา, (กรุงเทพมหานคร : แม็ค, ๒๕๔๕), หน้า ๑๐-๑๑

กาญจนา เกียรติประวัติ กล่าวถึงประโยชน์ของชุดการเรียนรู้ ได้ดังต่อไปนี้

๑. ผู้เรียนได้ใช้ความสามารถในการศึกษาความรู้ในชุดการเรียนการสอนด้วยตนเองเป็นการฝึกทักษะในการแสวงหาความรู้ ทักษะการอ่าน และสรุปความรู้อย่างเป็นระบบ
๒. การทำแบบฝึกหัด แบบฝึกทักษะการเรียนรู้ และแบบฝึกทักษะการคิดท้ายชุดการเรียนรู้ ทำให้ผู้เรียนเรียนจักคิดเป็นแก้ปัญหาเป็น สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาที่กำหนดโดย สมศ.
๓. ผู้เรียนมีวินัยในตนเอง จากการที่ผู้เรียนทำตามคำสั่งในขั้นตอนต่าง ๆ ที่กำหนดในชุดการเรียนการสอน การตรวจแบบฝึกหัด แบบฝึกทักษะการเรียนรู้ หรือในงานด้วยตนเองนั้นทำให้ผู้เรียนรู้จักฝึกตนเองให้ทำตามกติกา
๔. ผู้เรียนรู้จักทำงานร่วมกับผู้อื่น รับฟังความเห็นของกันและกัน เป็นการฝึกความเป็นประชาธิปไตย ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของการอยู่ร่วมกันในสังคมประชาธิปไตย
๕. การใช้ชุดการเรียนการสอนนั้นสามารถศึกษานอกเวลาเรียนได้ ขึ้นอยู่กับการออกแบบของผู้สอนที่เอื้อต่อการศึกษด้วยตนเอง^{๗๗}

วีระ ไทยพานิช ได้กล่าวถึงประโยชน์ของชุดการเรียนรู้ดังต่อไปนี้

๑. เป็นการฝึกให้นักเรียนมีความรับผิดชอบในการเรียนรู้ตามลำดับคำแนะนำและกระทำกิจกรรมตามสั่ง
๒. เปิดโอกาสให้นักเรียนเลือกวัสดุการเรียนและกิจกรรมที่เลือกปฏิบัติ
๓. เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ก้าวหน้าไปตามความสามารถของแต่ละคน
๔. เป็นการเรียนที่สนองต่อความแตกต่างระหว่างบุคคล
๕. มีการวัดผลตัวเองบ่อย ๆ ทำให้นักเรียนรู้ผลการเรียนรวดเร็ว และสร้างแรงจูงใจ
๖. นักเรียนสามารถศึกษาได้ด้วยตนเองและมีส่วนร่วมในการเรียนอย่างแท้จริงเป็นการเรียนรู้ด้วยตนเอง

๗. นักเรียนจะไปเรียนที่ไหน เมื่อไรก็ได้ตามความสนใจของนักเรียน

๘. สามารถปรับปรุงการสื่อความหมายระหว่างนักเรียน^{๗๘}

สรุปได้ว่า ประโยชน์ของชุดการเรียนการสอนที่สร้างขึ้นเพื่อให้นักเรียนได้ทำกิจกรรมที่เป็นการทบทวนหรือเสริมเพิ่มเติมความรู้ให้แก่ผู้เรียนหรือให้นักเรียนได้ฝึกทักษะการเรียนรู้หลาย ๆ รูปแบบเพื่อสร้างเสริมประสบการณ์เรียนรู้ใหม่ให้แก่ผู้เรียนได้มีคุณลักษณะที่ต้องการปัจจุบันนี้ผู้สอนได้จัดทำชุดการฝึกในลักษณะชุดฝึกทักษะต่าง ๆ เช่น ชุดฝึกทักษะการเรียนรู้ ชุดฝึกทักษะความคิด ชุดฝึกทักษะการตัดสินใจ ชุดฝึกทักษะการแก้ปัญหา เป็นต้น ชุดการฝึกมีความสำคัญต่อผู้เรียนที่ช่วยเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนเกิดความเรียนรู้และเข้าใจได้เร็วยิ่งขึ้น ชัดเจนขึ้นส่งเสริมให้การสอนของครูผู้สอนและผลการเรียนของผู้เรียนประสบความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากเป็นชุดการเรียนรู้อันมีประสิทธิภาพแล้ว ยังช่วยแก้ปัญหาการที่ครูขาดสอน ซึ่งครูที่ทำการสอนแทนสามารถทำการสอนได้ตรงตามเนื้อหาวิชา และ

^{๗๗} กาญจนา เกียรติประวัติ, **นวัตกรรมทางการศึกษา**, (กรุงเทพมหานคร : ภาควิชาหลักสูตรและวิธีการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ , ๒๕๒๔) หน้า ๑๙๓-๑๙๔

^{๗๘} วีระ ไทยพานิช, **๕๗วิธีการสอน**, (กรุงเทพมหานคร : ภาควิชาเทคโนโลยีทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาลัษเฐียรศาสตร์, ๒๕๒๙) หน้า ๑๓๗.

จุดประสงค์ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่เป็นแนวทางเดียวกันช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนให้ดีขึ้นด้วย

๒.๗.๖ การวัดประเมินผลกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

สภาการศึกษา มาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม นอกจากจะใช้เป็น ทิศทางในการจัดทำหลักสูตรและจัดการเรียนการสอนของสถานศึกษา เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณสมบัติตามมาตรฐานแล้ว ยังใช้เป็นกรอบในการวัดและประเมินผลเพื่อตรวจสอบว่าผู้เรียนมีพัฒนาการ มีความสามารถและมีความสำเร็จทางการเรียนในระดับใด เพื่อนำผลมาใช้ในการส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาและเรียนรู้อย่างเต็มศักยภาพ ซึ่งสถานศึกษาจะต้องมีผลการเรียนรู้ของผู้เรียนทั้งในระดับชั้น ระดับเขตพื้นที่การศึกษา ระดับชาติ รวมทั้งรับการประเมินจากภายนอกด้วยการวัดและประเมินผลจึงต้องใช้วิธีการที่หลากหลายที่สอดคล้องเหมาะสมกับสาระการเรียนรู้กระบวนการเรียนรู้โดยดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ควบคู่ ผสมผสานไปกับกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยการประเมินจะครอบคลุมความรู้ ทักษะ ความประพฤติ พฤติกรรมการเรียน การร่วมกิจกรรม และผลงานจากโครงงานหรือแฟ้มสะสมงาน สะท้อนการส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนมาอย่างต่อเนื่อง การวัดและประเมินผลจะต้องกระทำในหลายบริบทอันได้แก่ ครูผู้สอนเป็นผู้ประเมิน ผู้เรียนประเมินตนเอง เพื่อนประเมินเพื่อน รวมทั้งผู้ปกครองจะมีส่วนร่วมในการประเมินและแสดงความคิดเห็น^{๗๙}

๑. แนวทางการวัดประเมินผลและประเมินผลการเรียนรู้

สภาการศึกษา ได้ให้แนวทางการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ไว้ว่าการประเมินผล จะบรรลุผลตามเป้าหมายของการเรียนการสอนที่วางไว้ได้ควรมีแนวทาง ดังนี้

๑. ต้องวัดและประเมินผลทั้งความรู้ ความคิด ความสามารถ ทักษะและกระบวนการเจตคติ คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม รวมทั้งโอกาสในการเรียนรู้ของผู้เรียน

๒. วิธีการวัดและประเมินผลต้องสอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดไว้

๓. ต้องเก็บข้อมูลที่ได้จากการวัดและประเมินผลอย่างตรงไปตรงมาและต้องประเมินผลภายใต้ข้อมูลที่มีอยู่

๔. ผลการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน ต้องนำไปสู่การแปลผลและลงข้อสรุปที่สมเหตุสมผล

๕. การวัดและประเมินผลต้องมีความเที่ยงตรงและเป็นธรรม ทั้งในด้านของวิธีการวัดและโอกาสของการประเมิน^{๘๐}

จากการศึกษาของผู้วิจัยสรุปได้ว่า ต้องวัดและประเมินผลทั้ง ความรู้ ความคิด ความสามารถ ทักษะทุกด้าน รวมทั้ง คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม ของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา และวิธีวัดนั้นต้องสอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดไว้

^{๗๙} สภาการศึกษา, หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์องค์การขนส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.), ๒๕๕๑), หน้า ๒๑๙-๒๒๐.

^{๘๐} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๒๑.

๒. จุดมุ่งหมายการวัดผลและประเมินผล

สภาการศึกษา ได้ให้จุดมุ่งหมายของการวัดผลและประเมินผล มีดังนี้

๑. เพื่อวินิจฉัยความรู้ ความสามารถ ทักษะและกระบวนการ เจตคติ คุณธรรมจริยธรรม และค่านิยมของผู้เรียน และเพื่อส่งเสริมผู้เรียนให้พัฒนาความรู้ ความสามารถและทักษะได้เต็มตามศักยภาพ
๒. เพื่อใช้เป็นข้อมูลป้อนกลับให้แก่ตัวผู้เรียนเองว่าบรรลุตามมาตรฐานการเรียนรู้เพียงใด
๓. เพื่อใช้ข้อมูลในการสรุปผลการเรียนรู้และเปรียบเทียบถึงระดับพัฒนาการของการเรียนรู้การวัดผลประเมินผลจึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อกระบวนการเรียนการสอน วิธีการวัดและประเมินผลที่สามารถสะท้อนผลการเรียนรู้อย่างแท้จริงของผู้เรียนและครอบคลุมกระบวนการเรียนรู้และผลการเรียนรู้ทั้ง ๓ ด้าน^{๔๑}

จากการศึกษาของผู้วิจัยสรุปได้ว่า การประเมินคือการวัดสิ่งที่ได้จากการเรียน เพื่อวัดความรู้ ทักษะและความสามารถของผู้เรียน รวมทั้งกระบวนการคิด การจดจำ การเข้าใจอีกทั้ง คุณธรรม จริยธรรม เจตคติ การจัดการเรียนการสอนบรรลุตามวัตถุประสงค์หรือไม่ และเปรียบเทียบผลจากความก้าวหน้าของการเรียนรู้ของผู้เรียน

๓. วิธีการและเครื่องมือในการวัดและประเมินผล

สภาการศึกษา การวัดผลและประเมินผล เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เน้นความสามารถและคุณลักษณะที่แท้จริงของผู้เรียน จะต้องใช้วิธีการและเครื่องมือที่หลากหลาย เช่น

๑. การทดสอบ เป็นการประเมินเพื่อตรวจสอบความรู้ ความคิด ความก้าวหน้าในสาระการเรียนรู้ มีเครื่องมือวัดหลายแบบ เช่น แบบเลือกตอบ แบบเขียนตอบ บรรยายความแบบเติมคำสั้น ๆ แบบถูกผิด แบบจับคู่ เป็นต้น

๒. การสังเกต เป็นการประเมินพฤติกรรม อารมณ์ การมีปฏิสัมพันธ์ของผู้เรียนความสัมพันธ์ในระหว่างทำงานกลุ่ม ความร่วมมือในการทำงาน การวางแผน ความอดทน วิธีการแก้ปัญหา ความคล่องแคล่วในการทำงาน การใช้เครื่องมืออุปกรณ์ต่าง ๆ ในระหว่างการเรียนการสอนและการทำกิจกรรมต่าง ๆ การสังเกตนั้น ครูผู้สอนสามารถทำได้ตลอดเวลา ซึ่งอาจจะมีการสังเกตอย่างเป็นทางการโดยกำหนดเวลาและบุคคลที่จะสังเกตหรือการสังเกตอย่างไม่เป็นทางการซึ่งเป็นการสังเกตโดยทั่วไปไม่เฉพาะเจาะจง โดยครูผู้สอนจัดทำเครื่องมือประกอบการสังเกตการวิเคราะห์องค์ประกอบของสิ่งที่สังเกต กำหนดเกณฑ์และร่องรอยที่จะใช้เป็นแนวทางในการสังเกตด้วยแล้วจัดทำเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) แบบประมาณค่า (Rating Scale) เป็นต้น

๓. การสัมภาษณ์ เป็นการสนทนาซักถามพูดคุยเพื่อค้นหาข้อมูลที่ไม่อาจพบเห็นอย่างชัดเจนในสิ่งที่นักเรียนประพฤติปฏิบัติในการทำงานโครงการ/โครงงาน การทำงานกลุ่ม กิจกรรมประจำวันผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์อาจเป็นตัวผู้เรียนเอง เพื่อนร่วมงาน รวมทั้งผู้ปกครองนักเรียนด้วยการสัมภาษณ์อาจทำอย่างเป็นทางการ โดยกำหนดวัน เวลา และเรื่องที่สัมภาษณ์อย่างแน่นอน และการสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการเป็นการพูดคุยไม่เฉพาะเจาะจง ซึ่งจะทำให้เกิดสัมพันธภาพที่ดีและได้ข้อมูลที่ชัดเจนสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงโดยครูผู้สอนจะตั้งข้อคำถามไว้ล่วงหน้าเพื่อจะได้พูดคุยได้ตรงประเด็น

^{๔๑} สภาการศึกษา, หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑, หน้า ๒๒๑-๒๒๒.

๔. การประเมินภาคปฏิบัติ เป็นการประเมินการกระทำ การปฏิบัติงาน เพื่อประเมินการสร้างผลงานชิ้นงานให้สำเร็จ การสาธิต การแสดงออกถึงทักษะและความสามารถที่ผู้เรียนให้ปรากฏในงานที่ตนสร้างขึ้น การประเมินภาคปฏิบัติจะต้องจัดทำเครื่องมือประเมินโดยครูผู้สอนจัดทำประเด็นการประเมินและองค์ประกอบการประเมิน และจัดทำเครื่องมือประกอบ การประเมินด้วย เช่น Scoring Rubric, Rating scale และ Checklist เป็นต้น

๕. Scoring Rubric เป็นการวิเคราะห์องค์ประกอบและประเด็นที่จะประเมิน เพื่ออธิบายลักษณะของคุณภาพงานหรือการกระทำเป็นระดับคุณภาพหรือปริมาณหรือระดับความสามารถ เพื่อเป็นแนวทางในการประเมิน และเป็นข้อมูลสำคัญแก่ครูผู้สอน ผู้ปกครองหรือ ผู้สนใจอื่น ๆ ได้ทราบว่าผู้เรียนรู้อะไรได้มากเพียงใด มีคุณภาพผลงานเป็นอย่างไร โดยผู้ประเมินอาจจะให้คะแนนเป็นภาพรวมหรือจำแนกองค์ประกอบก็ได้

๖. การประเมินแฟ้มสะสมงาน (Portfolio Assessment) เป็นการประเมินความสามารถในการผลิตผลงาน การบูรณาการความรู้ ประสบการณ์ ความพยายาม ความรู้สึกรู้สีก ความคิดเห็นของนักเรียนที่เกิดจากการสะสม รวบรวมผลงาน การคัดเลือกผลงาน การสะท้อน ความคิดเห็นต่อผลงาน รวมทั้งการประเมินผลงาน การประเมินแฟ้มสะสม ผลงานจะประเมิน การจัดการ ความคิดสร้างสรรค์หลักฐานแสดงความรู้ความสามารถ ใน ผลงานอันแสดงถึง ความสัมฤทธิ์ผล ศักยภาพของผู้เรียนในสาระการเรียนรู้^{๔๒}

จากการศึกษาของผู้วิจัยสรุปได้ว่า วิธีการและสิ่งที่ช่วยในการประเมินผลมี ๖ ประเภท คือ

๑. การทดสอบ เพื่อตรวจสอบความรู้
๒. การสังเกต ประเมินพฤติกรรม
๓. การสัมภาษณ์ พูดคุยซักถามเพื่อค้นหาข้อมูล
๔. การประเมินภาคปฏิบัติ การประเมินด้วยการปฏิบัติงาน
๕. การวิเคราะห์องค์ประกอบ
๖. การประเมินแฟ้มสะสม ประเมินความสามารถในการทำผลงาน

๒.๗.๗ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (Achievement) เป็นการวัดสมรรถภาพของสมองและทักษะในด้านต่าง ๆ ของนักเรียน ที่ได้รับจากประสบการณ์ทั้งทางตรงและอ้อมจากผู้สอน คือ ความหมายของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

๑. ความหมายของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ขวาล แพรัตนกุล ได้ให้ความหมายของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไว้ว่า ความสำเร็จในด้านความรู้ ทักษะ สมรรถภาพต่าง ๆ ของสมอง ดังนั้น ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนควรประกอบด้วยสิ่งสำคัญอย่างน้อย คือ ความรู้ ทักษะ และสมรรถภาพสมองด้านต่าง ๆ^{๔๓}

ไพศาล หวังพานิช ได้ให้ความหมายของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไว้ว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นพฤติกรรมหรือความสามารถที่เป็นผลจากการเรียนการสอน เป็นลักษณะของผู้เรียนที่พัฒนาองกามขึ้นจากการฝึกอบรมสั่งสอนโดยตรง คือ เป็นพฤติกรรมที่เป็นผลการเรียนของเด็กนั่นเอง ซึ่งได้แก่ความจำ

^{๔๒} สภาการศึกษา, หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑, หน้า ๒๒๒-๒๒๓.

^{๔๓} ขวาล แพรัตนกุล, เทคนิคการเขียนข้อสอบ, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๕๖), หน้า ๑๕.

ความเข้าใจ การนำไปใช้ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ และการประเมินค่า ในการสร้างแบบทดสอบเพื่อวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนนั้น ควรคำนึงถึงคุณลักษณะของข้อสอบที่ดี^{๔๔}

จากการศึกษาของผู้วิจัยสรุปได้ว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นผลมาจากการจัดการเรียนการสอนแก่นักเรียน เป็นการเพิ่มพูนด้านความรู้ ฝึกฝนทักษะ และในการวิจัยครั้งนี้ผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ หมายถึง คะแนนของนักเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนที่ได้จากการความรู้ทางการเรียนของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่อง ทศชาติชาดก

๒. ลักษณะของแบบวัดผลสัมฤทธิ์ที่ดี

จำนง พรายแย้มแซ^{๔๕} และ พวงรัตน์ ทวีรัตน์^{๔๖} ได้สรุปว่าแบบทดสอบเพื่อวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ควรประกอบด้วยลักษณะสำคัญต่อไปนี้

๑. มีความเที่ยงตรง (Validity) หมายถึง แบบทดสอบที่สามารถทำหน้าที่วัดสิ่งที่ต้องการวัดได้อย่างถูกต้อง ตรงตามจุดมุ่งหมาย สอดคล้องกับเนื้อหาวิชาและครอบคลุมพฤติกรรมตรงตามที่กำหนดไว้ในตารางวิเคราะห์หลักสูตรหรือจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมที่กำหนดไว้ในเนื้อหาแต่ละหน่วยได้อย่างครบถ้วน

๒. มีความเชื่อมั่น (Reliability) หมายถึง แบบทดสอบที่สามารถให้ผลคงที่ไม่ว่าจะนำไปสอบวัดกี่ครั้งก็ตาม

๓. ความเป็นปรนัย (Objectivity) คือ มีคุณสมบัติ ๓ ประการ ดังต่อไปนี้

๓.๑ คำถามมีความชัดเจน เข้าใจตรงกัน

๓.๒ ต้องตรวจให้คะแนนตรงกัน คือ มีมาตรฐานการให้คะแนนชัดเจน ทำให้ผู้ตรวจไม่ว่าใครก็ตามตรวจให้คะแนนได้ตรงกัน

๓.๓ การแปลความหมายแบบตรงกัน กล่าวคือ คะแนนที่ได้บอกสถานภาพของผู้สอบได้ตรงกัน

๔. มีการถามลึก (Searching) หมายถึง คำถามจะไม่ถามแต่เพียงความรู้ ความจำตามตำราหรือถามที่ครูสอน แต่ต้องให้เด็กนำความรู้ไปวิเคราะห์ วิเคราะห์และใช้สถานการณ์จริง ๆ

๕. มีความยุติธรรม (Fair) หมายถึง ข้อคำถามของข้อสอบนั้น จะต้องไม่มีช่องทางแนะให้เด็กใช้ไหวพริบในการเดาได้ถูก และไม่เปิดโอกาสให้เด็กเกียจคร้านตอบได้ นั่นคือ ข้อสอบต้องครอบคลุมทั้งเนื้อหาวิชาและสมรรถภาพของสมอง

๖. มีลักษณะกระตุ้น เป็นแบบอย่างที่ดี (Exemplary) หมายถึง ข้อสอบต้องประกอบด้วยคำถามที่จะสร้างเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่ผู้เรียน ไม่ควรถามสิ่งที่เป็นตัวอย่างที่ไม่เหมาะสมไม่ควรปฏิบัติ

๗. มีอำนาจจำแนก (Discrimination) หมายถึง ข้อสอบนั้นสามารถแยกเด็กเก่ง และเด็กอ่อนออกจากกันได้จริง

๘. มีความยาก (Difficulty) พอเหมาะ คือ ข้อสอบนั้นจะต้องไม่ยากเกินไปและง่ายเกินไปผลการทดสอบโดยเฉลี่ยควรเท่ากับหรือสูงกว่า ๕๐% ของคะแนนเล็กน้อย

^{๔๔} ไพศาล หวังพานิช, การวัดผลการศึกษา, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๖), หน้า ๓๐-๓๑.

^{๔๕} จำนง พรายแย้มแซ, เทคนิคการวัดและประเมินผลการเรียนรู้กับการสอนซ่อมเสริม, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๙), หน้า ๒๙-๓๐.

^{๔๖} พวงรัตน์ ทวีรัตน์, การสร้างและการพัฒนาแบบวัดผลสัมฤทธิ์, (กรุงเทพมหานคร : สำนักทดลองทางการศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร, ๒๕๔๐), หน้า ๔๑-๔๕.

๙. มีลักษณะเฉพาะเจาะจง (Definite) คือ ตั้งคำถามและคำตอบที่มุ่งถามเรื่องใดเรื่องหนึ่งอย่างชัดเจน ไม่กำกวม ไม่ถามแบบครอบคลุม

๑๐. มีประสิทธิภาพ (Efficiency) คือ สามารถให้คะแนนที่ตรงและเชื่อถือได้มากที่สุดภายในเวลาที่สอนน้อยที่สุด ใช้แรงงานและเงินทุนน้อยที่สุดด้วย

จากการศึกษาของผู้วิจัยสรุปได้ว่า กระบวนการสร้างแบบวัดผลสัมฤทธิ์ที่ดีควรเป็นแบบวัดความเข้าใจมากกว่าการจดจำเพื่อเน้นในการหาประสิทธิภาพความรู้ของนักเรียน และผู้สอนจะสามารถหาค่าของความรู้ที่มีของนักเรียนได้อย่างถูกต้องตามต้องการ

๓. การประเมินผลการเรียนรู้โดยใช้ชุดการเรียนรู้

เพ็ญศรี สร้อยเพชร ได้ให้แบบการประเมินผลการเรียนรู้ไว้ว่า เครื่องมือในการวัดและประเมินผลการเรียน ได้แก่ แบบทดสอบ ซึ่งแยกออกเป็น ๒ ประเภทใหญ่ ๆ ดังนี้

๑. แบบทดสอบแบบปรนัย แบ่งออกเป็น ๒ ประเภท คือ

๑.๑ แบบให้เลือกคำตอบ แบ่งเป็น คือ

๑. แบบจับคู่

๒. แบบถูกผิด

๓. แบบเลือกตอบ

๑.๒ แบบให้เขียนคำตอบเอง แบ่งเป็น

๑. แบบเติมคำ

๒. แบบตอบสั้น ๆ

๒. แบบทดสอบแบบเรียงความ เป็นแบบทดสอบที่เปิดโอกาสให้ผู้ตอบได้อย่างเสรีแบ่งเป็นแบบจำกัดคำตอบ แบบขยายคำตอบ แบบตอบปากเปล่า

ชนิดของแบบทดสอบที่นำมาใช้กับชุดการเรียนรู้

๑. แบบทดสอบเบื้องต้น (Pre-test) เป็นลักษณะของแบบทดสอบที่ใช้ทดสอบความรู้ในชุดการเรียนรู้เรื่องนั้น ข้อสอบจะมีเนื้อหาเช่นเดียวกับแบบทดสอบหลังเรียน แบบทดสอบนี้อาจนับเป็นแบบอิงเกณฑ์ได้ หากระบุว่าถ้าผู้เรียนผ่านแบบทดสอบนี้ตามเกณฑ์ที่กำหนด ไม่จำเป็นต้องเรียนชุดการเรียนรู้เรื่องนี้อีก แต่ถ้าสอบไม่ผ่านตามเกณฑ์ที่กำหนดจะต้องเรียนบทเรียนนั้นต่อไป

๒. แบบทดสอบพื้นฐานความรู้ (Pre-Requisite Test) มีลักษณะเช่นเดียวกับแบบทดสอบความรู้พร้อม แบบทดสอบนี้จะใช้ทดสอบก่อนเรียนชุดการเรียนรู้ นั้น ๆ โดยจะมีลักษณะเป็นการวัดความรู้พื้นฐานที่สัมพันธ์กับชุดการเรียนรู้เรื่องนั้น ๆ และเนื้อหาที่เป็นพื้นฐานมีความเกี่ยวเนื่องถ้าผู้เรียนไม่ผ่านแบบทดสอบนี้จะเรียนต่อไปไม่ได้

๓. แบบทดสอบตนเอง (Self-test) มีลักษณะคล้ายแบบฝึกหัด เป็นการวัดความก้าวหน้าของผู้เรียนว่ามีความก้าวหน้าในการเรียนบทเรียนเพียงใด โดยผู้เรียนจะเป็นผู้ตอบคำถามและตรวจคำตอบด้วยตนเอง เมื่อผู้เรียนทำได้จะมีความก้าวหน้าต่อไป แต่ถ้าไม่ผ่านผู้เรียนควรจะย้อนกลับไปอ่านบทเรียนนั้น ๆ อีกครั้งหนึ่งแล้วทดสอบตนเองใหม่

๔. แบบทดสอบหลังเรียน (Post-test) เป็นแบบทดสอบสุดท้ายของชุดการเรียนรู้เรื่องนั้น ๆ มีลักษณะเป็นแบบทดสอบเกณฑ์ ถ้าผู้เรียนสอบผ่านจะก้าวหน้าเรียนบทเรียนต่อ ๆ ไปได้ แต่ถ้าไม่ผ่านจะต้องอ่านบทเรียนเดิมใหม่^{๔๗}

จากการศึกษาของผู้วิจัยสรุปได้ว่า เป็นกระบวนการดำเนินงานด้านการกำกับควบคุม เป็นแบบทดสอบพื้นฐานเพื่อทดสอบ คือ เพื่อจะทดสอบเบื้องต้นทั้งนี้ก็ขึ้นอยู่กับครูผู้สอน และประเมินกิจกรรมสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่

๒.๗.๘ ประวัติโดยย่อ โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดโสธรวราราม

โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดโสธรวรารามจังหวัดฉะเชิงเทรา เริ่มก่อตั้งขึ้นเมื่อปีพุทธศักราช ๒๔๘๑ โดยมีพระมหาก่อ เขมรทสสี เจ้าอาวาสวัดโสธรวราราม ได้ดำเนินการจัดตั้งการศึกษาขึ้นครั้งแรกชื่อว่า “สำนักศึกษาปริยัติธรรมประจำจังหวัดฉะเชิงเทรา”

ต่อมาปีพุทธศักราช ๒๕๐๑ พระราชเขมากร (ก่อ เขมรทสสี) เจ้าอาวาสวัดโสธรวรารามวรวิหาร ได้เปลี่ยนเป็นการศึกษาปริยัติธรรมแผนกบาลีสามัญศึกษา ชื่อว่า “โรงเรียนบาลีมัธยมวัดไตรมิตรวิทยาราม ภาค ๒ สาขาวัดโสธรวราราม” โดยมีพระครูโสภณบรรณาสารเป็นอาจารย์ใหญ่

ปีพุทธศักราช ๒๕๑๒ พระราชพุทธิรังสี (จิรปุญโญ ด.เจียม กุลละวณิชย์) เจ้าอาวาสวัดโสธรวรารามวรวิหาร ได้ดำเนินการเปิดการเรียนการสอนใหม่ชื่อว่า “โรงเรียนการศึกษาผู้ใหญ่วัดโสธรวราราม” ขึ้นเป็นโรงเรียนผู้ใหญ่แบบชั้นเรียนแบ่งเป็น ๒ ระดับคือ การศึกษาระดับ ๓ (ป.๖) และการศึกษาระดับ ๔ (ม.๓) โดยมีพระมหาเจริญ สุวฑฒโน ป.ธ.๙ (พระศรีสัจญาณมุนี) นายทะเบียนเป็นผู้ทำการแทนครูใหญ่ (พระธรรมเสนานี (จิรปุญโญ ด.เจียม กุลละวณิชย์) เจ้าอาวาสวัดโสธรวรารามวรวิหาร) ตลอดมา

ปีพุทธศักราช ๒๕๓๕ พระพรหมคุณาภรณ์ (จิรปุญโญ ด.เจียม กุลละวณิชย์) เจ้าอาวาสวัดโสธรวรารามวรวิหาร ได้ดำเนินการขออนุญาตจัดตั้งโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาขึ้นใหม่ ได้รับอนุญาตให้ดำเนินการได้ เมื่อวันที่ ๒๙ พฤษภาคม ๒๕๓๕ ชื่อว่า “โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดโสธรวราราม” สังกัดกรมการศาสนากระทรวงศึกษาธิการ (ปัจจุบัน สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ) เปิดทำการเรียนการสอนตั้งแต่ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น (ม.๑-๓) และระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.๔-๖) โดยมี พระพรหมคุณาภรณ์ เป็นผู้จัดการโรงเรียนพระครูพิพิธวิทยารกิจ (สมศักดิ์ ปสนโน) เป็นครูใหญ่ การเรียนการสอนใช้ศาลาการเปรียญและหอนั่งเป็นห้องเรียน

ปีพุทธศักราช ๒๕๓๘ พระพรหมคุณาภรณ์ (จิรปุญโญ ด.เจียม กุลละวณิชย์) เจ้าอาวาสวัดโสธรวรารามวรวิหาร ได้ดำเนินการก่อสร้างอาคารเรียนคอนกรีตเสริมเหล็ก แบบทรงไทย ๓ ชั้น บนเนื้อที่ ๔ ไร่ ๑ งาน ๑๕ ตารางวา เปิดใช้ดำเนินการเรียนการสอนในปีพุทธศักราช ๒๕๓๙

ปีพุทธศักราช ๒๕๔๐ พระราชมงคลวุฒาจารย์ (สุธีร์ สุนทร) เป็นเจ้าอาวาสวัดโสธรวรารามวรวิหาร เสนอขอแต่งตั้ง พระพิพัฒน์กิจวิธาน (สุดใจ กนต์จารี) เป็นผู้จัดการโรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดโสธรวราราม ซึ่งอยู่ในความอุปถัมภ์ของพระราชมงคลวุฒาจารย์ เจ้าสำนักศาสนศึกษา โดยมี พระครูพิพิธวิทยารกิจ (สมศักดิ์ ปสนโน) (ปัจจุบัน : พระราชปริยัติสุนทร (อมรภิรักษ์ ปสนโน)) เป็นอาจารย์ใหญ่

ปัจจุบัน โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดโสธรวราราม สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดฉะเชิงเทรา กองพุทธศาสนศึกษาสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติโดยมี พระเทพสิทธิญาณรังษี วิ.

^{๔๗} เพ็ญศรี สร้อยเพชร, บทเรียนสำเร็จรูป, (นครปฐม : สถาบันราชภัฏนครปฐม, ๒๕๔๒), หน้า ๑๗-๑๙.

(ประยงค์ ปิยวณโณ) เป็นผู้จัดการโรงเรียน พระราชปริยัติสุนทร (อมรภักษ์ ปสนโน) เป็นผู้อำนวยการ พระครูปริยัติปัญญาธร (ปรีดี ปญญาโร) เป็นรองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการพระครูสุตทาวนาพิธาน (สันติภัทร ชูติปญโญ) เป็นรองผู้อำนวยการฝ่ายบริหารทั่วไปเปิดทำการเรียนการสอนทั้ง ๓ แผนก (แผนกนักธรรม-บาลี-สามัญศึกษา) และพัฒนาโรงเรียนจนกระทั่งมีการบริหารจัดการที่เป็นรูปแบบสากลทั่วไป คือกระจายอำนาจการบริหารจัดการ ออกเป็น ๔ ฝ่าย ได้แก่ ฝ่ายงานบริหารวิชาการ ฝ่ายงานบริหารงบประมาณ ฝ่ายงานบริหารบุคคล และฝ่ายงานบริหารทั่วไป การบริหารจัดการ และการจัดการศึกษา มีการจัดการเรียนการสอนตาม หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานมาจัดการศึกษาในทุกระดับชั้นตั้งแต่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑-๖ มีนักเรียนเข้าเรียนต่อเนื่องมาโดยตลอด เปิดทำการสอนตั้งแต่เวลา ๐๘.๐๐ น. - ๒๑.๐๐ น. หยุดเรียนวันโกน วันพระ และวันนักขัตฤกษ์

ปีพุทธศักราช ๒๕๔๕ ได้รับการประเมินคุณภาพภายนอกจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) รอบแรก

ปีพุทธศักราช ๒๕๔๙ ได้รับการประเมินคุณภาพภายนอกจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) รอบ ๒

ปีพุทธศักราช ๒๕๕๖ รอบ ๓ ที่ผ่านมา ทางโรงเรียนได้รับการรับรองมาตรฐานการศึกษา จากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

๒.๘ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๘.๑ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องภายในประเทศ

ผลจากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับชุดการเรียนรู้ผู้วิจัยได้รวบรวมและเสนอ ดังนี้

กึ่งกาญจน์ มั่งคั่ง ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาสื่อการสอนวิชาสังคมศึกษา โดยมุ่งเน้นนักเรียนเป็นสำคัญสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ การศึกษาค้นคว้ามีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาสื่อการสอนวิชาสังคมศึกษาโดยเน้นนักเรียนเป็นสำคัญสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ ประสิทธิภาพตามเกณฑ์ ๘๐/๘๐ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ ภาคเรียนที่ ๒ ปีการศึกษา ๒๕๔๔ โรงเรียนมกุฎเมืองราชวิทยาลัย อำเภอกาญจนบุรี จังหวัดกาญจนบุรี จำนวน ๑ ห้องเรียน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มอย่างง่าย ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน ๓๓ คน ผู้วิจัยได้นำสื่อการสอนสังคมศึกษาที่ได้สร้างขึ้นไปทดลองสอนกับนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างโดยใช้เวลาในการทดสอบ ๑๔ คาบ คาบละ ๕๐ นาที จากนั้นได้นำผลข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์หาประสิทธิภาพของสื่อการสอนตามเกณฑ์มาตรฐาน ๘๐/๘๐ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ ค่าเฉลี่ย และค่าร้อยละ ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาสื่อการสอนวิชาสังคมศึกษาโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ ที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพ ๘๘.๔๘ / ๑๐๐.๐๐ ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดไว้^{๘๘}

ปริญดา ชัยชนะ ได้ศึกษาเรื่อง การสร้างชุดการเรียนรู้เรื่องหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา รายวิชา ส ๐๑๙ พระพุทธศาสนาสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ โรงเรียนภัทรญาณวิทยา จังหวัดนครปฐม จำนวน ๕ ชุด ๕ หน่วย คือ หน่วยที่ ๑ สติสัมปชัญญะ หน่วยที่ ๒ เรื่องบุพการี หน่วยที่ ๓ เรื่อง

^{๘๘} กึ่งกาญจน์ มั่งคั่ง, การพัฒนาชุดการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษา โดยมุ่งเน้นนักเรียนเป็นสำคัญสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑.วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา, สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๔๕), บทคัดย่อ.

กัตถุญกตเวที หน่วยที่ ๔ เรื่องขันติ-โสรจจะ และหน่วยที่ ๕ เรื่องอิทธิบาท ๔ โดยมีลำดับขั้นตอนการสร้างชุดการเรียนรู้ดังนี้ ๑) สำรวจความต้องการพื้นฐาน ศีกษาหลักสูตร คู่มือการสอน ๒) สร้างชุดการเรียนรู้แบบทดสอบ ๓) ดำเนินการทดลองใช้หาประสิทธิภาพ ๔) วิเคราะห์ประสิทธิภาพชุดการเรียนรู้ผลการวิจัยพบว่าชุดการเรียนรู้ทั้ง ๕ หน่วยมีประสิทธิภาพ ๘๘.๔๒/๘๓.๖๘ , ๘๓.๒๑/๘๘.๑๖, ๘๗.๘๗/๘๓.๔๒, ๘๖.๓๕/๘๑.๘๔ และ ๘๓.๕๖/๘๒.๕๗ ตามลำดับ แสดงว่า ชุดการเรียนรู้มีคุณภาพตามเกณฑ์ประสิทธิภาพ ๘๐/๘๐ และจากการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนของนักเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยชุดการเรียนรู้พบว่า มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ แสดงว่า เมื่อนักเรียนเรียนจากชุดการเรียนรู้แล้วมีความรู้มากขึ้น ^{๘๙}

สะอาด วรรณทอง ได้ศึกษาเรื่อง การสร้างชุดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพกลุ่มวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต เรื่องประชากรศึกษา ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ ตามหลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. ๒๕๒๑ ผลการวิจัยพบว่า ชุดการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นเป็นไปตามเกณฑ์ที่ตั้ง ๘๐/๘๐ คะแนนทดสอบหลังเรียนสูงกว่าคะแนนสอบก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑ และความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อชุดการเรียนรู้อยู่ในระดับเหมาะสมมากที่สุด ^{๙๐}

พระมหาภุชณพงษ์ วิวัธน์สุข ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาหนังสือภาพประกอบคำบรรยาย เรื่อง วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา วิชาพระพุทธศาสนาชั้นประถมศึกษาปีที่ ๒ ผลการวิจัยพบว่า หนังสือภาพประกอบคำบรรยาย เรื่องวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา วิชาพระพุทธศาสนา ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๒ มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ ๘๒.๔๔/๘๔.๑๐ นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจในหนังสือภาพประกอบคำบรรยาย เรื่องวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา มีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนไม่แตกต่างจากคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนไม่แตกต่างจากคะแนนเฉลี่ยหลังการเรียนจบแล้ว ๒ สัปดาห์ แสดงว่านักเรียนมีความคงทนในการเรียนรู้และนักเรียนที่เรียนด้วยหนังสือภาพประกอบคำบรรยาย เรื่อง วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา วิชาพระพุทธศาสนา ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๒ โดยภาพรวมและจำแนกเป็นรายด้านอยู่ระดับดี ^{๙๑}

อัมพร เต็มดี ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาชุดการเรียนรู้เรื่องการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว สำหรับนักเรียนประถมศึกษาอำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี โดยมีขั้นตอนการสร้าง ชุดการเรียนรู้ดังนี้ ๑) สำรวจความต้องการและข้อมูลพื้นฐาน ๒) การพัฒนาและหาประสิทธิภาพ ๓) การทดลองใช้ และ ๔) การประเมินและปรับปรุงแก้ไข จากผลการวิจัยพบว่า ชุดการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ ๘๐/๘๐ และนักเรียน

^{๘๙} ปริณดา ชัยชนะ, “การสร้างชุดการเรียนรู้ เรื่องหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา รายวิชา ส ๐๑๙ พระพุทธศาสนาสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ โรงเรียนภัทรญาณวิทยา”, **วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา**, (คณะศึกษาศาสตร์ : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๓๘), บทคัดย่อ.

^{๙๐} สะอาด วรรณทอง, “ชุดการเรียนรู้เรื่องประชากรศึกษา ตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช ๒๕๒๑”, **วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา** สาขาวิชาการประถมศึกษา (บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๓), บทคัดย่อ.

^{๙๑} พระมหาภุชณพงษ์ วิวัธน์สุข, “การพัฒนาหนังสือภาพประกอบคำบรรยาย เรื่อง วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา วิชาพระพุทธศาสนาชั้นประถมศึกษาปีที่ ๒”, **วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา**, (สาขาวิชาการประถมศึกษา : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๔๒), บทคัดย่อ.

มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว โดยก่อนและหลังการใช้ชุดการเรียนรู้แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ โดยหลังการใช้ชุดการเรียนรู้มีคะแนนสูงกว่าก่อนใช้ชุดการเรียนรู้^{๙๒}

หทัยรัตน์ อันติ ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาชุดการเรียนรู้ เพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนักเรียนประถมศึกษา โดยมีขั้นตอนการสร้างชุดการเรียนรู้ ดังนี้ ๑) สำรวจความต้องการและข้อมูล พื้นฐาน ๒) สร้างและหาประสิทธิภาพของชุดการเรียนรู้ ๓) การทดลองใช้ชุดการเรียนรู้ และ ๔) การประเมินและแก้ไขชุดการเรียนรู้ ผลการวิจัยพบว่า ชุดการเรียนรู้ ที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ ๘๐/๘๐ และนักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยก่อนและหลังการใช้ชุดการเรียนรู้ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ โดยหลังการใช้ชุดการเรียนรู้ มีคะแนนสูงกว่าก่อนใช้ชุด การเรียนรู้^{๙๓}

๒.๘.๒ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่างประเทศ

ชอร์เตอร์ (Shorter) ได้สร้างชุดการเรียนรู้ด้วยตนเองเพื่อแนะนำประสบการณ์ด้านวิชาชีพ เกษตรกรรม เรื่อง การใช้จ่ายของนักเรียนและเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยใช้ชุดการเรียนรู้กับการ สอนปกติ ผลวิจัยพบว่า ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญระหว่างกลุ่มทดลองที่เรียนด้วยชุดการสอน ตามปกติ^{๙๔}

แอนเดอร์สัน (Anderson) ได้สร้างชุดการเรียนรู้ด้วยตนเองเพื่อหาประสิทธิภาพที่ตั้งไว้และ เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสังคมศึกษา ในระดับประถมศึกษา โดยใช้ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเองกับการ สอนแบบบรรยายผลการวิจัยพบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ แต่ไม่มีความแตกต่างกันด้านทัศนคติ มีต่อวิชาสังคมศึกษาและนักเรียนโดยมากชอบชุดการเรียนรู้^{๙๕}

ฮุลเลย์ (Hulley) ได้ศึกษาเรื่องการสร้างชุดการเรียนรู้การสอนโดยบูรณาการวิชาวิทยาศาสตร์ และสังคมศึกษาของนักเรียนเกรด ๕ ผลการศึกษาพบว่า ชุดการสอนมีเนื้อหาทางวิทยาศาสตร์ ๓ เรื่อง ได้แก่ ๑) วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ๒) วิทยาศาสตร์กายภาพ และ ๓) วิทยาศาสตร์และธรรมชาติของวิทยาศาสตร์ ซึ่งเนื้อหาของแต่ละเรื่องนำมาจากหลักสูตรแม่บทชาติ สื่อการสอนประกอบด้วย วัตถุประสงค์ สื่อการเรียนรู้

^{๙๒} อัมพร เต็มดี, “การพัฒนาชุดการเรียนรู้ เรื่อง การอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว สำหรับนักเรียน ประถมศึกษาอำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี”, วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัย ศิลปกร, ๒๕๔๕), บทคัดย่อ.

^{๙๓} หทัยรัตน์ อันติ, “การพัฒนาชุดการเรียนรู้ เพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นสำหรับนักเรียนประถมศึกษา”, วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการนิเทศ, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปกร, ๒๕๔๔): บทคัดย่อ.

^{๙๔} Shorter George Spencer, **Effect of a Supervised Occupation Experience Instructional Packet on Vocational Agriculture Student Economic Involvement in Agriculture**, (Dissertation Abstracts : International 42, 1 May 1982), 10 P.

^{๙๕} Anderson R.M. **Self International and Method of Preparing Elementary School Studies Teacher Trainees to Apply an Inductive Teaching Model**, (Dissertation Abstracts : International 42, 1 May 1982), 4795 – A.

ที่สร้างขึ้น และการประเมินผล ครูสามารถใช้ชุดการเรียนการสอนจากการศึกษาคู่มือครู ผลการใช้ชุดการสอนพบว่า ช่วยให้ครูสามารถนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนอย่างกว้างขวาง ^{๙๖}

ไบรอันและสมิท (Bryan & Smith) ได้กล่าวถึงผลการวิจัยใช้ชุดการเรียนการสอนด้วยตนเอง ที่มหาวิทยาลัยเซาท์แคโรไลนา ในวิชาประวัติศาสตร์ศิลป์ ใช้เวลาทดลอง ๓ ภาคเรียน ผลปรากฏว่า ผู้เรียนรู้ร้อยละ ๖๐ มีผลการเรียนสูงขึ้นกว่าเดิnr้อยละ ๙๖ มีความสนุกสนานในการเรียนเพิ่มขึ้นและร้อยละ ๗๔ ชอบการเรียนด้วยชุดการเรียนรู้มากกว่าการเรียนปกติ ^{๙๗}

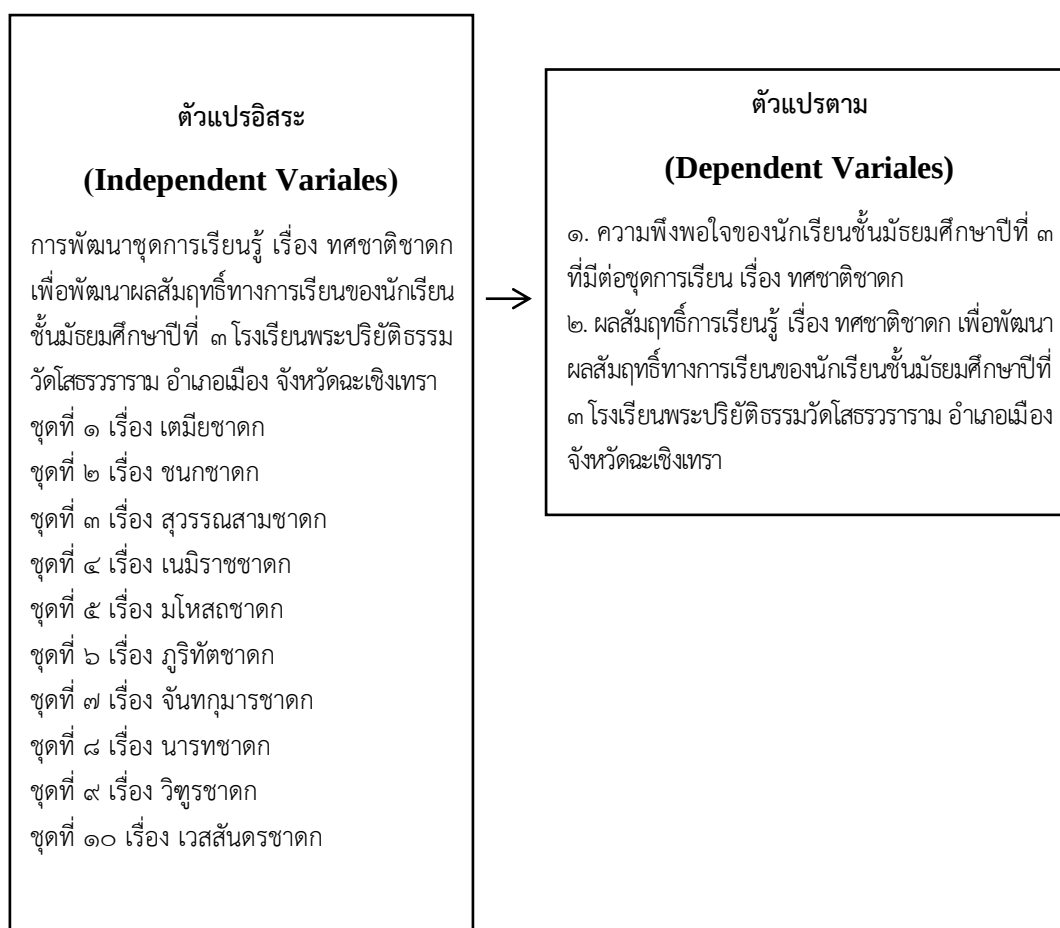
^{๙๖} Hulley Kathy Loise,Sullivan, **An Instruction Package Integrating Science and Social Studies Instruction at the Fifty - grade Level [CD-ROM],1998.** (Abstracts from ProQuest File : Dissertation Abstracts Item : 9842381.

^{๙๗} Bloom,B.S.**Humman characteristics and School Learning.** (New York : McGraw-Hill, 1976)

๒.๙ กรอบแนวคิดในการวิจัย

การสร้างชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง ทศชาติชาดก เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดโสธรวราราม อำเภอมือเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดและผลงานวิชาการ ตลอดจนวิจัยต่าง ๆ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างชุดกิจกรรมการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นและส่งเสริมให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองเพื่อให้เกิดความรู้ สติปัญญา ความเข้าใจ เจตคติที่ดีและสามารถค้นคว้าความรู้ด้วยตนเอง

ในการสร้างชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง ทศชาติชาดก ของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ผู้วิจัยได้สรุปกรอบแนวคิดในการวิจัยประกอบด้วย ตัวแปรอิสระ และตัวแปรตาม ดังแสดงในภาพที่ ๒.๑



แผนภาพที่ ๒.๑ แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย